

nataret pelago: forte duæ naues aduersæ cōcurrunt & rostris corpus illius transfixerunt. Vnicā singularis. Discessit: idest diuisum est in mediū. Ictus uastos: idest imensos concurrentium nauium. Nec artus: corpus nihil impedimento fuit quo minus rostra inter se colliderentur: & sonarent. Area. i. rostra ærata postq̄ inhi bent remis puppes: idest postq̄ ἀνοκωχῆν fecerunt. i. cū remiges in puppem cōtrahunt nauē: dicit q̄ naues illæ collisæ rostris se in puppem receperunt: & cadauer mediū in undas deiecerunt: & submersum est.

Deiectū in pelagus p̄fosso pectore corpus
Vulneribus trāsmisit aq̄s. p̄s maxia turbæ
Naufraga iactatis morti obluētata lacertis
Puppis ad auxiliū sociæ concurrīt. at illi
Robora cū uetitis præhēsarēt altius ulnis
Nutaretq̄ ratis pp̄lo p̄itura recepto
Impia turba sup̄ medios ferit ense lacertos
Brachia linquētes graia pendentia puppe
Amanibus cecider̄ suis. nō amplius undæ
Sustinuer̄ graues ī sūmo gurgite trūcos
Iamq̄ omnis fusis nudato milite telis
Inuenit arma furor: remū cōtorfit ī hostē
Alter. at hī tortū ualidis amplustre lacertis
Auulsaq̄ rotāt excusso remige sedes
In pugna freger̄ rates: sidentia pessum
Corpa cæsa tenēt. spoliātq̄ cadauera ferro
Multi iopes teli iaculum lethale reuulsum
Vulneribus traxer̄ suis. & uiscera leua
Oppresser̄ manu. ualidos dū præbeat ictus
Sanguis. & hostilē cū torserit exeat hastā.
Nulla tñ plures hoc edidit æquora clades
Quā pelago diuersa lues. nā p̄iguib⁹ ignis
Affixus telis. & tecto sulphure uiuax
Spargit: ac faciles præber̄ alimēta carinæ
Nūc pice nūc liquida rapuer̄ icēdia cæra.
Nec flāmas supant ūdæ sparsisq̄ p̄ æquor
Iā ratib⁹ fragmēta ferus sibi uēdicat ignis

COMNIBO. Deiectum: idest cadens quod ante sustentatū fuerat a rostris. Vulneribus transmisit aquas quia uulnus adeo latum erat ut aqua per mediū transiret. Pars maxima: aliū mortis casum describit multorū Iuuenes multi e nauī deiecti fuerant: qui natantes spem salutis habebāt: si in suis recepti essent: quoniā & ipsi massilienses erant. Itaq̄ ad naues massiliensiu natantes tendebant: cū iam in eo essent: ut manib⁹ nauem ap præhenderent: illi ne nauem euerterent. manus simul cum lacertis obruncarūt. & corpora ipsa mersa sunt. Naufraga q̄ nauī fracta enatabat Turba. s. massiliensiu. Obluētata: cū diu contendisset cū morte. Puppis ad auxiliū: uidelicet ut a socia nauē recepti seruarent. Robora. s. nauis. Altius. i. manus erigentes ut nauem cōpræhenderent. Vlnis uetitis: quia utebant ne cōpræhenderent nauem. Peritura: quia sine dubio si recepissent eos peritura erat. Impia: contra socios: quia maluerunt suæ salutis consulere quā aliorum. Brachia linquentes: abscissis brachiis. Furor arma inuenit: nā ut inquit Maro: rimanti tellum ira facit & nobilis tragicus ἐπὶ ἔχρονος θύμος οὐκ ἴσται χεῖρα. In hoste armat ira manum. Amplustre: gubernaculum nauis. Auulsaq̄: quid dixi remos & Amplustra torquere: cū transra nauium alius in aliū coniceret. Sedes: transra nauium & sedilia. Excusso: eiecto. Fregere: quia frangebāt rates: ut fragmine earum uterent̄ pro telis in hostem. Sidentia pessum: idest sub pedibus stantia: unde pessundo idest sub pedibus do. Spoliantq̄: cadauera: cæsa telis spoliabant: & e corporibus eorū tela extracta mittebant in hostem. Et uulnera: quō si lethale uulnus attulerat: poterant ī hostem telum mittere quia ammoto telone sanguis exiret leuam apposuerunt & sanguinem retinebant ut uulnerato saltem hoste: non inulti deinde expirarent. Oppræssere: idest occluserunt. Validos dum: ut interim sanguinem retinerent: quo possent uires suppetere ad uulnerandū hostem. Hostilem: quam hostis contra se torserat. Nulla tamē plures: quāuis diuersa genera lethi superius

SVLPI. Vulnerib⁹ trāsmisit aquas: latitudinem uulneris idicat cū p̄ ipsum aqua discurreret. Pars maxima: quorundam massiliensium ad suorum naues natātium mors sæua describit. Naufraga: cuius nauis fuerat fracta & ipsa exposita erat mergendi piculo. Obluētata: repugnans. Iactatis lacertis: nando. Cōcurrīt: si mul natat. Altius præhēsarēt robora ulnis: cōpræhēderent summam nauim brachiis. Uetitis ab his qui in nauī erant. Peritura: erat enim tantus numerus ut si susceptus fuisset nauis p̄culdubio mergeret. Nutaret: inclinaret se & piclitarēt. Impia. quia socios lædebat. Sup: desup. Brachia linquētes: illi amputatis brachiis & in nauī relictis submersi sunt cum nare nō possent. Amanibus: quibus inhærebāt. Graues: amissus enim brachiis corpus mando liberaŕ nō poterāt. Iamq̄ omnis: deficientib⁹ inquit telis remos temones & trāstra in hostē iactabāt. Omnis furor: cuiusq̄ ira. Inuenit arma: sic Virgilius. Rimati telum ira facit. Nudato: inermi. Amplustre tortum: ornamentū uel temonē imissū ut abutāt uerbi pp̄rietate. Rotant: rotando immittūt. Sede: transra. In pugnam: ut pugnarent. Sidentia pessum: manentia sub pedibus deorsum & infra. sic & in quito: Obruit illa dies qua cæsa cacumina pessum Tellus uicta dedit: hinc fit pessundo: hoc est sub pedibus do. Inopes telis: quibus tela deerāt. Lethale: quod lethiferū uulnus itulerat. Oppræsser̄: obduer̄ ne sanguis egredereŕ. Sanguis: qui uires fouet. Exeat: egrediat̄ post emissam hastam qua fuerat uulnerat⁹. Lues uis mortis & uelut pestis. Quā diuersa pelago: quam ignis qui est aquæ contrarius. Tædis: facib⁹ sulphur piceq̄ sparsis & plenis. Viuax: ardens & urens. Faciles præbere: quæ facile incēdebanŕ & alebant ignem. Rapuere incendia: correpta sunt igne. Nunc pice nūc cera: siue quod ipsas spargerent: siue qd nauium iuncturæ stappa pice & cera resarētæ sunt. Nec supant flamas. nec restringunt incendia. Sparsis ratib⁹: dissipatis nauib⁹. Vendicat fragmenta ferus: corripit & sibi attribuit frustra:

tractarentur: tñ nulla fuit mortis plurimū causa: quam ea quæ cōtraria est pelago: uidelicet ignis. Lues: strages diuersa pelago. i. ignis. Nam pinguibus: quia faces habebant pice illitas: quas incensas mittebant i aduersas naues unde uis tanta ignis erat: ut nō solū siccas naues corripere: sed etiā fragmina nauū quæ aquā inhiabant. Viuax. f. ignis abdito in ipsis facibus sulphure. Faciles: ad comburendū quia aride. Præbere: scilicet igni. Pice: quia pice & cera naues insperferunt: ut facile incenderent. Nec: flāmas nec undæ inquit extinguere poterant flammam. Fragmenta uendicat: idest atrahit: nam ignis nauium fragmina quæ nata bant corripiebat & correpta consumebat.

CSVLPI. Hic recipit: Diuersa diuersorū studia memorat. Hic: aliquis: Inter mille modos lethi: inter innumera mortis genera illā uitabāt qua lædi morique cōperant. Virt⁹ naufraga nec cessat: illi q fractis nauib⁹ nabant se exercebant in legēdis subministrādisq; telis pugnantib⁹ & in feriendo ut poterant hoste. Ratib⁹: militib⁹: methonymia. Incertas: nō ferientes designatum locum: ea enim dicit certa manus: & certum telū quod locum designatum scit. Incertas ergo quia nantes ualidum ictum incutere non ualebant. Languente debili: Si dat̄ rara copia: si telum aut ensē non habeant. Utunt̄ pelago mergunt hostem in mari. Subfidere: submergere se. Implicitis: cōnexis. Mergētēsq; mori: dum mergunt̄ mergere alios. Pugna fuit: egregi & callidi urinatoris mortem poeta describit. Is at̄ dicit̄ urinator qui nat̄ sub aqua quod qui faciunt urinare dicunt̄ ab urna uase. Eximius: præstans. Animam. anhelitum: Plaut⁹: Olet anima uxori tuæ. Scrutari: inquirere. Conuellerē: ad reuelendum anchoram si fune re figi non posset. Adductum: tractū. Hic ubi: raptū in ima hostem ubi suffocauerat emergebat. Penit⁹: ualde sub⁹. Per uacuos fluctus: per mare a nauib⁹ non occupatum. Puppibus occurrit: incidit sub naues. Iecerunt brachia: comprænderunt retinuerunt. Nō perdere lethum: nō mori frustra & inulte & nō læso aduersario. Mult⁹: multi moriētes inquit suspēderūt se a puppi ut rostrorum ictus ne nauis lederetur exciperēt.

COMNIBO. Hic recipit fluctus: alii hauriebant aquam ut extingueretur ignis qui i naue erat. Mors una unusquisq; timebat mortem: qua afficiebatur: nā alius igne: & alius ferro: alius aqua peribat: & oēs simul conabātur mutare genus mortis. Nec cessat: illi etiam qui natabāt: n̄ propterea pugnare destiterūt: ut si non pugnarent: saltem tela susciperent collecta ex fluctibus. Virtus naufraga: idest natatiū. Legunt: pro eligūt tela ut ea subministrēt suis. Incertas: errantes in iaculando quia natautes cū sinistrorsum uellent hostem ferire: aqua eos impellebat dextrorsum. Ictu languente: quia manus nutabat ut ictum non posset ualidum inferre. Nunc rara datur: qui nō poterant ferro hostē occidere: ipsi inter se obruere certabant: ut sub undis necarentur. Utuntur pelago: ut inter se alius alium demergat. Et implicitis: declarat quomodo se completuntur: qui dum mergunt alios: ipsi etiam mori non recusabant: & dum hostes necarent ipsi necabantur. Subfidere: obrui aquis. Pugna fuit: sed præcipuum quendam describit qui peritissimus erat natandi & retinendi spiritum sub aqua his cū hostem sub aqua obrutū tenuisset: deinde emergebat ut alium hostem necaret: sed semel capite percussit nauis fundum: & ipse etiā tandem submersus est. Eximius: præclarus. Phoeceus nomen pprium est: non aut̄ patrium. Arenis: ita scrutabatur arenas: ut quod submersum erat inueniret sub undis tanquā incontinenti terra. Affixus unci: si forte anchora adeo pfundo esset infixata: ut ab arenis trahi nō posset: ipse mersus in undis e fundo trahebat. Morsus unci: idest anchore. Virgilius: Vnco nō alligat anchora morsu. Adductū quotiens: cū funus traherēt cui anchora est appensa: & anchora tractum nō sentiret. Hic ubi: hic adeo natandi peritus erat ut retinere spiritum facile sub aqua posset. Penitus: infimo maris loco. Victor: necato hoste. Occurrit: scilicet capite. Surgere se: idest sursum erigere se: a sursum & rego cōponitur. Per uacuos fluctus: imo erant nauibus recti. Puppibus: fundo nauis. Hi sup: nunc dicit de his q necati fuerunt: ut manibus admotis remos caperent: interiisseq; nōnullos dicit: qui ubi naues cōcurrere uidissent: se medios interposuisse corpore suo: ut nauem suorū ab hostili impetu defenderent. Non pdere lethū: idest non frustra mori: nisi prius nocuissent hostibus. Moriens affixit: pro multi moriētes affixerūt. Virg. Plurimus uolitans pro plurimi uolitantes. Abstulit ictus. f. se in medium interponens.

Hic r̄cipit fluct⁹ extinguat ut æquos flāmas
Hinc mergant̄ tabulis ardentibus hæret.
Mille modos inter lethi mors una timori ē
Qua ceper̄ mori nec cessat naufraga uirt⁹
Tela legūt deiecta mari: ratibusq; ministrāt
Incertainq; manus ictu languente p undas
Exercent: nunc rara dat̄ si copia ferri
Utunt̄ pelago: sæuus complectit̄ hostem
Hostis: & implicitis gaudēt subsidere mēbris:
Mergentesq; mori. pugna fuit unus in illa
Eximius phoeceus. animā seruat̄ sub undis
Scrutariq; fretum siquid mersisset arenis:
Et nimis affixos unci conuellef̄ morsus.
Adductū quotiēs n̄ senserat anchora funē:
Hic ubi cōpresum penit⁹ deduxerat hostē
Victor & icolumis sumas remeabat iūdas
Sed se p uacuos credit dum surgef̄ fluct⁹
Puppib⁹ occurrit tādēq; sub æquos māsit.
Hi sup hostiles iecerunt brachia remos
Et ratium tenuer̄ fugam: non pder̄ lethum
Maxia cura fuit: multus sua uulnera puppi
Affixit moriens: & rostris abstulit ictus

CSVLPI. Stantem: Lygdami massiliensis & tyrrheni ro. pugna narraē. Tortor ha. agitator fūda ex qua torta & rotata emittunt iaxa. Balearis: baleares insulae sunt i mari hispano quarū incolae egregiae funda utū tur dictae siue a βαλλω quod est iacio siue a Baleo herculis comite. Glāde: pila plumbea. Tempora: latera capitis. Vincula: neruos quibus continent. Prorumpunt: egrediunt. ui enim inclusi sanguinis praessi exclusi sunt oculi. Lumine: ui uidendi. Constare uigorem: se ualere uiribus. Cōponite: collocate & statuite ad iacenda tela. Tormenta: balistas & catapultas. Eggerere: se se adhortatur. Hoc cadauer: corpus meum. Habet

Stantem sublimi tyrrhenum culmine pra
Lygdamus excussa balearis tortor habena
Glāde petēs solido fregit caua tpa plumbo
Sedibus expulsi postq̄ cruor oia rupit
Vincula p̄currunt oculi. stat lumine raptō
Attonit⁹. mortisq̄ illas putat eē tenebras.
At postq̄ sensit mebris constare uigorem
Vos ait o locū sicut tormenta soletis
Me quoq̄ mittēdis rectum cōponite telis
Egere qd̄ supest animae tyrrhene p̄ oēs
Belloꝝ casus. ingentem militis usum
Hoc hēt ex magna defunctū pte cadauer.
Viuetis ferier loco. sic fatus in hostem
Cœca tela manu. sed non tñ irrita mittit.
Excipit hae iuueis generosi sanguis argus
Qua iā nō medius descēdit in ilia uenter
A diuuitq̄ suo p̄cūbens pectori ferrum.
Stabat iam uictae diuersa pte carinae.
Infelix argi genitor. non ille iuuentae
Tēpore phocaeicis ulli cessurus in armis
Victum a uo robur cecidit. fessusq̄ senecta
Exemplū non miles erat qui funere uiso
Sape cadēs lōge senior p̄ transra carinae
Peruenit ad puppi. spirantes inuenit artus
Nō lacryme cecider genis. n̄ pectora tūdit
Distētis tēto rīguīt sed corpe palmis. (brae
Nox subit atq̄ oculos uastae obduxei tene

usum: faciet officiū magni militis. Manu cœca. ipse cœcus. Non irrita: nā hostem uulnerabant. Argus massiliensis excipit: hae uulneratus est his. Argus: massiliensis. Qua uenter non medius: inter umbilicum & latus dextrum siue sinistrū. sunt enī ilia arterie iter ueficam & alium ad pubem tendentes ut ait plinius. Ad iuuitq̄ Cecidit enim & ferrum altius est igressum. Stabat: tota hae oratio diuersis modis mouet affect⁹. Carinae: eiusdem. Nō ille: fuerat enim fortissim⁹ massiliensium. Victum a uo robur cecidit: fortitudo annis debilitata pstrata est. Exēplū non miles: nam quāuis nō pugnaret ipso aspectu alios excitabat. Funere: morte filii. Sape cadens: dum ad filium pperaret. Spirantes: palpicantes & adhuc uiuentes. Non lachrymae: ex uehementissimo dolore lachrymae interdum potius cōprimunt quam effundatur. Fundri: percutit. Rīguīt: induruit. Distētis: externis & passis. Nox subit: superuenit obscuritas pra dolore enim exanimatus est.

OMNIBO. Stantē sublimi more suo post genus descendit ad speciē: describit nonnullos qui hostilib⁹ ratibus nocere studētēs etiam nocuerūt. Hic iētum intulit: mirādum: nam lygdamus quidam erat partitus fundae glande enim quencunq̄ locum uoluisset facile pcutiebat: hic speculatus tyrrhenum quendā pugnantem egregie in summa praefundanter & quater rotans dimisit in tpa tyrrheni glāde: ille fractis t̄pibus oculos amisit: & tenebras oculorum credidit mortis: esse: sed paulopost intellexit uirium aliquid sibi residuum esse tunc iussit suis: ut se in fronte nauis ponerēt: futurum loco tormenti bellici: & datis telis pugnaturū. Culmine pra: id est in celsitudine nauis. Lygdamus. massiliensis erat. Tyrrhenus: roman⁹. Excussa glande: quia fundae habenam ligatam habent & ter ac quater circa caput rotantur. Balearis: insulae sunt in oceano positae ubi maxim⁹ fundae usus fuit: dicūt balearis a βαλλω id est iaculoꝝ & torqueo. Has p̄pri⁹ insulas ad nauigās Metell⁹ cognomento balearicus: pelles nauium tectis praetendit: ut aduersus fundarū iactus tegmina essent i his enim optimi funditores sunt a puerilibus hoc pa

cto ad fundas exercebant annis ut alioquin ne panis qdem pueris exhibereē nisi funda quicquā prius attingerent: & ut scribit strabo homines ad implorandā populi romani opem cōfugere coacti sunt cum arbores & domicilia ex subterraneis cuniculis euerterent. Vincula: id est neruos: qbus oculi fixi sunt. Procurrunt: exeunt oculi ex uulneribus. Stat eiectis oculis obstupescit erat: nesciens qd̄ id esset. credebat aut̄ illas tenebras mortis esse. At postquā: sed postq̄ in se rediit: & rediisse uires sensit aliud cogitauit. Tormenta: quē admodū balista & machina qbus tela torquent in fronte nauium ponuntur ita & me ponite & fūgite animis uestris me esse balistā: sicq̄ tela imponite manibus meis. Constare: cōsistere. Rectum: ex opposito admittēda tela. Eggerere: emittē: hortat̄ seipsum. Viuentis feriere loco. q. d. quum nihil reliquū uitae sit: si ferieris: uiuentem aliū seruabis. Casus prosperos uel aduersos. Hoc: demonstratiue. Cœca manu: pro ipse cœcus: quod est p̄sone rei attribuit: hyppalage est. Irrita: quia multos ex hostibus uulnerauit. Excipit h. nā uulnerauit nobilem massiliensem noie argum. Descendit ilia uen. i. cū ad imas costas descendit. A diuuitq̄: quia cecidit ex suo casu iuuit telum: nā cadens altius telum fixit. Stabat diuersa: nūc casum describit miserabilem: nā pater in altera pte nauis stans ut uidit in telum p̄cubuisse filium accurrit quoquo modo poterat senior: & dum properaret sapius lapsus est antequā ad illum puenisset: tandem peruenit: cunq̄ superincubuisse filio: tanto dolore confectus est ut tenebrae oculis oborte sint: & iam filiū nō cognosceret: filius qui nondū mortuus erat attolens oculos patrem ipsum inuitabat ad amplexum suum & oculos claudendos: pater nullo modo

patiens filio superstes esse: cupiebat ante filium mori: dicitque ignosce patri tuo qui non uult occupari amplexibus tuis sed confosso pectore mori properat ut tua fata perueniat: hæc dicens se telo percussit. Victæ carinæ: quia ferme uicti erant: qui in illa naui cõstiterant. Diuersa: remota: ab ea parte ubi filius ceciderat. Iuuentæ: quæ cum iuuenis esset nulli massiliensium uirtute cedebat armorum. Victum æuo: sed nunc senectute languidior factus erat & imbecilior. Exemplum: quia occurrebat illud: si imbellis erat & senior. quid igitur militabat: dicit ut exemplo sui concitaret iuuenes. Carinæ: pater erat in prora: filius uulneratus fuit in puppe. Sæpe cadens: unum ex reliquo sequitur: quia senior ipse sæpe cadebat ad filium properans. Spirantes: uiuētes. Non lachrimæ cecidere: scilicet præ nimio dolore: qui latentes lachrimas occludit. Rigit obstupefactus est. Distentis palmis: id est extensis manibus. Nox subit: quia tenebræ sunt oculis obortæ. Obduxere circonuenere oculos.

CSVLPI. Argum filium. Labens caput: instabile inclinat. Leuat: attolit. Vox fauces: loqui non potuit.

Solutas fauces: apertum hos. Inuitat: gestu hortatur. Claudenda ad lumina. Maiorum mos fuit ut propinquiores morientibus oculos clauderent ut parentes liberis liberisque parentibus. Ouidius: Dii præcor hoc iubeant ut euntibus ordine fatis. Ille meos oculos comprimam ille tuos. Caruit torpore: fuit sine stupore: & in mentem uiresque rediit. Cruentus: crudelis in se. Non prodam tempore: non differam mortem. A sauis deis: præ animi perturbatione deos inculcat qui ei quod filio superesset uidebant iniuriam. Jugulum: lethalem sub gutture locum. Nondum: par esse uideatur ut qui prior in uitam egreditur exeat prior: tu cum sis me iunior ante me non morieris. Esse su. super uiuere mihi. superstes hi dicuntur qui in uita remanent. Polluerat capulum: maculauerat ensis manubrium quo se percusserat. Tendit sub æquora: in mare se mergit.

Festinantem animam morti non credidit uni: metuens ne ipse non antequam filius e uita decederet: se prius faciatur in aquam precipitauit. Credidit: commisit. Inclinant iam fata: iam massiliensium res aduerso Marte precipitabatur romano uictore. Anceps: dubius: sed erat certa uictoria. Vexere uictores suos: inuexere romanis qui eas caesis hostibus occupauerant. Naualia. massiliensium. Quis in urbe: per commiserationem concludit poeta luctum superatæ ciuitatis admirans. Fletus: qui lachrymis fit. Platus: percussio pectoris faciei: & brachiorum. Coniunx: commiseratio ab errore. Cadauer: quod fluctus in littus expulerat. Accensis: parthos a pietate & certamine. Trunco: absque capite quod fuisse certus iudex. Brutus: Brutus inquit primus fuit qui uictoris caesaris terrestribus maritimam gloriam addidit.

COMNIBO. Cognoscer. s. argum tenebris impedientibus oculos sensim enim amittebat lumen oculorum. Languentia: torpentia: quia moriebantur. Vox fauces nulla solutas prosequitur: intelligitur bis negatiua. i. fauces non solutas prosequitur nulla uox quia solui non poterant in uocem. Tacito uultu: quia uidebatur inuitare patrem ut se oscularetur & oculos clauderet.

Inuitatque dextram patris: quia prehendebat dexteram patris ut clauderet oculos quem moret et nunc suamus: ut propinquiores sunt morienti oculos claudant: locus hic est plenus commiseratione. Ut torpore: postquam senex tandem ad se rediit. Torpore: languore: quæ toto corpore perfusus erat. Cruentus: sauis dolor. Sauis deis: sauos deos appellat. quæ se uoluerunt filio superesse: quæ æquius erat ut senex moreretur ante filium. Veniam concede: ignosce inquit patri tuo quæ nolit occupari in te amplectendo: hoc ideo facit quia tu uiuis & potes esse superstes: properat ergo ut tua fata perueniat. Quamuis capulum: quamuis inquit uulnere lethale sibi intulerit: tamen ut cito moreretur se precipitem deiecit in undas. Capulum manubrium ensis a capiēdo dicitur. Præcedere: præuenire mortem filii. Festinantem animam: pro animam ipsius festinantis mori. Non uni morti: duabus enim caedibus se occidit: una cum se uulnerauit: altera cum se in undas precipitauit. Inclinant iam: tandem fatebantur massilienses se uictos esse: nam multis amissis nauibus & cæteris concussis non poterant resistere. Fata: ducum scilicet massiliensium: quorum princeps fuerat. L. Domitius. Classis mergitur: quia tum flectibus obrupta erat: tum rostris hostium. Ast asia: sed naues massiliensium quæ non sunt obruta. Victores: quia romani conciderant eas naues: quæ iam mutatis remigibus in portum subducebantur. Mutato re. occisis massiliensibus. Victores suos. s. romanos. Naualia pauca: sed pauca naues massiliensium fuere: quæ in sua se naualia rece-

Et miserum cernens agnoscere desinit argum
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tamen petit obscula uultu

Inuitatque patris claudenda ad lumina dextram
Ut torpor senex caruit: uiresque cruentus
Cœpit hæc dolor: non prodam tempore dixit

A sauis promissa deis iugulumque senilem
Cofodiā: ueniā misero concede penti

Arge: quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis

Serianisquæ iaces & adhuc potes esse superstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi

Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tendit
Præcipiti lethum saltu præcedere nati

Festinantem animam morti non credidit uni.
Inclinant iam fata ducum: nec iam amplius anceps

Belli casus erat: gratia pro maxima classis
Mergitur ast aliam mutato remige puppes

Victores uexerunt suos: naualia pauca
Præcipiti tenuerunt fuga. quis in urbe pentum

Fletus erat. quæ tuus matrem per littora platus.
Coniunx saepe sui confusis uultibus unda

Credidi ora uiri romanum amplexa cadauer.
Accessitque rogis misceri de corpore trunco

Certauerunt proes. at brutus in æquor uictor
Primus caesareis pelagi decus addidit armis

perint. Naualia loca sunt ubi naues seruant græcæ. Quis in urbe: describit passim fletus & comploratus suorum: qui maximus erat in urbe massiliæ. Quis p qualis: non interrogantis: sed admirantis. Vir. Qui talia fando. Matrū: quæ filios suos expectantes implacabiliter lachrymabant. Coniunx sæ. ui. coniunx Ro. militis cadauer amplexa est: credens esse maritum suum: cum confusus esset cæde uultus Vndaq; propter undam. Confusis: turgidis & infectis. Miseri patres certauere: ita inter se contendebant quia trunci agnosci non poterant auulso capite. Accensis rogis: ut cadauera filiorum superimponerent. At brutus: brutus fuit primus qui e ducibꝰ ornamentum addidit ad laudem armis Cæ. In æquore: quia nauali pugna uictor fuit Trebonius uero terrestri pugna uictoriam amiserat.

Io. Sulpitii argumentum
in quartum uolumen.

Astra ducis castris ad celsa q̄rtꝰ iler dā
Cōfert i tumuloq; pene ē obrutꝰ hibri
Enatat hic cæsar sicoris diducit & u daf

Petreiꝰ fugam sequitꝰ uicinia pacem
Incipit at subita petreius cede repellit
Qui mox esuriens ueniam uitanq; p̄cat
Pugnat i adriaca post hæc antoniꝰ unda
Vulneriusq; cadit libyæ te curio maetat

Marcii annei Lucani phar
saliæ Liber Q uartus

T procul extremis terrarꝰ cæsar in oris
Martēq; sæuꝰ agit n̄ mlta cæde nocētē
Maxia sed fati ducibꝰ momenta daturꝰ
Iure pari rector castris afranius illis
Ac petreius erat concordia duxit in æquas
Impium cōmune uices tutelaq; ualli
P̄cuigil alterno paret custodia signo.

T procul: hic quartus liber continet quomodo Cæ. hispanias subegerit: uicto petreio & Afranio: qui cum exercitu & cōsulari imperio pro parte pom. eas tenebāt deinde quomodo piso & Curio duces Cæ. in aphrica Cæ. fuerint in principio autem describit quomodo petreius & Afranius cōi consilio bellum contra Cæ. apud ilerdam ciuitatem hispaniæ gerere constituerunt: quod his locus sibi oportu nior esse uideretur & Cæ. eodem duxit exercitū: cū sub noctem uenisset equitibus ante aciem locatis & maniplis condensis in unum ut hospes prospicere non possent castra fossa muniuit: cum id prius factum uiderint hostes quam præuiderint. At procul: massilia. nunc terra. nunc mari pugnabatur tandem uiribus Ro. ipsi cesserunt: at uero in hispania bellum grauius Cæ. gerebat: quod & si incruenta uictoria successerit. tam magnū momentū sequentibus rebus reliquit: nam facile apparebat eos magnum uictoriæ p̄tem adeptos eē qui hispanias obtinerent. In extremis horis: in occidente in quo hispania est: uñ hesperia dicta est. Sæuus idest magnus & fortis Virgi. Sæua iouis cōiunx. Idem. Sæuus ubi æacide telo iacet hector: quāuis Lucanus ex animo suo uideat̄ posuisse pro crudeli. Non multa cæde: quia ibi pauci admodum occisi sunt. Maxima sed fati: tñ bellū hoc daturū est maximū momentū ducibꝰ. Fati: fortunæ. Momenta ducibꝰ: uter enī dux hispanias obtinisset: ille magnā ptē uictoriæ obtinuisse uidebat̄. Iure pari: nūc describit nā duces in hispania fuerint. Nā eqtibꝰ auxiliisq; lasitudine petreius celeritate cantabrisq; & barbaris oibꝰ illius regionis Afranius i perabat. Sed petreius coactis oibꝰ p uectones ad Afraniū puenit: cōstitueruntq; cōmuni cōsilio bellū apud ilerdā urbē capta loci oportunitate cōtra Cæ. gerere. Rector: petreius: q̄a ut dixi ex lusitania petreiꝰ p uectōes pplōs coactis oibꝰ suis ad afraniū puenit. Cōe im. s. petreii & afranii. In æquas uices. i. pares uicissitudines: q̄a alternis diebꝰ i perabāt. Custodia ap. tutela. tutela Alterno si. nūc classico petreii: nūc afranii: q̄a alternis diebꝰ i perabāt exercitui. Custodia puigil: quæ in statione p castris posita erat obseruandū uallum.

Io. Sulpitii Verulani in Quartum
Lucani Librum interpretatio.

T procul: interea dum massilia oppugnaretur Cæ. ad ilerdam se coniunxerat fabio: quem a massilia cum tribus legionibus præmiserat in hispaniam duabus subsequentibus ut cæleriter pyrenicos saltus occuparet: qui ab afranio Pom. legato eo tempore tenebantur. Deiecto itaq; ex saltu præsidio Fabius magnis itineribꝰ ad exercitum cōtendit Afranii: qui citeriorem hispaniam cum tribus legionibus obtinebat. Nam Varro eius collega ulteriorem cum duabus legionibus titabatur. Afranius petreo quoq; collega ad se accito cum duabus legionibꝰ cōmuni consilio statuerat ob loci oportunitatem bellum gere re ad ilerdam. Sæuus: magnus crudelis. In extremis horis: in hispania quæ est ultima mundi pars. Martem bellum methonymia. Non multa cæde: pauci enim peribant. Momenta: impulsiones & adiumenta Cæ. in primo belli ciuili magnum attulit nostris ad salutem momentum: & ideo momenta dixit: quia in hoc bello quanquam non fuerit summa uictoriæ: tamen id multum Cæ. profuit nocuitq; pom. Ducibus Cæ. & pom. Iure pari: æquali potestate præerant exercitui petreius & Afranius legati pom. Duxit impium: produxit gubernationem ipsorum in partes dierum uicissitudines ut alternis præesset. Tutela peruigil: defensio uigilans & est appositio: Custodia: custodes ipsi. Alterno signo: nunc enim petreiani: nunc afranii uallū custodiebant.

CSVLPI. His præter: ultra copias italias etiam hispanas habebant. Astur: astures. xii. populi sunt in citeriori hispania ab asturica urbe magna dicti. Vectones: in citeriori sunt hispania iuxta uaceos. Leues: agiles. Profugiq: idest celtiberi periphraſis est. Celtæ enim qui in iberiam migrarunt celtiberi sunt appellati. Celtæ autem nostra lingua galli dicuntur ut inquit Cæſar. Gallia enim omnibus in belgas aquitanos & celtas diuiſa est. Colle tumet: ſitus ilerda & caſtorum deſcribitur. Pingue ſolum: fertilis terra. Tumet: inſurgit. Excreuit: erecta eſt. Leui tumulo: non arduo & accliu colle. Ilerda: oppidum uetus in citeriori hispania ſurdæonum gens. xx. milibus paſuum ab iberico fluuio diſtat: Prælabitur: ante & iuxta labitur. Placidis: mitibus. Sicoris: non ultimus fluuius mediocris: magnus tamen littore. Hesperios: hispanios. Amplectit: comprehendit ab una in alteram ripam. Paſſurus aquas: a quibus percutit præſertim hyeme. Proxima rupes: uicinus mons. Signa magni: pompeianorum caſtra. Nec Cæſar: fabiana caſtra longius ab ilerda diſtabant: eo poſtera die Cæſar cum nongentis equitibus uenit: omnibus copiis triplici inſtructa acie ad ilerdam proficiſcitur: & ſub caſtris afranii conſiſtit: & ibi facit æquo loco pugnandi poteſtatem. Afranius copiis adductis in medio colle pugna abſtinens ſub caſtris conſiſtit. quo animaduerſo Cæſar ab infimis radicibus montis intermiſſis circiter paſſibus quadringentis caſtra facere conſtituit: ualloq; muniri uetuit quod eminere & procul uideri neceſſe erat: ſed a fronte pedum. xy. foſſam fieri iubet. prima & ſecunda acie in armis conſtituta poſt quas opus in occulto acies tertia faciebat. Sed opus omne eſt perfectum quã afranius id intelligeret. Leuat: attolit eleuat. Minore: quam is in quo erat afranius. Medius dirimit tentoria gurgis ſicoris medius eſt inter utraq; caſtra. Tentoria ſunt militum tabernacula linea dicta a tendendo. Ea cum primũ bello ueientano Romanis militibus concederent ſuere pellicea. Hinc: a flumine. Explicat: dilatat. Effuſa: ſparſa. Modũ: manſuram. Cohercet: terminat ſtringit. Cinga: fluctus uelox circum campos actus: dictus a cingendo. Uetitus: nam nõ peruenit ad mare nomine ſuo cum ab iberico ſuſcipiatur. Iberus fluctus qui oritur in cantabris & in mare effluit balearicum. Præſtat: terris egregius eſt in hispaniam. Prima dies: prima inquit die qua caſtra collata ſunt tantũmodo parauerunt acies & ſeſe oſtendunt. Sceleris: belli ciuilib. furentum: impiorum.

COMNIBO. His præter: nunc dicit celtiberimã: cantabris: barbariſq; qui uſq; ad oceanũ pertinent afranium imperaſſe. Latias acies: præter Romanos milites. Astur: hispaniã populus ab aſtruce fluuio nomẽ accepit. Vectonesq;: populi hispaniã iuxta uaceos. Leues: leuis armaturã: haſtis tantũmodo & ſcutis armati. Celtæ gallorum: qui populi ſunt galliã: & forte hi errantes in hispaniam uenere: & in locis iberiã conſederunt: & mixto uocabulo celtiberi appellati ſunt. Agente uetuiſta: unde originem habuerunt. His: ſcilicet petreio & afranio & Romanis qui ſecum erãt. Colle tumet modico. nunc deſcribit ubi caſtra poſuerit uterq; exercitus: nam haud procul ab ilerda oppido conſederant: ſed planitiem deſcribit ilerda: quam dicit in medio quodam tumulo poſitam fuiſſe. Pingue ſolum: ſignificat terram ſœcundam atq; feracem. frugũ. Colle modico: non ualde ſublimi. Leui tumulo: quia ſenſim creſcit: & in altum ſurgit. Manu. ſcilicet armorum. Super hunc: ſcilicet tumulum. Placidis aquis: ante urbem ilerda prælabit ſicoris fluctus qui ignobile nomen tenet inter hispanos fluctus. Saxeus ingenti: dicit hunc annẽ ponte lapido uinctũ: & addit rationẽ quia fluctus hic hybernis aquis nimium creſcit & oẽs alios pontes facile merſerat. Arcu: quo totũ fluctus uinxit. Paſſurus: ſuſtentaturus aquas etiã ſi nimium inflaret. Signa in quibus petreius & afranius erant nomine pompeii. Tentoria. idest caſtra Cæſaris & pompeii diuidebat ſicoris. Explicat hunc tellus dicit planitiẽ quãdam longe lateq; porrectã fuiſſe: ut ad extremum illius uiſus hominũ uis puenire poſſit. Hinc ab hoc ſicoris. Tellus effuſa porrecta in oẽs partes. Explicat: extendit aperit. Vix oculo. idest uix quantum oculi hominũ capere poſſent. Cinga rapax: fluuius uel occiſſimus & præceps: qui circa hanc planitiẽ labit. Cohercet: terminat campos. Fluctus: qui fluuius cinga nõ ſuo nomine in mare hispanum decurrit quia iberico fluctus miſcetur qui eſt maior. Littora nõ ſuo curſu. ſed iberi. Pepuliſſe: propellere præteritum pro præſenti. Curſu ſuo. ſui nominis. Nam gur. ideo uetitus eſt o cinga fluctus & littora oceani impellere tuo curſu. quia miſceris iberico: qui quemadmodũ præſtat regioni (nam ab iberico iberia eſt appellata) ita nomen aufert tibi: quia maior flu. eſt. Prima dies belli: nunc ponit quomodo ſe uterq; exercitus habuerit poſtquam in conſpectum hoſtium Cæſar uenit. dicit enim primo quidem territõs eſſe a pugna: cum utriq; proſpiceret: alii cognatos: alii ami

His præter latias acies erat ipiger: astur
Vectonesq; leues profugiq; a gente uetuiſta
Gallosq; celtæ miſcentes nomen iberis
Colle tumet modico leniq; excreuit in altũ
Pigue ſolũ tumulo ſup hũc fũdata uetuiſta
Surgit ilerda manu paludis prælabit udis
Hesperios inter ſicoris non ultimus amnes:
Saxeus ingenti quem pons amplectit arcu
Ibernas paſſurus aquas at proxima rupes
Signa tenet magni nec cæſar colle minore
Caſtra leuat: mediũ dirimit tẽtoria gurgis
Explicat hinc tellus campos effuſa patẽtes
Vix oculo p̄ndẽte modũ: cãpoſq; cohercet
Cinga rapax: uetũ fluctus & littora curſu
Oceanũ pepuliſſe ſuo: nam gurgite miſto
Qui præſtat terris affert tibi nomẽ iberus
Prima dies belli ceſſauit marte cruento
Spectãdaſq; ducũ uires numeroſaq; ſigna
Expoſuit piguit ſcleris pudor arma furẽtũ
Continuit patriã & ruptis legibus unum

cos: n̄ potuerat anim⁹ arma sectari ergo diē unū bello ciuili donauerūt duces exercituū. Marte crūeto bellū & pugna differūt: nā bellū d̄r cū inimicitia sunt. sed pugna & praeliū d̄r cū man⁹ conferunt. hoc loco mar-
tē p pugna posuit. Spectanda s̄q; ducū uires: q̄a in eo occupati fuerūt oēs ut diligenter uires & exercit⁹ hos-
stiū cōteplarent: nā Cæsar uires petreii cōteplabat e diuerso. Nūerosq; signa. i. multiplicia uexilla. Piguit
sceleris cū uidet etiā utriq; suos cognatos & affines. Ruptis lenibus quia contra leges pugnabant.

Donauere diem p̄no tunc cæsar olympo
In noctem subita circū dedit agmina fossa
Dum primæ p̄stant acies. hostemq; fefellit
Et p̄pe confertis obtexit castra manipulis
Luce noua collē subito conscendere cursu
Quī mediū tutā castris dirimebat iler dā
Impat huc hostē pariter terrorq; pudorq;
Impulit & raptō tumulū prior agminē cepit
His uirtus ferrumq; locū p̄mittit at illis
Ipse locus miles rupes oneratus in altis
Nitiē aduersoq; acies in monte supina
Hæret & in tergum casura umbōe seq̄ntis
Erigit nulli tellum uibrare uacabat
Dum labat & fixo firmat uestigia pilo
Dū scopulos stirpesq; tenēt atq; hoste r̄lictō
Cedunt ense uiam uidit lapsura ruina
Agmina dux eq̄tēq; iubet succedere bello

SVLPI. Donauere. abstinuere. Prono: tunc Cæsar olympo: sole occidente & phifice loquit̄ Sol. n. nō suo cursu occidit sed a mundo rapiē in occidentē. Perstat. in armis p̄seuerāt. Obduxit castra. Protexit & munium: in armis. n. ea nocte quieuit. Manipulis manipulis militū. Prope confertis. coniunctis & uicinis. Luce noua. erat inter oppidū. Ilerdā & Afranii castra planities circiter passuum quadringentorū Atq; in hæc fere medio spacio tumulus erat paulo editior quē si occupasset Cæsar ponte & cōmeatu interclusurum aduersarios cōfidebat. Itaq; eductis tribus legionibus. Vnius ante signanos præcurrere atq; occupat̄ eū tumulū iubet. Sed afranii cohortes breuioris itinere p̄occupare: pugnatū est igit̄ uario Marte & ita praeliū direptum ut se utriq; superiores discussisse existimarent. Castris. deest a. Terror metus ne paterent̄ incōmoda. Pudor: q̄ esse uiderent̄ debiliores. Hostē: afranianos. Raptō agmine: acceleratis cohortib⁹. His: Cæsarianis Virtus & ferrū pugnandi audacia Ipse locus qui uicinus erat castris & iam occupatus. Miles: Cæsaris. Oneratus. armis pilis clypeo. Nitiē. conat̄ ascendere. Acies supina: milites supino pectore ascendentes & a sequentiū clypeis sustēti. Casura in tergū. quæ facile cecidisset. Vacabat. uibrare: emittere poterat. Dū labat. dū pedib⁹ nequit cōsistere. Firmat uestigia pilo firmat pedes telo in terrā fi-

xo stirpes: truncos uirgulta fructices. Relicto hoste: non habito hostis respectu. Cedunt uia: imputant uirgulta uepres & ramos. Lapsura ruina q̄ facile: repelli sterniq; poterāt. Eq̄tes: æquatū. Succeder̄ bello certat̄.
OMNIBO. Prono. sed interea Cæsar instituit milites suos circumdari fossa sub noctē: q̄ sanū cōsiliū putabat esse muniri castra. Iussit. n. equites in fronte cōsistere. manipulos densos atq; cōsertos castra circumdari ne cōspectu hostiū uideri possent: inter illos uero manipulos densos alios duci iussit. nec uellū fieri uoluit. ne a superiori loco hostiū cōspectu uideri possit: sed tñ fossa sine uallo satis erat ad tuendū exercitū ab hostiū īpetu. Prono olympo: sole iā occidente. Fossa n̄ uallo. ne uidelicet uallū erectū cōspici possit ab hostib⁹ qui subito incursum Cæsarianos ab opere p̄hibeant: q̄ incōmentariis ēt Cæsaris cōmemorat̄. Præstant. antestāt a p̄ & sto. Fefellit hostē. ut añ fossa cingeret castra sua q̄ hostes intelligerent. Cōsertis. i. cunctis. Obtexit circū dedit & sub uesperū Cæsar intra hanc fossam legiones deduxit. atq; ibi sub armis p̄xima nocte cōquieuit. Luce noua. i. sequenti die ubi luxit. in medio duorū castrorū erat collis. un̄ apparebat uter duorū exercitū illū occupasset ipsum magnā oportunitatē habiturū & nociturū hosti quotiens uoluisset Cæsar ergo peritissimus dux collē uisum statim occupari uoluit & ex militibus suis quosdā elegit qui collē ascenderet. sed cōspecti sunt ab hostib⁹. Medi⁹ iter castra. Huc: ad hunc collē. Terror: quia & hostes hostiū terrore concussis ne si occupat⁹ esset collis a Cæsarianis plurimū incōmodi susciperent. Pudor: q̄a pudebat eos cū p̄pinqui essent pueniri ab hoste. Raptō raptim & uelociter capto. His: Cæsarianis. Virtus: q̄a fieri uirtute & ferro p̄perabant eū locū occupare. Illis petreii & afranii militibus. q̄a iā illā ascēderāt. Miles. collē mediū iter castra uterq; exercit⁹ occupat̄ uolebat. sed priores fuere milites petreii & afranii. q̄ tumulo p̄p̄quiores essent Cæsaris: tñ ī aduersum niti tētauerūt. si forte illos īpellere possent: sed de superiore loco facile extrudebant̄ ab his q̄ iā locū tenebāt. & cū ī periculo essent ne intercluderent̄ Cæ. dux peritissimus Cæ. eq̄tatū misit q̄iter utraq; atiq; equitaret & interim auersis hostibus in alterā partē. ut cū equites pugnaret. facultas daret̄ peditibus recipiendi se in locū tutiorē. Oneratus. armis. Nitiē. i. ascendere. Supina expressit gestum ascendētis in aduersum q̄a Cæ. in montē ex aduerso tendebāt. Hæret: tarda est neq; n. facile erat superare montē. Casura s. acies Cæ. Erigit̄ p̄pter arduitatē tumuli a sequentibus umbone sustentat̄. Nulli telum. sed nō poterant tela in hostes torquere quæ ictū ualidū facerent. qui instabiles erant & pedibus niti: nō poterant. Vacabat: licebat. Labat instabilis est. Et fixo firmat. i. tantū aberat ut pila in hostē mittere possent q̄ necesse erat ipsis pilis gradū stabilire. Scopulos. eminentia saxa tenebant ne ruerent. Stirpes: arborum radices præhdebant ut quomodo euaderent in summum. Relicto hoste: quia firme obliti erant hostium qui in superiori loco erant. Cedunt ense uiam: satis habebant ensibus uirgulta cedere. ut iter sibi expeditum

faerent. Vidit lapsura: at uero Cæ. ubi uidit piculū suorū: ne de superiori loco facile detruderent & inde ab his q̄ i urbe erāt & qui ex tumulo descēderēt intercluderent: equitatū ab altera parte montis succedere iussit. ut interea facultas suis daret se in castra recipiēdi. Lapsura: casura de loco superiore. Equidē. i. equitatū.

CSVLPI. Producere lat⁹ munitū: extēder ordinem a leua pte q̄ est scutis & hastis munita. Læuo gyro: sinistro circuitu. Pedes: Cæ. milites. Receptus: liberat⁹ & susceptus: ut frugesq; receptas. Nullo urgēte: hoste n̄ psequēte egtū metu. Victor: afrani⁹. Irrit⁹ uan⁹ q̄a nullo dāno hostes affecit. Pependit: stetit pēdēs in monte. Subducto Marte: subtractis peditib⁹ q̄ pugnabāt. Haec ten⁹: hæc armis gesta sunt inqt: sed q̄ sequunt̄ aeris tēpestate. Nā accidit repētīnū icōmodū biduo quo hæc gesta sūt. Tāta. n. tēpestatas cohorta ē ut nūq̄ illis i locis maiores aquas fuisse cōstaret. Tū at̄ ex oībus mōtib⁹ nix, pfluit ac sūmas ripas flumīs supauit potētēsq; ambos quos. C. Fabi⁹ fecerat uno die interrupit: q̄ res magnas difficultates exercitui Cæ. attulit. Sigdē castra cū iter Sycorim cingāq; eēt n̄ frumētū supportari n̄ pabulātū ire. nō cōitat⁹ q̄ undiq; uēiebāt suscipere; licebat. Discrimia: picula d̄rias. Incert⁹: instabilis. Fata: euent⁹. Pigro brūa gelu: hyēale tps̄ describit. Inqtq; Siccā hie mē secutū est uer pluuiofum. Brūa: hyēs a breuitate die rū dicta. Hærēs: torpēs pigra. Siccis: pluuiis. Tenebat in nube: n̄ emittebat e nubib⁹. Cōstrieto æthere: aere i glaciē & niuē cōdēfato: est at̄ Glacies apuleo auctore hūor sercō frigore cōcret⁹. Niues: q̄ ex iactatione densarū nubiuū oriunt̄: nā priusq; in aquā defluāt fractæ ac discisse sp̄ias agitatioib⁹ suis faciūt: & mox gelat⁹ humo rigore frigoris inhorrescit. Vrebāt mōtana: torrebant montes. Frigus. n. urere d̄r sicut & calor. Virg. penetrabile frig⁹ adurit. Pruina: pruina est roris mollities. q̄ frigorib⁹ matutinis in cāuit. Ros uero nocturn⁹ hūor quē serenitas tenuiter sp̄ergit. Nō duratur: primo sole soluendæ. Iacentes campos: panitiē. Omnis tellus: hispania. Cælo: merget sidera: occidēti. Sereno serenū nil aliud est q̄ aer purgatus caligine & perspicue sincerus. Sed postq̄: postq̄ sol arietē est ingressus q̄ fit circiter tertio decimo calēdas apriles. Vernus portitor: aries uector sub quo cū sol est uernū est tps̄. Helles dilapsæ: q̄ i mari hellepontiliaco occidit. Nā cū Ino nouerca hellē: & phryxū priuignos suos p̄ dolū matrare pcurauisset. & hi Iunonis ope arietē nacti trāffretare uellēt Helle in mediis fluctib⁹ tertia a fratris tergo cecidit numēq; mari dedit phryxus uero ad Colchorū regē delatus Arietē ioui mactauit q̄ postea i cælestē signū cōuersus est. Respiciens sidera: respiciens seipsum eo. n. gestu effigiaē ut sua terga respiciat. Dies: iterū uicere. i. maiores fuere noctib⁹. Iterū æquatis t̄pib⁹: dies & noctes bis in āno equat̄ uere sole & sub ariete existēte: & autumnō sub libra. Virg. Libra dies somniq; parens ubi fecerit horas Ad pondera iustæ libræ ad mēsurā iustæ statere. Estq; apta trāslatio ut ad æquinoctiū & libræ signū alludat. in q̄ Astrea astrei gigātis filia uersa est. Eā efficiūt Scorpii brachia estq; inter ipsum & uirginē. Virgi. Quā loc⁹ erygonē inter che lasq; sequētes. Sele relicto: luna semper solē relinqt in eodē signo unde ipsa noua discessit. Cynthia: luna a cyntho monte del. Dubitanda erat. n. adeo obtusa & fusca ut discerni n̄ posset quo primū cornu apparuisset Plinius inquit cornu ei⁹ septentrionale atq; rigidū illū p̄sagit uētū. Inferi⁹ austrū. Et Virgi. Luna reuertētes cū primū colligit ignes. Si nigrū obscura cōprederit aera cornu. Maxim⁹ agricolis pelagoq; parabiē iml. er

At si uirginē suffuderit ore ruborē Vent⁹ erit uento semp̄ rubet aurea phœbe. Flāmas: flāmeū pallorē. Nubes: nubes est exaltatio uaporata crassior nebula plena humore.

COMNIBO. Munitum latus: idest densum latus hostiū: quia densum ideo munitam nec facile poterant uinci. Producere: idest extendere: porto ducere auertere a suis: quia dum auersi sunt cōtra equites: in iterea facultas daretur militibus: ut se in castra tuos reciperent: quod ita factum est. Sic pedes. hoc modo liberi sunt Cæsariani. Pedes: pro peditu: singularis numerus pro plurali. Virgi. armato milite complent: qui modus historicis familiarissimus est. Nullo urgente: quia sublati erant: dum ab altera parte equitatus Cæsaris succederet. Recetus: quia e colle deiecti pedites se ad signa legionum receperunt. Victor irritus: idest pōpeianus miles impos propositi sui: quia copia pugnae sublata est. Pependit in dubio stetit. Subactō Martē: idest in remoto milite. contra quem pugnaret. Haec tenus armorum hucusq; inqt milites inter se pugna uere: sed quæ deinde secuta sunt intemperiae feris potius quam armis gesta sunt. Cætera fata: reliquam fortunam. Incertus: dubius: quia modo serenum modo pluuium se ostendebat. Pigno describens: inundationem aquarum & hymbres qui secuti sunt: primo dicit frigore constructas fuisse nubes: ne aquam cœlestis emitterent & superueniente uere: statim collectas nubes in occiduum axem condensatas fuisse: & imbrem effusum plus quam credi posset emisisse: ut regionē. illam omnē hispaniæ inundaret. Bruma: idest

Munitumq; latus læuo pducere gyro
Sic pedes ex facili nulloq; urgēte receptus
Irritus & uictor subducto mare pependit
Haec tenus armorū discrimina cætera bello
Fata dedit uariis incertus motibus ac
Pigro bruma gelu succisq; aq̄lonibus hærēs
Aethere cōstrieto pluuias in nube tenebat
Verebant montana niues cāposq; iacentes
Non duraturæ conspecto sole pruina
Atq; omnis ppior mergenti sidera cælo
Aruerat tellus iberino dura sereno
Sed postq̄ uernus calidū titana recepit
Sidera respiciens dilapsæ portitor helles
Atq; ite æquatis ad iustæ pondera libræ
T̄pibus uicere dies tunc sole relicto
Cynthia quo primū cornu dubitanda r̄fulsit
Excludit boreā flāmasq; accepit ab euro
Ille suo nubes quascunq; inuenit in axe

idest omnis decidens auerat nimio frigore. Propior caelo mergenti. i. occidēti: nā i mari sol mergit. fm uul
gares. Sed postq: sed ubi inqt hyemi successit uer: statim calor liquefecit nubes: quae a natura nimio frigore cō
strictae pluuias cōtinuerāt. Ordo est: sed tūc cynthia exclusit boreā. & accepit flāmas ab Euro. Portitor hel
les. i. aries: nota quidē historia de ariete aureū uellus habēte: q postea trāslatus est in sydus coeleste. portitor
idest uector aries q p mare hellē uehebat: & qā retro spexerāt eā excussit a tergo. Calidū titana: cū in arietē
sol ingressus esset liquāfactae sunt niues & nubes calore solis resolutae effusum imbrē emiscere. Vern^o. i. q
facit tps uernū. sol. n. existente in signo arietis æquinoctiū est. xi. cha. Martii. & tps ueris est. sic sole existēte
in libra æquinoctiū est autumnale. Sydera re. i. q sol in ariete esset. Librae pondera tpibus: qā bis est æquino
ctiū. Vincere. s. noctes. Iterū. i. secūdo qā semel quū sol est in ariete: dies uincunt noctē. sed qñ est æquino
ctiū autumnale: dies quoq; uincunt noctē. Aequatis tpibus: qā tm̄ spaciū occupat nox: quātū dies. Tū sole
relieto. idest noui lunio q secutū est statim resolutis niuib⁹ pluuiā & imbres effusi ceciderūt. Dubitanda: cum
luna primū noua est dubitat qd uideat. nō. n. plena satis uideat: ut affirmari possit lunā esse. Boreā frigidissi
mū uentū septentrionalē: cuius frigore ante nubes cōstrictae fuere Euro a uento orientali qui ideo calidus ē
quod ab oriente pflat. Ille suo nubes: eurus flans ab oriente nubes oēs a regione sua in occidentum cōpulit &
illic congregatae nubes: postq semel calore solis resolutae sunt ingentes inundationes. facere.

Torsit in occiduū nabatheis flatibus orbē
Et quas sensit arabs & quas gāgetica tellus
Exhalat nebulas: quicquid cōcrescer prius
Sol patit: quicquid cœli fuscator eoi.
Intulerat corus: quicquid defenderat idos
Incender diem nubes oriente remota
Nec medio potuer graues incūbere mūdo
Sed nibos rapuer fuga uacat ibrib⁹ arctos
Et notus in solam calpen fluīt humidus aer
Hic ubi iā zephyri fines & summus olympi
Cardo tenet tethi uetita trāscurrei dēfos.

SVLPI. Torsit: torquēdo ipulit. Axa regione.
Nabatheis: orientalib⁹ Nabathea regio ab Arabia icl
piens tēdesq; usq; ad mare rubrum. Ouidius: Eurus ad
euroram nabatheaq; regna recessit. Tellus gangetica.
india per quam labitur ganges. Exhalat emittit. Nebu
las Nebula ē exhalatio uaporata humore uiduata aere
crassior nube subtilior cui serenitas abolitionē infert.
Primus: matutin⁹ & oriēs. Cōcrescere: cōdēsari tunc
enim uapores terra emittit. Fuscator: obscurator nā in
contrarias partes semper uentus nubes ipellit. Quic
quid dēfenderat: omnes nubes quae a radiis & æst⁹ solis
indos protexerāt. Incendere diem: incēdii causam, pre
buerūt: maioremq; æstum in oriente fecerunt. Graues
plenae aqua. Nec potuere: impellebant enim ab euro.
Incumbere: manere citra hispaniā: Nymbos: hymbres
Hymbribus: densioribus pluuiis. Aer humidus nubes
& pluuiā. In solam calpen in occidētē ubi Calpe mōs

& urbs. Zephyri fines: extremus occidens unde zephyrus flar. Summus car. extrema regio. Sunt quidē cœ
li cardines quatuor oriens occidens merides septentrio. Tethym: oceanum quem ex uulgi opinione caelo
coniunctum esse poeta dicit. Transcurrere: ulterius ire.

OMNIBO. Torsit compulit. Suo axe: orientali. Nabatheis flatib⁹. i. oriētialib⁹: a nabath q in regione
orientis: repugnauit: & fili⁹ fuit iaphet. nā Noe genuit Sem. Chan: & iaphet: ex quo natus est Nabath a quo
regio Nabathaea dicta est q est ex arabia contermina syriā Ouidius primo metamorphoseos. Eurus ad au
roram nabathaeaq; regna recessit. Arabs: populus orientis. Gangetica tellus. idest india: nā ganges fluuius
est india: & india pars est extremi orientis. prim⁹ sol: idest orientis sicut ultimus occidens. Concreescere cō
densari. Quicquid cœli: patitur: quia tam in oriēte quā in occidēte calor est. ut ibi raro nubes uideant nimio
calore solis. Quicquid corus. subaudi nubiū torsit a superioribus. nā corus occidētalīs est uentus collateralis
faunio. Fuscator: tenebrator: nā flante coro pluuiosum & nubilosū efficit cœlū i oriente. Defenderat: a ca
lore. Indos: populos in extremo oriente positos q nimio sole perustos habēt uultus. Incēdere diē: nā nubes
remotae incēdūt diē unū: sequit ex reliquo: qā remotis nubib⁹ radii solis n̄ ipediunt: quomin⁹ uim suā exer
ceat. Diē incēdere. i. orientē. Nec medio: nec nubes in meridie esse poterant q illinc sol nunq; ferme disce
dit. Graues: aquosae. Nymbos rapuere fuga: hypallage est p nymbi rapuere nubes. Fuga rapuere. i. uelocita
te: nymbi dicunt uēti cū pluuiis est et uas quo theatri pulpita uino & croco spargebant. Martialis. Lubrica
coruicio quāuis sint pulpita nymbo. Vacat imbribus: a sufficiēti numeratōe pbat in occidentē nubes cōpul
sas fuisse. nō erāt i oriēte esse nō poterāt in meridie pp calorē nec in septentrione flante aquilone. relinquē
ergo ut cōpellerent oēs in occasum. Arctos: septentrio. Vacat: uacuata est imbribus. Notus. i. merides.
Solam calpen. i. in solū occidētē. calpae mons hispaniā est. Calpen & abylicen ut tradit Strabo opinati sūt
quidā esse columnas herculis radicibus huius montis sita est eiusdē nominis urbs calpe. uetustum & haud
abiectum sane oppidum hic mons circuitu quidem non magnus admodum: altitudine uero ingens & ar
rectus: adeo ut longinquis insulā formam praestet. Hic ubi: nunc dicit q zephyrus qui pflat ab occiden
te terminum suum profert usq; ad Aphricum: omnia illic nubibus plena erant sic enim se habeāt si orbē cœ
li consideres. hic oriens est & eurus a parte dextra: Vulturnus a sinistra deinde a septentrionem uersus bo
reas contiguus euro: deinde corus contiguus est zephyro a parte occidentali circius contiguus est. Aphry
co & Aphrycus collateralem habet notum qui latine appellatur auster: dicit ergo qua parte terminos suos
porrigit zephyrus ad Aphrycum omnia nubibus plena erant ut uix spaciū quod erat a caelo usque ad
terram nubes capere posset. zephyri fines: inter aphricum & zephyrum. Summus. idest ultimus: nā ultim⁹

& summus pro se inuicē ponunt. Sūm⁹ cardo. i. ultim⁹ axis. uidelicet occiduus. Tethym. i. mare occiduum
 ¶ SVLPI. Cōgestūq; aeris atrī. Ordo est spaciū qd
 separat terrā ab æthere uix recipit congestū attri aeris.
 f. congregationem nubium quam atrum aerem appel-
 lauit. Presse polo: cōpresse & structæ. Densatur a dēsis
 enim nubibus hymbres a rarioribus pluuiæ oriuntur.
 Hymbres: dēsiore sunt: pluuiā lēta & iugis ē. Nymbi
 uero repentini uehementes & breues. Fluunt soluunt.
 Nec seruant: nec retinēt extinguunt enim in ipsis nubi-
 bus. Crebra micent: spissā appareāt. Arquus. iris q̄ fit a
 nube humida & caua a sole aduerso uel a luna repercul-
 sa. Arquus inquit plinius cum duplices sunt pluuiam
 nunciāt: a pluuis serenitatem non perinde certam. Im-
 perfecto gyro: circulo rupto: nā ppter nubium dēsitā-
 tē nec poterat perfici: nec uarios colores cōtraheŕ Vix
 ulla luce uariatus: squalēbat. n. Bibit: attrahit aquas ma-
 ris & in cœlum euectā effundit in terras & mare. Pyre-
 neæ: pyrenei montes inter galliam & hispaniam sunt.
 Titan: sol æstuans. Fluxere: dissolutæ sunt: plini⁹. Ma-
 descunt: uia fiunt. Vnda fluuiorum. Vias. certū alueū
 nā omnia hymbribus redundabant. Tam largas: tāta
 aquarum copia a ripis effluebat in fluuios. Alueus: lo-
 cus concavus per quem riui & flumina profluunt. Nau-
 fraga: periculo mergendi exposita. Labant: procum-
 bunt ruunt. Restagnant effunduntur & superant ual-
 lū. Raptus pecorum: præda animalium unde uiuerent
 Pabula: herbas alimenta equorum. Populator: præda-
 tor miles. Occultis: tectis aqua: iamq; comes: ī magnis
 calamitatibus primum se famēs offert & eā ut plurimū
 sequitur pestilentia: iam ad quadraginta ī singulos mo-
 dios annona peruenerat & militū uires inopia frumen-
 ti diminuerat: ut cæsarem ait.

¶ OMNIBO. Inuoluere globos: quia uenti eas glomerauerāt in occasum. Vix recipit. i. uix a toto q̄tū a
 cœlo est ad terrā spacio capi poterāt. Congestū: substantiuū ē. i. cōgeriē aeris & nubiu cōdensationē. Iamq;
 polo: more poetarū describit hanc multitudinē nubiu p hyperbolē: iā inquit solis calore cōpressæ nubes &
 resolutæ in hymbres inundationē fecere. Densant: quæ raræ antea erant. sic. n. aer cū densant in nubes cōn-
 uertitur: quæ deinde aquā calore solis hauriētes postq̄ altius ascenderint eodē calore solis cōpressæ imbres
 emittunt. Polo. i. calore solis. Spissatæ: cū alti⁹ euecte fuerint. Nec seruat fulmīa. dicit tātā fuisse densitatem
 nubiu: ut quāuis fulgura crebra essent: tñ ad oculos puenire n̄ potuisse: retinebant. n. crassitudinē nubiu. Mo-
 riunt fulgura: ī ipsis nubib⁹ fulgura extinguunt. Imperfecto: nā ita offuscatus erat ut uarii colores ī ipso pspi-
 ci n̄ possent. Hinc ex ipsis nubib⁹. Variat⁹ colorē. i. habēs uariatū colorē illa luce. nā solis radii ex opposito
 repercutientes nubes faciūt arcū. sed q̄a densæ nubes erāt: radii solis n̄ usq; adeo poterāt penetraŕ & illustra-
 re nubes ut arcū efficerēt. Luce: q̄a uarios colores arcus representat. ut mille trahēs uarios aduerso sole colo-
 res. Oceanūq; bibit: q̄a una extremitas arcus uŕ in extrema pte cœli hauriri aquas: nā arcus nunq̄ fere appa-
 ret: quin sequantur pluuiæ: ergo poetæ finxerūt ipsum ex mari aqua haurire: quas e nubib⁹ emittat. Raptos
 haustos. Cœlo. f. de. Diffusum æquor. idest haustam aquam maris emisit in terras. Iamq; pyreneæ dicit pyre-
 neos mōtes cū altitudine sua semp niues habuerit: q̄a quo altiores sunt: eo minus calorē solis sentire possūt.
 niues nunq̄ resoluebant. sed hoc tempore resolutæ sunt: ut multitudine imbrium regionem omnem hispa-
 niæ inūdarent. Pyreneæ niues. idest pyrenei montis. Mōtes siquidem pyrenei Galliaē partem ab occasu ter-
 minare dicunt auctore strabone mare ex utroq; latere per ingentes & internum & externum ab ortu rhen⁹
 qui æquali a pyreneis mōtib⁹ spacio ad lineam distat. ab Aquilone & meridie sic iacet: ut a septentrionalib⁹
 p mōtoris pyrenes inchoans ocean⁹ ambiat usq; ad rheni eruptiōes. e regione autem massiliensē ac narbo-
 nensē pelagus. Fracto gelu. i. resoluta glacie. Tūc quæ fontibus. unde quæ a fontibus exeunt. uiam inueniŕ
 nō poterāt per alueos suos qua fluerent. nam adeo alueos plenos inueniebant. ut transcenderent in campos
 iam naufraga campis. iam plena omnia aquis erant. ut castra inundata essent. & arma militum natarent.
 Naufraga. ad similitudinē naufragorū. quemadmodum enim naue fracta remiges & uectores ruūt p un-
 das. ita arma cæsarianorum natabāt. Castra. uallū castrorum. Labāt. i. quia uis aquarum uallos castrorum
 euellebat. Flumina uallo. restagnant. redundant stagnare est locum in stagnum facere. Non pecorum ex
 hoc diluuiō secuta est inopia cōmeatum: ut iam cæsaris milites fame oppressi. nec sibi cōmeatum nec equis
 facile subiicerent. Raptus faciles pecorum. idest non facile milites prædari poterant pecora quibus uescerē-
 tur. Tectorum errore uiarum. gregarii milites q̄ pabulatū mittebant. ut ex agris scēnū & herbam conuehe-

rent: q̄ aquis oīa tecta erāt uīā discernere n̄ poterāt. Occultos: p̄ occultatos. Iamq̄ comes: & hoc diluuiō se-
cuta est fames: & inopia rerū omniū. Comes malorū fa. quia fames pestilentiae comes est: magna mala sunt
bellū & pestis: & semp̄ fames est comes horū duorū malorū: unū n̄ est sine altero. Obsessus miles. f. caesaris a
nullo hoste obsessus: nihilomin⁹ laborat inopia cōmeatus: ac si undiq̄ ab hostibus. oppressus esset.

Miles eget. toto censu non prodīgus emit
Exiguam cecrerem: proh lucri pallida tabes
Non deest plato ieiunus uenditor auro.
Iam tumuli collesq̄ latent: iā flumina cūcta
Cōdidit una palus: uastaq̄ uoragie mer sit.
Absorsit penitus rupes: ac tecta ferarum
Detulit: atq̄ ipsas hausit: subitīsq̄ fremētes
Vorticib⁹ cōtor sit equos: & reppulit æst⁹
Fortior oceanī: nec phœbū surgere sentit
Nox subiecta polo. rerum discrimīa miscet
Deformis cœli facies: iunctaq̄ tenebræ.
Sic mūdi pars una iacet: quā zona niualis
Perpetueq̄ p̄mūt hyemes: n̄ sydera cœlo
Vlla uidet: sterili nec quicq̄ frigor̄ gignit:
Sed glacie medios signorū temperat ignes
Sic o summe pater mundi: sic sorte secūda
Aequorei rector facias neptune tridentis:
Et tu perpetuis impendas aera nymbis:
Tu remeare uetes quoscūq̄ emiseras æst⁹:
Nō habcāt amnes decliū ad littora cursū
Sed referant̄ aquis pelagi: cōcussa q̄ tellus
Laxet iter fluuiis: hos cāpos rhēus inūdet:
Hos rhodāus: uastos obliq̄nt flumīa fotes.

CSVLPI. Eget: esurit. Censu: patrimonio aut pecu-
lio. Nō pdig⁹: pdig⁹ is pprie dī qui rē suā temer̄ disti-
pat: sic appellat⁹ q̄ seip̄m pdit. Milites ergo q̄ magno
panē emebant ut se seruarent n̄ erāt pdigi. Cerere: pa-
nē. Pallida tabes: auara corruptio macies & anxietas.
Auaritia affectus & si plurib⁹ indicat̄ modis præfertī
tñ pallore. Non deest inueniē famelic⁹ qui præto panē
uēdat. Tumuli tumores terræ nō alti. Mōtes uero sunt
eminentiæ terrarū n̄ equæ surgētes: Colles ut plurimū
montiū summitates in longū exprorectas dicim⁹. Pro-
montoria quæ sese in mare pmouent & extendūt. Iam
flumina: loca illa oīa unius palludis faciē obtinebant.
Voragine: attractione & uortice. Absorsit: submersit
deuorauit Contorsit: circunvoluit. Fremētes claman-
tes. Vorticibus: uolubilitatib⁹ aquarum. Fortior: quæ
impet⁹ & fluct⁹ uehementiores habebat. Nec phœbū
idest sol pp̄ tenebras n̄ apparebat quāquam temp⁹ no-
cturnū nō esset. Subiecta: supposita. Rerū discrimīa
miscet: diurnū cū nocturno temp⁹ cōfundit. Sic simili-
b⁹ tenebris & hymbrib⁹ squaler. Vna: septentrionalē
intelligit nobis notā quāquam & altera est in meridie.
Nam quinq̄ zonæ tenēt cœlū: quarum media torrida
est. Duæ extremæ glaciales: intermediae uero tempera-
tæ. Hyemes: p̄petuæ: hymbres & niues indeficientes.
de quib⁹ scribit Herodot⁹ in melpemone. Sterili frigo-
re: quemadmodum calor est causa generandi: sic frig⁹
sterilitatis. Medios ignes: torridā zonā p̄ quam uagat̄
sol & quæ cōtinet signa zodiaci. Nā huius zonæ frigi-
das illius æstū temperat: Sic o: A postrophæ ad iouem
& Neptunū ut orbē diluuiō mergant. Secūda sorte: fa-
parte prima enim sors in mundi diuisione fuit iouis: se-
cunda Neptuni: tertia plutonis quarta iunonis. Tridē-
tis æquorei. i. q̄ fuscina suffines: neptun⁹. n. tricuspide

tridenti utiē: iuppiter sceptro: pluto cerbero. Mercurius caduceo: Mars hasta. Saturn⁹ falce: Amor facibus.
Et tu: o iuppiter cōcede p̄petuas pluuias. Tu: o Neptune phibe ne fluct⁹ reuertant̄ i mare sed terrā mergāt
Oēs. n. undæ quæ in terrā ueniunt in equor̄ postea redeunt. Non habeant: diuersis modi diluuiū imprecāt.
Non habeant cursum: non effluant in mare. Referantur: repellant̄. Cōcussa: cōmota. Laxet iter: apperiat ue-
nas fontium ut scaturiant latius. Rhenus & rhodanus: galliæ & germaniæ fluui. Obliquēt: obliquos habeāt
& per totam longitudinem alueis transuersis emittant.

COMNIBO. pdigus: quāuis pdigus esset: nō poterat exiguū panē emere: etiam si quæcūq̄ possidebat
p̄ exiguo pane cōmutare uellet. proh lucri. p. p̄ exclamationē inuehitur in auariciam quanta iquit est homi-
num auaritia. nam in tanta rerum inopia inuētus est quidam qui ieiunus esse mallet: ut pecuniā acciperet: q̄
necessaria sibi retinere. prolato. idest qui paratus erat ipse ieiunare. ut alimēta magno præcio uēderet. Iam
tumuli: dicit inūdationē tātam fuisse aquarum ut ea regio istar paludis esse uideret. Detulit. de loco i locum.
Tecta: iustra cum cubilibus suis. Subitīsq̄. f. ipsos etiā equos militū absorpsit. Fremētes: hinnietes. Et repu-
lit æst⁹: ipet⁹ hui⁹ inūdatōis tātus erat: ut fluct⁹ oceāi uiceret & repelleret Nec phœbū surgere. tā dēfæ erāt
tenebre. ut nox a die haud quāq̄ discerni posset. Miscet discrimīa. f. Tātæ iqt erāt & tā dēfæ tenebræ. ut res a re-
b⁹ discerni n̄ possent. sicut illud Virgi. Et reb⁹ nox abstulit atra colorē. nā colorē q̄ facit res a reb⁹ discerni.
Deformis: tenebrosi. Miscet. cōfundit. Iūcte. i. dēfæ. Sic mūdi ps. p̄ similitudinē oñdit quātæ erāt tñbræ i ea re-
giōe. n̄ aliæ iqt erāt i ea pte hispāiæ: q̄ et sint i frigidissima zona: ubi cōtinue sūt nubes & frigora. Zona niua-
lis. i. oppræssa niuib⁹ ubi semp̄ frigora sunt & gelu: nec radiis solis illustrat̄. Sterili frigor̄ nā frig⁹ cōtrariū est
generationi rerum. Sed glacie medios signorū temperat. Ratio hoc facit sphaeræ: cœlū quicq̄ tenēt zonis
quarū media seruentissima ē. q̄ ab ea nūquā sol ferme discedit: sed duæ tēperatæ sunt: q̄ i medio frigidissi-
marū & huius seruentissimæ sunt: ideo habitabiles sunt recte ergo dicit medios tēperat ignes zona quæ est
in extremo. Ignis: calores solis qui per signa zodiaci cursum suum peragit. Medios: idest mediæ zonæ.

Glacie: idest frigore. Sic o summe parens: hic poeta deos implorat: ut uelint hoc perpetuum esse dilu-

uim potius quam inter se ro. bella conferant inuocat autem iouem propter uos hymbres de caelo mittat: neptunum ut ipse emissis undarum habenis totam hispaniam obruat potius quam bella ciuilia permittat. Summe parens: summum iouem appellauit: cui prius sorte caelum obtigit. Nota est fabula: mortuo saturno tres filii relictii sunt. iuppiter Neptunus & pluto qui forte inter se tria regna diuiserunt: caelum prius sorte obtigit ioui: secunda sorte mare neptuno: tertia sorte terra plutoni contigit. Aequei tridentis: quia septem neptuni tridens est: quod alio nomine fuscina nominatur: hac. n. & pisces utuntur. Impendas aera. i. desuper facias aerem nebulosum & effusos hymbres emittentem. Emiseris scilicet in hispaniam. Remare. scilicet in mare. Non habeant amnes: & semper mare tumidum uetet in seipsum aquas fluuio descendere. Ad litto: cur. quia naturaliter omnes fluuuii decurrunt in mare. Reserant: retro serant. scilicet in fontem. Concussaque tellus. i. terremotus: & sic certe contingere solet: ut terremotu amnes qui nunquam fuere subito erumpant qui uero aliquando fuere terremotu sorbeant. quod de numicio fluuio legitur: ubi Aeneas demersus est. & nunc non inuenit. Obligent fontes. scilicet ut adhuc locum omnes deriuent.

SVLPI. Rhyphaeas: hyperboreas & scythicas. Huc ad iledam. Eripe: libera submergendo Caesarem cum exercitu. Sed paruo: cum magnis difficultatibus & periculis caesar agitare & ubique fama increbuisse debellatum iam esse fortuna caesarem metuens: nec ulterius audens in eum magno post haec ipsum fauore est persecuta. Plena: fauores: Meruere ueniam nisi. n. sunt praesenti beneficio praeteritam culpam diluisse: & est ironia quod metuerint offendere caesarem fauerintque ipso. Iam ratio: iam serenare incipit. Per phoebum aquis: uehemens & continuus sol ut fuerat hymbres. In uellera: in uelleris similitudinem: non. n. erant densae nigrae & hymbribus plenae sed ratae & candidae Rubebat apparebat. n. aurora & nox a die discernebat. Seruatoque loco rerum: seruato ordine elementorum ut unum quodque suam in sedem rediret. Humor aqua. Pendebat: suspensus erat in nubibus. Petit ima: de: luit. Emergere apparere. Quamquam emergere proprie est ab imo ad summum existere & enatare. Die: sole ipso. Utque habui ripas sycoris: id est postquam in alueum rediit. Cum dies plures aquae

permanerent & res caesaris in angustiis esset: nec potes perfici possent. imperat militibus Caesar ut naues faciat cuius generis eum superioribus annis usus Britanniae docuerat. Carinae primum stamine & leui materia fiebant: reliquum corpus nauium uiminibus contextum coriis integebatur. has perfectas carris iunctis deuehit noctu milia passuum a castris uiginti duo milites his nauibusque flumen transportat continentemque ripae collem improviso occupat. pontem biduo perficit.

COMNIBO. Huc: in hispaniam. Niues rhyphaeas. i. septentrionales. nam rhyphaei montes sunt in septentrione positi qui semper niuibus tecti sunt. Et ut inquit solinus: data haec pars mundi. & a rerum natura in nubem aeternae caliginis missa ipsaque prorsus aquilonis conceptaculis rigentissima: sola terrarum non nouit uices temporum nec de caelo accipit aliud quam hyemem sempiternam. Terras eripe. i. ne concedas terram & locum romanis: ubi bella ciuilia facere possint. Sed paruo fortuna: post inuocationem haec narrat poeta fortunam quasi poenituisse: quod non nihil ab eo tenore quo ire coeperat semper uota caesaris declinasse uidebat & paruo hoc interuallo quo caesarem deseruisse uidebat: deinde multo plenius rediit: ut in quo defecerat: id postea maiore copia suppleret. Contra teta pauore: quod exiguum timorem iniecit caesari. Plena. i. uberius & copiosius. Veniam meruere quod indignatum caesarem metuerunt dii. scilicet ne caesar ignosceret diis qui aduersi fuerant. Iam ratio aer: nunc ostendit quomodo dii magis propitii fuere caesari: quam antea. Ratio: quia eum densat aer in nubes cogit: at cum rarefactus erit: nubes quae antea densata fuerant rarefacte in serenum recunt. Rarior. i. tenuior. scilicet fuit. Par phoebus aquis. i. calore sui par erat humori: antea. n. phoebus humoris abundantia uictus fuerat. Sparserat: attenuauerat nubes in uelleris modum non. n. nigrae erant aquis: ut antea. sed perlucide ut uellera quaedam uiderent. Noctes rubebat. quod significat crastinam serenitatem. Seruato loco rerum. i. diffinito loco rebus aqua in suum rediit: nam sicut motus irae quietis triplex est locus. uidelicet naturalis: animalis uolentia: naturalis quae dicitur cum corpus est in suo loco: sibi a natura determinato atque constituto: ut terra in centro: ignis in alio aialis. Se dicitur cum anima cessat a motu siue suo apparibili conuicta: siue non: uiolenta autem quae dicitur cum corpus est in loco sibi astricto: & non proprio ut contrario: terra in sublimi ignis uero in centro. Ergo seruato loco: ut in centro sit quae terra in oceano sit quae aquarum: in caelo & sublimi sit quae ignis: naturaliter ergo poeta dixit hoc in suum locum rediisse humorem qui antea in altiora euectus est: nunc tandem coepisse seruari locum a natura constitutum. pendebat scilicet in aere: descendit ad sphaeram suam. scilicet in oceanum. Tollere siluam. siluae obruta inundatione aquarum: nunc sensim surgere coeperunt defluentibus aquis. Emergere: appareat ex undis. Viso die. i. sole. Utque habuit. r. nunc dicit quod caesar egerit: postquam aquarum inundatio subsistit: nam simul atque intra alueum suum sycoris fuit: statim iussit militibus suis itexere naues: & ita uiminibus textis corio caeso riuum elementorum eas textit: deinde his nauibus milites traiecit & cum nihil tale timeret: hostes subito aufugerunt. Historia est nam saepe tetauit caesar transire alpes. hostes in ulteriori ripa se obtulerunt ut caesarem impediret: ille contextis nauibus

Rhyphaeas huc solue niues huc stagna lacusque
Et pigras ubicumque iacent effunde paludes.
Et miseras bellis ciuilibus eripe terras.
Sed paruo fortuna uiri contenta pauore
Plena redit. solitoque magis fauere secundi
Et ueniam meruere dei iam ratio aer
Et par phoebus aequas densas in uellera nubes
Sparserat & noctes uentura luce rubebat
Seruatoque loco rerum discessit ab astris
Humor. & ima petit quae quae pedebat aequorum
Tolle siluam comes. stagnis emerge colles
Incipiunt. uisumque die durese ualles.
Utque habuit ripas sycoris camposque reliquit:

bus cū discessisset: & pcul ab hostibus traiecit amnem priusq̄ ab hostib⁹ sentiret. Habuit ripas: nam inflat⁹ amnis ripas transuerat: nunc declinantibus aquis ripas habere cœpit.

Primū cana salix madefacto robore parua
 Textur in puppim: cæsoq; iduta iuueno:
 Vectoris patiens tumidū sup emicat amne
 Sic uenet⁹ stagnante pado: fusoq; britan⁹
 Nauigat oceano: sic quū tenet omnia nilus
 Cōseritur bibula mēphitis cymba papyro.
 Lis ratibus traiecta manus: festinat utrinq;
 Succisum curuare nemus: fluuiiq; ferocis
 Incremēta timens: nō primis robora ripis
 Imposuit: medios pōtē distendit in agros
 Ac ne quid sycoris repetitis audeat undis
 Spargit in sulcos: & scisso gurgite riuis
 Dat pœnas maioris aquæ: postq̄ oīa fatis
 Cæsaris ire uidet: cæsam petreius iler dam
 Deserit. & notis diffusus uiribus orbis
 Indomitos q̄rit populos. & semper in arma
 Martis amore feros. & tendit i ultia mūdi
 Nudatos cæsar colles desertaq; castra
 Cōspiciēs capei arma iubet. nec q̄rere pōtē
 Nec uada. sed fluuiū duris superari lacertis
 Paretur rapuitq; ruens in prælia miles

SVLPI. Salix cana: uimina salicis purgata. Textur cōponit Cæso iuueno corio bouis sinocdoche. Vectoris: q̄ ueheret: Vector qui uehit & uehit ut portitor dicit. Venetus Veneti ut solinus ait ab enetis paphlagonia populis traxer̄ originem. Stagnante: effluentis se in stagni similitudinē. Fuso: sparso & inundante Tenet oīa: occupat & irrigat oēs ægypti cāpos Memphitis: ægyptiaca: Memphitis. n. urbs est in ægypto cōditā ab Ogdo: ut tradit Diodorus. Conserit construit. Papyro bibula: herba palustri & arenosa: trāstulitq; in herbā id q̄ erat arenā. Traiecta manus: transportatus exercitus. Festinat Traiecto cæsar exercitu firmissimū pontem struere cœpit. Utrinq; ab utraq; ripa. Curuare: in arcū struere ligna excisa. In crementa: augmenta Robora: trabes. Primis: fluuiio uicinis. Ne quid audeat ne nocere in aliquo possit. Spargit in sulcos: cœpit. n. cæsar fossas latas facere cā attenuādi fluminis & reddēdi uadosum: Cyrus amisso nobili equo in Gāge fluuiio eū ferē pene in riuū attenuasse cum in. cccclx. alueos diuisisset. Riuis: in riuos. Dat pœnas: punit q̄ paulo añ adeo excreuerit. Postq̄ oīa: peractis pene fossis magnū in timorē Afranius petreiusq; pueniūt: ne omnino frumēto pabuloq; intercluderent q̄ multum cæsar equitatu ualebat ita constituunt ipsi locis excedere & in celtiberiā bellū transferre. Sed cæsar eos acriter persecut⁹ castra castris opposuit. Orbis noti: regionis i qua erat Indomitos: a cæsare. Tendit: iter dirigit. In ultima mūdi: in ulteriorem hispaniam. Nudatos: absq; tētoris & militibus qui tertia uigilia abscesserant. Vada lo. non profunda. Superare: in alteram ripam enatare. paretur

a cunctis. Rapuitq; r. ei se periculo persequendi hostis causa exposuit quod fugiens metuisset.

OMNIBO. Cana salix: quia frondes salicis ex una pte canæ sunt idest uimina salicis. Madefacto uimine ut flexibiliores essent in texendo nauiculas. Cæsoq; in. cum texissent sibi milites naues: deinde eas texerūt corio: ut aquam retinerent. Patiens nec: ut sustinere posset uectores. Sup emicat. i. mouet sup amne: & exilit. emicare est celeriter moueri. Sic uenetus: p similitudinē ostendit quō sicorim flu. milites cæsaris traicere. n. aliter inquit quā nauigare solent Britāni p oceanū: tunc cū terrā inundauerit: ut ægyptii Nilo crescēte puppibus p agros suos nauigāt: nā oceanus certo tpe britāniā inundat: & nilus ægyptū stagnante pa. quia aliquñ padus ita inflat: ut regionē inundet. ut nauibus de loco ad locum necesse sit nauigare Fuso. inundante britāniā. Conserit bi. in ægypto nascunt̄ scyrpi sine iunci robustiores q̄bus sibi cymbas intexunt ægyptii: & his utunt̄ cū nilus ægyptū inundauerit. Memphitis. i. ægyptia: nā mēphis ciuitas ægypti fuit: unde mēphitici uates dicti sunt. Cymba dīr q̄ ad similitudinē cubæ figuræ facta sit: nā figura cuba ē cōcaua: & ab extremitatibus edita. Bibula: arenosa: q̄a papyrus in arenosis nascit̄ locis. Tenet: obruit & oīa inundat. His ratib⁹: dicit cæsarianos. incidisse arbores nemoris: & his arborib⁹ texuisse crates. quibus sicorim amnem facile transire possent: si rō belli posceret. Man⁹ multitudo militū. Succisum ne. p arbores incisas. Curuare ne. i. festinat texere crates. Fluuiiq; se. adhuc memor pristinae inundationis miles cæsarianus non incipit a ripis fluminis pontem: sed longius spaciū occupat. ne inundationes fluminis impedire possent. quo min⁹ quo uolebāt traicerent. Incremēta: inflatōes flumis. Robora: signa basides pontis. Primis ripis iposuit: pte priā riparū Distēdit: porrigit. Ac ne qd sicoris: p̄terea diduxit alueos q̄b⁹ fluui⁹ diminueret: si forte cresceret. Sulcos: meat⁹. Repetitis undis. i. inundationib⁹ ne iterū crescat. Dat pœnā. i. patit̄: q̄a antea nimis inflatus fuerat. Postq̄ oīa fatis. petrei⁹ & afrani⁹ postq̄ uiderūt mutatā fortunā: & res ex uoto fluere cæsari: statuerūt inde disceder̄ Hictoria aut̄ est: nā afrani⁹ & petrei⁹ ueriti ne oīa pabula intercluderent: q̄a Cæsar eq̄tatu multū ualebat cōstituerūt capta loci opportunitate in eē discedere: & i celtiberiā bellū trāfferre: huic cōsilio suffragabat̄ & illud qd priori bello i luscitania fecerat: qd pōpeius cōtra sertoriū gesserat ciuitates q̄ cū illo senserāt magi pōpeii uiribus uictæ ipsius absentis: fama uel noie terrebant̄: q̄ uero i amicitia & officio pōpeii māserāt maximis beneficij affecte eū diligebāt. p̄terea pua admodū: aut nulla fama cæsaris illuc puenerat. ergo inde disceder̄ cōstituerūt sed nō ex snia cessit: nam cæsar illorū iter interpellauit. Fatis. i. ire secundū fortunā & uoluntatē cæsaris. Noti orbis: idest cognita hispaniæ. populos: scilicet celtiberos bellicosos. In ultima mundi: q̄a in ultima parte hispaniæ positi sunt celtiberi. Nudatos cæsar colles: sed cū cæsar uidit hostiū castra eē deserta: statim iussit militibus transire fluuiū: nec per pontem traicere: sed natantes ad ulteriorem ripā properare ut su

gientes psequerentur: unde sicut imperauit Cæsar: ita milites executi sunt. Nudatos colles: ubi castramentati erant hostes. Nec uada: loca ubi humilior aqua esset per qua exire possent. Superare: transire. Virgilius: Supant montes & flumina tranant. Pareat: statim dicto cæsaribus milites fuerunt audientes: & se in iter periculosum iecere ut psequerentur hostem: qui uix fugientes se in tantum discrimen coniecissent: qui ipsi susceperunt psequendo fugientes.

CSVLPI. Mox uada: Ex fluminis traiectione uadi receptis armis corpora recreauerunt: & frigore ex fluminis conceptu cursu in meridie usque continuo discussit. Die surgente sole attollente se in medium caeli. Iamque agmina summa traducto incolumi exercitu Cæsar copias instruit triplicem aciem duces incipit ac tantum fuit in militibus studium ut milium sex ad iter addito ad uadam circuitu magna fluminis mora interposita eos qui de tertia uigilia exissent ante horam diei nona consequerentur. Carpit agmina summa lace sit in pugnam extremum Afranii exercitum. Dubiumque: incertumque erat an pugnaret an fugeret. Attollunt: locum quo iam putatum erat describit. Geminae rupes: duo montes. Media inter rupes. Tellus hinc ardua: Suberat castris montes ut inquit cæsar atque a milibus passuum quinque itinera difficilia atque angusta excipiebant: hos montes intra se recipiebant ut equitatum cæsarum effugerent: praesidiisque in angustiis collocatis exercitum itinere prohiberet ipsi sine periculo ac timore iberum copias traducerent: posuit itaque castra in colle proximo Cæsar & post die per loca aspera hosti a dextra occurrit: qui uidens Afranium ad iberum contendit: res erat in celeritate posita: contempsit prior iter cæsar & contra hostem aciem instruxit. Afranium in colle quodam constitit cumque misisset quatuor certatorum cohortes ad alium occupandum castra sunt illa a Cæsarum equitatu perterritusque exercitus tantaque uictoriae spes orta cæsari: ut sine pugna & uulnere uideret rem confecturum. Hinc: ab eo loco ultra. Amphractus: flexu & reuolutione. Quibus faucibus: angustiis itineribus. sunt. n. fauces exitus & itinera inter montes angusta & parua: Hostes: afranianis. Potito: si in potestate habeat. In deuia terrarum: in remotas terras. Ite sine ullo: Cohortatio cæsarum ad suos. Raptum bellum: ereptum exercitum. Facies: apparentiam & imaginem. Pavidis fugientibus. Ignaua morte: ut fugiendo percant acceptis in tergo uulneribus. Excipiant pectore: occurrere eis a fronte. Praeuenit: praeterit. Hostes: afranianos. Illic: in loco proximo. Postquam spacio: Dum petreus & afranium uallum a castris ad aquam ducunt & longius progrediuntur milites: colloquiorum facultatem habentes praecedunt & notos municipesque in castris quisque conquirunt & uocat: primumque agunt gratias omnibus quibus sibi perterritis pridie percipissent eorum se beneficio uiuent deinde impatoris fidem querunt recte ne se illi sint commissuri: & qui non initio fecerint conquerunt. his puocati sermonibus fidem ab impatore de Petri & Afranii uita petunt: ne in se scelus contempsissent: ne suos perdidisse uideantur. Quibus confirmati rebus se statim signa translaturos confirmant: legatosque ad caesarem mittunt. Alii suos in castra adducunt: alii a suis adducunt: adeo ut una castra iam facta uiderentur. postquam spacio: ubi ex uicinitate se agnouerunt.

COMNIBO. Fugiens nam qui fugit minus considerat pericula. Mox uada: quam membra sua rigida & frigiditate cursu fouerunt: impositis armis: & psequendo hostes. Cursu: subaudi cum. Restituunt: calefaciunt. Gelidos: frigidatos a gurgite nam dum celeritate psequerentur hostes: calefacta sunt membra. In medium surgente die: quia non destiterunt psequi hostem: usque ad meridiem. Decresceret: diminuere. nam meridie umbræ sunt minores. Surgente die. i. sole se attollente in meridie. Iamque agmina summa: & iam adepti erant cæsaribus milites fugientem hostem ut extremum eorum exercitum cederet. Eques. i. equitatus. Carpit: comprehendit. Summa agmina. i. ultima. s. fugientis petrei & afranii. Dubiumque fugæ: quia incerti erant fugeret ne: an conuersi contra Cæsarianos pugnaret. Attollunt campo: describit nunc locum: ad quem fugientes: petrei & Afranii milites: & psequentes cæsariani uenerunt: dicit uallum cauam fuisse: in mediaque ualle duos colles surrexisse: quia terra continuabantur: inter hos colles media uia erat ad quam si uenissent fugientes: tuti erant inuitis cæsarianis in extremas iberiae partes contulissent: ergo cæsar ut ante caperet locum: milites suos praeparari iussit. Geminae rupes: duo colles. Tellus est in medio duo colles erant a dextris & a sinistris deinde uia arctior coniungebat hos colles. Hinc: ab una parte. Continuat: coniungit. Amphractus: proprie dicitur locus praecipuus. dicit ergo uias illas uicinas elatas fuisse amphractu collium. i. praecipuo ut locus ille inaccessibilis esset. Latuere. i. occulte fuerunt. Quibus. h. p. si ad hanc uiam uenissent hostes tunc ire potuissent inuitis cæsarianis in extrema iberiae. In deuia. i. remota loca & usque in celtiberiam. Feras gentes: quia bellicosi sunt celtiberi. Ite: ergo cum Cæsar iam mitteret milites: uenire inquit hostem: & occupato loco fugientibus occurrere: ut non a tergo illos: sed a fronte cedatis. Couertite. s. i. uos. Raptum: quia rapti fugere timent. Nec liceat: cum illi

Quod fugiens timuisset iter: mox uada receptis
Membra fouet armis gelidosque a gurgite cur
Restituunt artem. donec decresceret umbra (su
In medium surgente die. iamque agmina summa
Carpit eques. dubiumque fugæ pugnaque tenent.
Attollunt campo gemina iuga saxearupes
Valle caua media. tellus hinc ardua callos
Continuat colles. tute quos inter opaco
Amphractu latuere uia. quibus hoste potito
Faucibus emitti terrarum in deuia martem
Inque feras gentes cæsar uidet. ite sine ullo
Ordine ait. raptumque fuga couertite bellum.
Et faciem pugnae uultusque infert minaces.
Nec liceat pavidis ignaua occubere morte
Excipiant tecto fugientes pectore ferrum
Dixit. & ad montes tendentem praenit hostem
Illic exiguo paulum distantia uallo
Castra locant postquam spacio languentia nullo.
Mutua conspicuos habuerunt lumina uultus
Et fratres natosque suos uidere patresque

fugiant. Ignaua morte. s. a tergo: & facite ut milites ignauī moriantur fortiter. Pavidis. i. fugientibus: quia mors ignaua est fugientibus. Dixit: hęc ubi dixit Cęsar: statim milites paruere: & iam hostē pręuenere. Illic hostes ubi id uiderunt se deprehendi castra posuerunt. & Cęsar haud pcul inde castra poni iussit. Illic: in eo loco ubi Cęsariani adepti erant hostē. Locant. s. Cęsar & Petreius. Exiguo uallo: quia nō erat spaciū longioris ualli faciendi in orbē angustū castra posuerunt. Postquā: & cū castra nō procul uterq; exercitus posuisset data est facultas: ut inter se milites cōspicerent de castris: & fratres conspicerent frēs: patres filios: & primo qdem taciti ense quē cuncti tenebant inclinato significabant salutē: sensim autē pcesserunt eo ut intra uallum hostiū transirent: & iam eo res puenerat. ut pax secutura uideret: sed Petreius & Afranius ubi periculum uiderunt: ne sui milites moti pietate suorū cū cęsare iungerent: armati cum aliquot cohortibus ueniunt: & hostē e castris tridunt. suosq; acriter tridunt: q; fidē datā Pompeio senatui: atq; reip. p dere uoluerint: & ita cōcordia quę ppe modū coniueta erat excussa est nec hic fabulose loquitur Lucanus q; hęc fere eadem ab Appiano referunt ait enim cū Petreius & Afranius ad interiora iberię loca secessissent: aliū paratuū exercitū q; Cęsar insecutus: fossa p̄peditos ulterius transire p̄hibuit: eorū quoq; ptem ad exercitus sui deentionē prodeuntē circundedit: hi autē capita clypeis subiicientes (quod deditiois signū haberi solet) se ipsos tradere significabant. cęterū Cęsar nec suscepit eos: nec ullo genere mortis affecit: uerū ad Afraniū redire concessit: omniā blandiciarū genere ad hostes usus: quā ex causa milites ī unū se imiscentes loquebant: & iā sermones inter eos de cōuentione agitabant: tandē Afranio Cęsarīq; ducibus hispania excederē uisum est: eāq; Cęsari relinquere: & nullo accepto incōmodo ad Pompeiū redire: his Petreius aduersabat: & per exercitū hinc inde discurrens quoscūq; Cęsarī militibus imixtos reperisset ferro sequebat̄ insurgentibus in eū exercitus primioribus: unū ex ipsis ense confecit: a quatione tandē a Cęsare intercepta. Petreius in arcto constitutus cū Afranio ad colloquiū cū Cęsare peruenit exercitibus utraq; pte spectantibus: cōuenire igitur cū illo hispania excedere: eamq; illi possidendā traderē: si ultra fluuiū tutos pręmississet: indeq; ad pompeiū liberos abire sineret. Lumina languentia spa. hoc fit quū uiuus oculorū nullo īteruallo hebetant.

Dephēsūm ē ciuile nefas: tēuere pārūper
Ora metu: tm̄ mutu modoq; salutant
Ense suos. & mox ut stūlis maiorib⁹ ardēs
Rupit amor leges audet trāscēderē uallum
Miles: & amplexus effusas tenderē palmas.
Hospitis ille ciet nomē. uocat ille p̄pinqui
Admōet hūc studiis cōsors puerilib⁹ atas.
Nec rōanus erat q; nō cognouerat hostē.
Arma rigāt lachrimis singultib⁹ oscula rū
Et quis nullo maculat⁹ sāguie miles (pūt
Quę potuit fecisse t̄iet. qd pectora pulsas
Quid uesane gemis. flect⁹ qd fūdis ināes
Nec te sponte tua sceleri pere fateris
Vsq; adeo ne t̄ies quē tu facis esse timendū
Classica dāt bellū sauos tu negligē cātus
Signa ferūt cessa. iam iam ciuilis erinys
Cocidet & cęsar generū priuatus amabit

CSVLPI. Dephēsūm: itellectū & agnitū. Tenere ora: taciti aspiciēbāt. Nutu: iclinatōe capitis & manus exporrectōe. Ardēs: maio. sti. uehemētior. Ruit leges fregit belli cōsuetudinē: hostes enī in castris hostiū nō ueriant. Ille: aquis. Nunc: amicū a pueritia cognitū. Admōet: memorē reddit: Nec roman⁹: oēs enī romani se agnoscebāt. Arma rigāt: p̄ leticia tristitiaq; lachrimabāt & singulciebāt. Timet quę potuit fecisse: horret cedē amici fr̄is filii parentis quā facere potuisset. Quid pectora: Milites dolentes arguit. quod ipsi darent sibi belli cām cū finē bello possent ip̄onere si Cęsari nō parerēt Pulsas: pcutis ut ē dolctiū mos. Sceleri bello ciuili Esse timēdū: potētē. Classica dāt bellū. Distributio ē cū cōtrario Tubę inqt dato signo ad pugnā te icitāt: tu loco nō te amoueas. Ferūt: signiferi. Signa: aqilas & reliqua militaria. Cessa: noli comitari. Erinys: furor & seditio Erinys furia d̄r hētq; ī plurali erimnes. sunt tm̄ qui subtrahant. n. cū. y. Priuatus: sine imperio & desertus a militibus.

COMNIBO. Dephēsūm ē .c. tū deniq; itellectū ē q̄tū nefas esset ciuile bellū. Metu. s. suorū ducū: quā non audebāt hīc Cęsariani milites salutare illos & e diuerso. Ense: quā educto ense aciē gladii ī manu tenebāt: & inclinato capite se salutabāt. Mox ut. s. sed ubi sensim appropiquauerūt: & uis pietatis aīos utriusq; ipulit primo qdē ausi sunt Cęsariani milites trāscēdere uallū. Rupit leges: qb⁹ ducib⁹ suis astricti erāt: iureiurando enī affirmauerāt fidē datā suā. Palmas: quā occurrebāt militib⁹: & iter se nō tāq; hostis hostē ut amic⁹ amicū spēctebant. Hospitis ille: nunc cās exponit qb⁹ illi in amorē sine ullo ordine ruerunt. Admonet hunc studiis: & amic⁹ familiarē suū aspiciēbat: cū quo ab ineunte pueritia usus & cōsuetudo fuerat. Puerilib⁹ atas: quā similitudo studioq; maximū est amoris uinculū: at Vir. Adeo ī teneris cōsuescē multū est. Nec roman⁹ erat: sed peregrin⁹ ipsi ro. inter se cognoscebāt: pręter q̄ q; ex iberia & Celtiberia erāt cū Petreio & Afranio & ex gallia cū Cęsare illi ergo nō cognoscebāt hostē. Arma rigāt: cū ita iter se cōiūcti alloquerent: primo quidē lachrymas dabāt & singult⁹ uerba ip̄ediebat. Singultib⁹: quā primū uerba exprimerē nō poterat dulce dīne quadā pietatis: Quę potuit se. quā obseruabāt oculis eorū q̄tū malifacere poterāt: uidelicet pater filiū filius patrē: familiaris familiarē occidere potuisset. Maculat⁹ sanguine. i. nullā Cędē ppetrauerit. Quid pectora. p. cū in notitiā uenit sceleris qd̄ facere poterat sibi pectora pulsabat dicens. Hei mihi quo redact⁹ fui ut paululū affuerit: quin p̄rem occiderē: reprehēditq; eos poeta dicēs: stulte qd̄ pectora pcutis q̄si doleas q; tm̄ scelus cōmittas: nunquid difficile est pacem agere. q. d. facile est: uidelicet si uolueris Cęsarem deserere

ergo hanc tibi necessitatē inducis. quā si uolueris facile uitare poteris: ut quē potētē fecisti: priuatū reddas. Inanes. i. cur inaniter fles. cū possis tuis tibiq; cōsulere. Spōte: quasi coactus sis ab hoc faciūs belli te puenire. Times. i. cæsare cui nisi parere uolueris: te cogere nō poterit. Classica dēt: ostēdit si modo uoluerit miles posse a bello desisterē: nā si cæsar iubet tubis signū belli dari: tu negligē cātū: nec ad cātū tubæ sūperis arma Classica. i. tubā. Bellū signū belli. Signa ferāt cōtra hostē. i. iubēte cæsare. Cessa: desiste noli ire. Iā iā ciuilibus he. si hoc feceris: furor desistet: & cessat qui persequit generū ubi se priuatū uiderit nō parentibus militibus illud amare incipiet. Priuatis: nō parente milite.

CSVLPI. Nūc ades. iuocatio nūinis ut iter hos nexa cōcordia amoueat tm̄ reip. calamitatē. Agitq; phifice q̄tū mētē sine uerbū siue amorē siue spiritū iuocat quo oīa cōtinēt ut lib. vi. Virgili⁹ docet. Pricipio cœlū ac terras &c. & in sc̄do de natura deoz Cice. ait Vno spiritu oīa cōtineri: hic enī elemēta & res oīs cōnectit. O salus rerū: o deus: Mūdi misti: cōiūctoz elemētōz Nexu: uicūlo a pace Sūt enī elemēta certo fœdē & naturā cōcordia iūcta. Terra enī pp̄ frigiditatē aqua cōiūgiť Aqua aeri pp̄ hūanitatē. Aer igni pp̄ caliditatē i reliquis at̄ nautā q̄litas cōtraria sunt. Sacer amor: inuiolabilis caritas sine q̄ nec mūdus nec minimā eius ptes stare pnt: amicitia enī ut Ci. in bello docet oīa cōtinēt. Nūc ades: ad sis & faueas. Discrimē uenturi: piculū instātū malorū. Perier̄ latebrā: iā se i pietatis excusare nō pnt qa uiderūt se cōtra necessarios arma ferre platebras ergo mutuā psonaz ignoratōnē itelligit Est erepta: sciūt enī se cōtra charissimos militā: qd̄ cū prius ignorarēt poterāt ut nō impij uideri uēia digni. Profata: deos iculat qd̄ tātā stragē ex cōcordiā initio emanā pmisserit. Sinistro nūine: iusto & aduerso ipe rio & p̄tate. Instituūt mēsas: ordinat toros sup quibus discubāt. Libāina: pitissatiūculas & gustatiūculas. Per misto. nā ex castris i altera castra uectū miscebāt. Grānei. herbofi. Luxer̄. splēduer̄ igne q̄ lucebat i focis. Fabula: cōfabulatio i gestoz i bello. Extrahit p̄trahit & expellit nā studio cōfabulādi noctē puigilabāt. Quo primū steterit. ubi primū steterit iactāt i inaniter loquūt uel cū iactātia referūt. Negāt: dissentiūt iter loquēdū. Fata petebāt: diu uolebāt. Fides: in suos duces. Creuit amore: spōte fecerūt. Nefas: cades. Nā postquā: his reb⁹ nūciatis afranio ab opere sic se recepit in castra ut q̄cūq; accidisset æquo animo ferret. Petreius uero cū familia armata & p̄toria cohorte certatorū barbarisq; equitibus improuiso ad uallū aduolat. colloquia militū interrūpit hostes repellit quos deprehēdit iterficat. Reliqui se coadunāt & districtis ensibus sinistras sanguis iuolūt & se in castra recipiūt. Quibus rebus cōfētis petreius manipulos circuit militesq; appellat: neu se neu pōpeiū absentē imperatorē iuū aduersario ad suppliciu tradant obsecrat. fit celeriter cōcursus in p̄toriu postulēt ut iurent omnes se exercitū ducesq; non deserturos neq; p̄dituros neq; sibi seperatim a reliquis consiliū capturo s iuratū est: edicūt penes quē quisq; sit miles cæsaris ut p̄ducant p̄ductoīq; palam in p̄torio interficiāt. Sed plariq; quos caperāt celāt noctuq; per uallū emittunt. Cæsar milites aduersariorū qui in castra p̄ tēpus collocutionis uenerant sūma diligētia conquiri & remitti iubet r̄ etentis qui spōte sua apud eua remanserunt. Venum: in uenditionem.

COMNIBO. Nūc ades æterno: poeta hic cōcordiā iuocat ut adsit p̄petuoq; maneat iter milites. Ades pro ad sis: O rerū salus: q̄ nisi cōcordia esset: nec ipsa rerū primordia starēt: nā idest ex quo pbāt philosophi primā materiā eē uidelicet q̄ iter se cōcordia qdā cūcta tenerēt: dicūt. n. nō fm̄ diuersas q̄litas cōiūcta eē iter se elemēta. i. rerū primordia sed fm̄ eas magis discerni uel dissentir̄ frig⁹ a calore hūidū a sicco sed ē aliđ cōe oibus: cōcordia q̄ iter se cōiūcta manēt. Cōcordia mūdi: qa ex diuersis q̄lita tib⁹ q̄ i mūdo sūt cōtinēt. Et sacer orbis amor: hoc ad humanū genus spectare ur̄ nā nisi inter se amor cōiūctū tenerēt hūanū genus: nec domus: nec urbes nec ipse orbis terraz stare posset: sed hoc primū pietate puēit. deide a iusticia. Sacer amor. i. cōiūctio iter amicos & amicitia q̄ salus ē totius orbis: oīa. n. cōseruat: & i ea oīa cōsistūt. Magnū nūc fæ. no. nūc in magnū periculū uēturi sumus: ne i futurū caritas p̄reat: & ea q̄ est iter sanguine cōiūctos nā p̄posito horū exēplo q̄ se uulneribus sciētes occiderūt: nullo sanguinis uinculo deterriti: piculū ē ne ad p̄steri quoq; faciāt. Vcturi: ne malo horū exēplo arma cōtra seipsos hoīes ferāt: & filii cōtra parētes. Perier̄ latebrā: iā n̄ ignorātiā pōt attribui hoc postquā iter se semel cognouerūt. Latebrā. i. ignorātia. qa primo ne sciebāt cōtra quos arma stringerēt: sed nūc nō poterūt sine magno scele cōserere manū. latebrā in p̄sa corumpit: i uersu uero p̄ rōne metri cōis ē. Populo uenia ē. nūc postq̄ cognouer̄ suos nō excusandi erūt. Proh numine fata: o fata inqt q̄ aduersū fuit nomē romanus: & uolueritis illos breui tpe esse cōcordes: ut mox scelus inexpiabile facerēt: fata enī hoc iteruallū p̄stare uoluerūt: ut inter se cognoscerēt quo scelus magnū cōfēquetet. Sinistro nūine p̄ sinistri nūinis. Exigua requie. i. paruo interuallo posito quo inter se cognouerunt

Nūc ades æterno cōplectens oīa nexu
O rerum mistiq; salus concordia mundi.
Et sacer orbis amor. magnū nūc sæcula nr̄a
Venturi discriminē habēt. perier̄ latebrā
Tot scelez. pp̄lo uenia est erepta nocenti
Agnouere suos. proh numine fata sinistro
Exigua requie tantas augentiā clades
Pax erat & castris miles p̄mistus utrisq;
Errabat. duro concordēs cespite mēsas
Instituunt. & p̄ misto libamine baccho
Graminei luxere foci. iunctoq; cubili
Extrahit insomnes belloz fabula noctes.
Quo primum steterit cāpo q̄ lācea dextra
Exierit. dum quæ gesserunt fortia iactant
Et dū multa negant. qd̄ solū fata petebant
Est miseris renouata fides. atq; oē futurum
Creuit amor nefas. nā postq̄ fœdera pacis
Cognita petreio. seq; & sua tradita uenum

Tantas clades: cōcordia hoc facit: ut futura clades maior sit: & interuillo nō ignoscēda. Pax erat: redit ad ppositū post iuocatā cōcordiā. Et miles castris: nā cæsariani milites i castris Petrei & Petrei milites i castris Cæsaris pmixti erāt. Errabat: q̄a inter eos iā nouū fœdus cōpositū erat. Libamina baccho: q̄a mos erat antiquis antequā biberēt exiguū uini in ignē ifundere: & id baccho libare dicebāt. a græco ἡ λιβανῆ. i. libamē a λειβω fūdo ita id uinū quasi primitias dicebāt. Libamina. s. istituūt. Gr̄. ainei ex herba incēsi: uel i gr̄aine. cōstituti. Foci dicunt loci ubi ignis fua a fouēdo. Iūctoꝝ cu. in eodē lecto dormiētes iter se cōfabulāt de belis iter se gestis. Extrahit. i. pducit. In sōnes no. q̄a uigilabāt dulcedie amoris cōfabulātes: Quo. narrabāt. n. cæsariani milites: quæ bella in gallia gessere dū p. x. ānos sub cæsare militabāt. Exierit. s. in hostē. Qd solū s. p. ita dii inqt uolebāt ut fides restituere: & ad suos utriq; duces redirēt reuocata fide: cui? obliti uidebāt: nā cæsariāi milites obligauerāt se cæsari & petrei petreio. Amore. s. uiolato. Nā postq; nā petreius inqt postq; uidet castra sua plēa esse militib; cæsariāis. uidēs fore ut ipse cū suis oib; cæsari p̄p̄o dū uederet: & iuæ salutiq; suorū metuēs satelites suos arma sūere iussit: & cū i tētoris militū inspexisset: ubi cū oib; cōuiuia celebrabāt mensas disturbat: quosdā uulnerat: nōnullos iterfecit & ita eiectis e castris cæsariāis ad cōcionē milites suos cōuocat: & eos acriter reprehendit: q̄ facile obliti libertatis se in fuitutē cæsaris cōferre uoluerint Tradita uenū. i. uenūdata esse: uñ uenūdo dī a uenū & do: & dare uenū est uedere.

Castra uidet fāulas scelerata ad plia dextra
Excitat: atq; hostes turba stipatus iermes
Præcipitat castris: iūctosq; aplexib; ense
Separat: & multo disturbat sanguie pacē.
Addidit ira ferox moturas prælia uoces
Immemor o priæ: signor; oblite tuor;
Nō potes hoc cāx nules præstare senatus
Assertor uicto redeas ut cæsare: certe
Ut uincare potes: dū fer; incertaq; fata
Cuiq; fluat multo nō deerit uulnere sāguis
Ibitis ad dñm. dānataq; signa feretis
Utq; habeat fāulos nullo discrimine cæsar
Exorād; erit ducib; quoq; uita petēda est.
Nunq; nra sal; p̄tiū mercesq; nefandæ
Proditionis erit: nō hoc ciuilia bella
Ut uiuam; agūt: trahimur sub noie pacis
Non chalybē gētes pēitus fugiēte metallo

CSVLPI. Dextras famulas: familiā & satellites suos Scelerata: quia ciuilia & hospicialia. Turba stipatus: frequētat; cohorte. Voces: uerba irritātia ad certamē. Immemor o priæ: acris ad pacē dissuadēdā oīo irritā dūq; suos & i fidē retinēdū primūq; ipsos ab i gratitudie & pfidia arguit. Immemor: i grate. Signorū: quæ se q̄ris. Nō potes p̄stare: n̄ potes hoc agē ut uicto cæsar redeas priæ sanatusq; liberator & cōfirmator pristini stat;. Dū ferrū: argumentat a fortuna p̄ libertate fuan da quæ uita: est añ ferēda: melius est enī libere mori q̄ in fuitute uiuē: Incerta fata. euēt; & uictoria dubia. Ibitis ad dñm: euadetis serui. Signa dānata: cæsariana q̄ priæ hostis est. Exorādus erit: impetrandū a cæsare. Ut habeat fam. nul. dif. ut sitis ei; serui & absq; doctrina nullus sit liber. Vita: salus ducū. Nunq; nra salus: nū quā erit inqt ut ego ex pditione salutē cōsequi uelim: nā malo mori. pacti enī fuerant milites de ducū salute in ipsa castrorū pditione. Nō hoc ciuilia: nō p̄ sola uita sed p̄ libertate pugnamus. Ideo: enim gerenda sunt bella ut tute uiuere in pace possumus. Trahimur: ducimur in fuitutē chalybē: nō opus esset necessaria bello parare atq; pugnar; si libertatē p̄ pace uellem; amitter; Eruerēt: effoderēt. Calybē: calybs flui; i hispania a quo Calybes dicunt ei; accolæ q̄ ferrū effodiunt qd & calybs appellat;. Vir. Vlnificusq; calybs. Sunt alii

calybes iuxta paphlagoniā in ponto. Fugiente: uidēt; enim fugere q̄a latet in uenis terrā.
COMNIBO. Ad scelerata: quæ discordiā & caritatē uiolarent. Turba. s. satellitū suorū. Inermes: quia de positis armis inter se pacē agebant. Præcipitat: præcipitando expellit e castris. Sanguine: cæsorū & uulneratorū. Addidit ira ferox: nō contentus fuit eiecisse quosdā cæsarianos e castris quosdā uulnerasse: nisi cōtione reuocata milites suos acriter reprehenderet. Ira ferox: pro ipse iratus. Moturas: cōcitaturas animos ad prælia. & sic habitū futuræ orationis exponit. Immemor o patriæ: primo meliorē suā cām ostēdit: quod in principio facere solemus: & est oratio dissuasoria: q̄ indeliberatiuo genere posita est: dissuadet. n. nec uelint sub obtentu pacis se cæsari in seruitutē tradere: oblitus es ne inquit melioris causæ uidelicet qui ptes senat; pō. q; ro. suscepisti locutus est beniuolentiæ a rebus ipsis cū cām nostrā extollendo aduersariorū per cōtempionē deprimemus. Nō potes: occurrit in principio: quia dicere poterant nō possumus uincē ergo satis ē ut concordiā & pacē agamus: rñdet uincere nō potes. mori potes ergo satius ē ut liber moriaris: q̄ seruus uiuas. Causæ. idest q̄ meliorē cām secutus pro rep. arma sumpseris. Assertor. i. uindex libertatis. Ut uincar nō potes hoc facere: q̄a inferior es uiribus: moriaris pro libertate potius quā in seruitute uiuas. Incerta fata. scilicet nō deerunt nobis: quia in dubio adhuc est pugna uter uictor futurus sit. Ibitis ad dñm: ut seruiatis: cum liberi esse positis. Feretis: sustinebitis. Damnata signa. scilicet Cæsaris: quæ semel damnastis: tunc cū Pompei signa prætulistis quasi dicat nō debetis seruire. Utq; fa. habebat pulchrum est inquit exorare Cæsare: ut uos uelit in seruitutem recipere. Nullo discrimine. idest certamine hoc est incruento Marte. Ducibus quoq; uita: si diis placet hoc pacto cum Cæsare conuenientis: ut uos accipiat: & nobis ducibus uitā donet: sed nō patiemur hoc. Precium merces idest nūquam paciscemur pro libertate seruitutem. Non hoc. c. b. nō intelligitis quid Cæsar agat: & milites sui non enim hoc facit ut uiuamus: sed sub obtentu pacis seruitutem dabit: si ei parere uoluerimus. Precium merces: arguit a parte honesti. idest fortitudinis: quia uiri fortis est gloriose mori: potius q̄ turpiter uiuere. Non calybem genus: sensus est si homines seruire possent bella nul

la gerent: sed libertatis cupido facit ut hoies uelint alii aliis esse superiores. est at argumentū a cōparatōe. nam in locis argumentorū continet a pari: a simili: a maiori: & minori: & a cōparatiōe. i. cū cōparat res rei: quærif enī utrū libertas antepōnda sit paci: an pax libertati.

CSVLPI. Valerēt: munirēt & uellut uallo circūda
rēt. Sonipes: equus. Nō iret ī equor: n̄ fabricarent nā
ues ad pugna. Si bene libertas: si fūi eē p pace esse qn
dā uelemus. Hostes: argumentat a fide fūanda cū col
lacione ab iniusto ad iustū. Illi enim: inquit fūant ius
iurandū in re iniqua uos ipsum ēt cū spe uēie ī re aequa
negligitis. Sceleri: bello ciuili. Hoc: tāto. Aequa cā:
ga senatū & libertatē tutamini. Pro dira: epilogus p
cōmiserationē & āplificationē. Auget enim generalē
offensionē & īperatā peccati īmanitatē: & iniquū scē
deplorat. Dirā pudoris: hypallage ē diri & magni pu
doris. Quū forsan: cū forsan isti pepigerint de salute
tua teq; pdiderint. Selerū: cediū. Sic ubi: fere militib?
Carcē castris rabies ire cōferē. De suetā: q̄ diu cessa
uere. Vultus minaces: toruitatē & iracūdiā signa. Pa
ti hoīem: n̄ irāsci. Torrida: sicca & famelica. Admoni
tā. ī memoriā reuocata. Tumēt: supbiūt. Feruet excā
descit. Magistro: gubernatore. Itur: a militib?. Fecit
monstra fides: pax ipsa uel certitudo rei gestā fecit im
pias cedes quas fortuna in bello oculuiisset. In cōca
noctā: ī cōfusione & ignorātia praeliorū. nemo enim
sciuiisset auctore īpiā cedis. Deorū iuidia: cū odio in
deos: si qdē oē scel? diis fuisset a scriptū gētes iuiti.

COMNIBO. Si bñ libertas. i. si hoies aequo aīo ser
uire possent in pace: nulla bellorū cā prsus esset: ordo
tendit ad eū locū: si bñ libertas unq; dareē p pace. Gen
tes nō er. ca. i. nō quærerēt ferrū: quo arma fabricarēt
Calybes: ppli sunt in ponto Iuxta paphlagoniā apud
quos optimū ferrū iueniē. Vir. At calybes nudi sergē.
Hos enī ferri copia ut ingt Strabo: illustres fecit: apud
calybes pharnatia sita ē ī mari habēs pelamydū copiū
in terra uero sunt metalla: nunc ferri: prius etiam argē
ti īminēt mōtes metallis pleni ac siluis. Nulli ual. opi. mu. nec ēt mōnia aedificarent qb? se ab hostib? defen
derēt. Fugiete metallo: ga metallū īteri? fugere uidet & hoies illud humāo laborē effodiūt. Nec sonipes: nec
bella terrestria eēt nec maritima. Turrigeras carias: ga turrītā sunt carīā qb? bella gerūt. Si bñ libertas. i.
si pax libertati eēt ānponēda. Hostes nēpe meos: ab hōesti pte arguit: a iustitia a pta iustitiā: q̄ ueritatē ci.
appellat nam ueritatis fides est custos: fidem dictā esse uolūt. Stoici q; fiat quod dictū est: arguit ergo a iusti
tia: uidelicet debere eos seruare fidem datam pōpeio: qua deinde sunt ipsis ducibus obligati arguit etiā a mi
nori ad maius: nam si hostes cāsariani qui deteriore causam sequunt: ipsi quoq; arma sumpserunt: ut unus
cāsar regnet: tamen milites fidē illi seruāt: quanto magis uos eam seruare debetis: qui nō pro unius impe
rio: sed pro libertate: pro rep. pro senatu po. q; ro. arma sumpserunt. Sacramenta tenēt: nam si iusiurandū p̄sti
terunt: ut pro unius dominatu pugnarent: tamen fidem datam seruāt. Sceleri nefan. f. Cāsaris. Quod pro
causa pu. aequa: pro ciuitate pro libertate. pro legibus: atq; iudiciis defendendis. Et ueniā sperare licet: uos
tandē meliores estis q̄ Cāsaris milites: a qbus etiā ueniā sperare potestis: & Cāsar q; arma cōtra illū sumpse
ritis: cū uos honestiorē cām defendatis: imo cāsar a uobis ueniā petere deberet. Proh dira pudoris fœdera
nunc in conquestionē erumpit. Pudoris nō aduertitis quantū dedecus admitatis qui parati estis cōtra male
statē uestri imperatoris Pompei fidē iungeī cū Cāsare: ut ab eo (si diis placet) ueniā petatis qd indignū est
atate: fortuna: honore: & maximis meritis: qbus & rempublicā sibi obligauit. Dirā: idest sēua fœdera quā
uos instituitis. Nunc toto fatorū: nūc apostrophat ad Pompeiū. o Pōpei quo nā redacti sunt milites tui ui
des: qui p dignitate tua totū orbem in bella cōcitas: arma sumis p libertate aduersus cāsarem: & milites tui
parant turpiter a cāsare impetrare salutem quod indignū est. Fatorum. i. tuarum rerū quā hic geruntur. Pa
ras acies: paras totum orbem ad arma concitare pro libertate. Cum forsan fœdere nostro: cū iam nos mili
tes tui (se enim cum illis cōmemorat) paciscatur salutem tuā a cāsare. Sic fatus: concludit nunc quomodo
se habuerint milites audita oratione petrei deposita enim pietate: omnes in belli amorem restituti sunt. Sic
ubi desuetā per similitudinem ostendit quomodo redierint in pristinū furorem: quēadmodū inquit custos
& magister leonū: qui eos in cauea seruat: ita plærung; subigit: ut incipiant paulatim mansuescere & hoīs īpe
ria pati: sed si forte sanguinē gustauerit: statim naturā suā recordant & ī furorē naturalē redeūt. Desuetā syl
uis. i. relictis syluis diu in caueis custoditā fuerunt. Mansueuere. i. mansuefactā sunt ferā lōgitudine t̄pis.

Erueant. nulli ualere oppida muri.
Nō sōipes in bella ferox. n̄ iret in aequor
Turrigeras classis pelago sparsura carinas
Sibene libertas unquam p pace dareē
Hostes nēpe meos sceleri iurata nefando
Sacramenta tenent. at uobis uilior hoc est
Vestra fides. qd p cā pugnantis aequa
Et ueniā sperare licet proh dira pudoris
Fœdera nunc toto. fatorū ignarus in orbe
Magne paras acies. mūdiq; extrēa tenētes
Solicitas reges. cum forsan fœdeī n̄o
Iam tibi sit pmissa salus. sic fat. & oēs
Concussit mētes scelerūq; reduxit amorē.
Sic ubi desuetā syluis in carceī clauso
Mā sueuē ferā & uultus posuē mīaces
Atq; hoīem didicē pati. si torrida paruus
Venit ī ora cruor redeunt rabiesq; furorq;
Admōitāq; tumēt gustato sanguie fauces
Fruet & a trepido uix abstinet ira magistro
Itur in omne nefas. & quā fortuna deorū
Inuidia cōca belloꝝ in nocte tulisset
Fecit monstra fides. inter mensasq; torosq;
Quā mō cōplexu fouerūt pectora cedūt

Vultus po. mt. qa nō solū re ipsa māsueuerūt : sed et specie & habitu m̄ ūuetu linē quandā induisse uident̄. Atq; hoīem: idest imperia hoīs. In torrida ora: quæ diu sanguine sicca fuerunt. Admonite: scilicet gustato sanguine. Feruet. incendiū. Trepidō magistro: qa magister trepidare incipit ubi uiderit irasci leonē. Itur: in omne nefas postquā semel concitati sunt uerbis & orōne petreii milites: ruunt in omne scelus. Et quæ sor. deorū: sensus est si fortuitu inter se pugnarent ignari: tolerabilis illa pugna fuisset & quicquid discordiæ gestū atq; admissum esset diis ascribendum uideret̄. Tulisset: excusasset. Cæca noctæ: ignorātia occulta qua ignorabant parentes filios suos. Inuidia sor. de. quia omne nefas diis ascribendum esset q̄ uoluissent ut manus in se consererent: Fides: idest certitudo : quia certi erant contra suos sumpsisse bellū & ferrū. uel fides qua iurati erant petreio. Monstra: scelera monstris simillima. Inter ipsas epulas ubi paulo ante inter se cōplexi fuerant cædes ppetratæ sunt. Cædunt: uulnerant.

Et quanuis primo ferrū strinxer̄ gemētes:
 Ut dextrā iusti gladius dissuasor adhasit
 Dum feriunt oder̄ suos: animosq; labentes
 Cōfirmāt ictu feruent iam castra tumultu
 Et turba scelerum rapiunt̄ colla pentum
 Ac uelut occultū pereat scelus: oīa mōstra
 In faciē posuer̄ ducum: iuuat esse nocentes
 Tu cæsar quanuis spoliatus milite multo
 Agnoscis. supos. neq; enī tibi maior ī aruis
 Aemathiis fortuna fuit: nec phocidos ūdis
 Massiliæ: phario nec tm̄ est æquor̄ gestū
 Hoc siquidem solo ciuīlis crimine belli
 Dux causæ melioris eris: polluta nefanda
 Agmina cede duces iūctis cōmitter̄ castris
 Nō audent: altæq; ad mœnia rursus iler dæ
 Intēder̄ fugā: cāpos equos obuīus oēs
 Abstulit: & siccis inclusit collibus hostem
 Tunc inopes undæ prærupta cinger̄ fossa
 Cæsar auet. nec castra pati continger̄ ripas
 Aut circum largos curuari brachia fontes

CSVLPI. Dissuasor iusti: qui enim ferrū stringit iustitiā obliſcit. Dū feriunt odere interferendū oderant quos paulo ante amauerunt. Labentes: cadentes languidos & miserantes. Feruent castra: exercitat̄ exercitus. Turba: multitudine. Rapiunt̄: amputant̄ a filiis. Ac uelut occultū peat: ac si ignoret̄ frustra & sine laude & gratia esse uideat̄. Monstra: cediū portenta per quæ intelligit eorū capita qui fuerant cæli. Nocentes: parricidas & impios. Tu Cæsar: cōmendat̄ cæsar a benignitate & clementia qd̄ in aduersarios hospites nō fauierit quo: quidē effectū est ut uideret̄ post hac iuste pugnare. Spoliat̄: priuatus iis qui cæsi fuerant. Agnoscis superos cognoscis deos tibi propitios nāq; fuere tibi a deo dexteri in: aemathia ubi pompeiū uicisti: neq; ad massiliā ubi græcos: neq; in ægypto ubi alexādrinos superasti quippe iā habes cām iusti belli. In aruis aemathiis: in pharalia. In undis: in mari. In æquore phario: in flumine nili quū pugnaſti contra alexandrinos Vir. Viridesq; secat placedo æquore siluas. Hoc solo crimine: hac petreiorū pfidia & scelere. Polluta nefanda: cū præmerent̄ afraniāi pabulatiōe: aquarent̄ ægræ frumentiq; copiā pauci hrent & ad cæsarē multi trāsſugerent. ex castris Ilerdā uersus duces pficiſcuntur. cæsar æquitatu præmissō qui nouissimū agmē cōtinue carperet cū legionib; sublequit̄: pugnat̄ acriter & hostes in monte excalſo longe ab aqua castra munire cogunt̄. eos cæsar Vallo & fossa circūdat & cū neq; aquari neq; pabulari possent: nec pugnare liceret quā

tū Cæsar sine sanguine rē confici posse uidebat: quarto iā die rerū inopia coacti faciunt deditiōē. Duces: pompeiani. Committē: in pugnā exponere contra hostes uicinos. Polluta agmina: maculatū exercitum. Intendere: direxere. Ilerdæ: ubi paulū frumenti reliquerant & meliorē exitū rerū sperabāt. Eques. equitatus cæsar̄. Abstulit campos: phibuit eos ab omni planitie. Auēt: cupit. Prærupta. alta. Inopes undæ: egenos aquæ. Pati: patiebat̄. Contingere admoneri. Curuare brachia: duci uallū a castris ad fontes.

OMNIBO. Et quāuis priō: & quāquā primo quidē inuiti uulnerauerūt suos: & cū gemitu: tm̄ post quā semel dextra sanguine corrupta fuit: id multo etiā crudelius fecere. Dū feriunt: inter pugnandū. Primo: in principio pugnæ. Ut dextræ iusti: quia inter strepitus armorū iustitia & leges nō audiunt̄. Odere suos: odiū concepere cōtra suos. Animosq; la. quia contremiscebat dextra & uulnerabat: sed uulnerando confirmabat̄ animus & dextra. Feruent tumultu: idest cōtremiscunt: quia omnia pturbata erāt. Rapiunt̄ col. pa. & filii obtruncabunt parentes & capita illorū ante duces statuebant: ne scelus occultū fuisset. Occultū peat. idest sine fructu: quia si ignoraret̄ scelus sine fructu periret. Monstra: cædē parentū monstra appellat.

In faciem. ante oculos ducū. Tu cæsar quāuis: dicit poeta quā in partē Cæsar acceperit hoc: quod ex suis militibus multi occisi fuissent in ptem meliorē accepit: quia iuste nunc cæsar arma sumere uidebat̄ postquā semel milites in ipsa pacis compositione occisi fuerint. Tu cæsar: nunc demū agnoscis fauere tibi deos: q̄ est data tibi occasio arma iuste contra hostes sumere. Superos. idest duorū fauorem. Neq; enim maior for. quia nec maior felicitas fuit tibi: cū pompeiū ī campis philippicis profligasti. q. nunc demū data est tibi pugnādi iusta causa. Phocidos: massiliæ quā phocenses græci edificarūt & quā maritima pugna uicisti. Phario: in equore ægyptio: nam pharus insula est ægypti. quæ turrim habet multis tabulatis (ut refert Strabo) excelsam: & albo lapide mirifice structam. eodem nomine quo insula eam sostratus gnidius regnum amicus posuit ob nauigantiū salutem: ut epigrāma declarat: sostratus gnidius Dexiphani filius: diis seruatoribus pro nauigantibus: nam cum ora ex utraq; parte importuosa & humilis esset: signum aliquod necessariū fuit: altū & clarum: quo nauigantes ad portus ingressum dirigerent̄. Hoc si quidem: reddit rationem quare Cæ. plus læticiæ habuerit ex hac cæde: quæ in castris facta est petrei quam ex omnibus uictoriis: quas uel antea

uel post consecutus fuerat: dicit enim hoc ideo illud consecutum esse caesarem: ut iuste uideat bellum gerere. quia occasione nullis antea bellis habuerat. Causa melioris: in hoc uno uidebis honestioris belli causam habuisse. Polluta: nefanda. petreius & afranius postquam tantam caedem in castris commiserunt: & hostes qui concordare esse coeperant: cum suis e castris eiecissent: non ausi sunt milites in castris tenere quae Caesari coniuncta essent: ergo statuere iterum illud redire unde discesserant. Polluta agmina: quae manus commaculauerant sanguine suorum. Iunctis: propinquis castris. scilicet hostium metuentes: ne rursus de concordia agerent. Intedere. id est direxerunt. Campos eques: sed Caesari ubi sensit quid facere pararet hostes: equites misit: qui omnes aditus occuparet: ne qua hostes transire possent. Eques: pro equitatu posuit. Obuius: occurrens hostibus illud petentibus. Siccis collibus: ubi nihil omnino nasceretur quod ad sustentandos equos uel homines pertinere. Tunc inopes: ubi Caesari uidit hostes in collem se recepisse: ubi nec aquae nec pabuli facultas esset constituit eos ibi obsidere: & omnes descensus claudere ne ad aquam descenderent. Praerupta fossa: id est ingenti: alta simul & lata. Nec castra pati: id est aucter prohibere hostes: ne uallum ducant ad aquas uel certe brachium: ut ab undis exclusi in deditionem uenire cogantur. Brachia. scilicet castrorum. Circum. id est omnino pati non uult ut uallum deducant de monte in fontes: in brachiorum modum.

CSVLPI. Ut lethi uidere uiam. ut uiderunt se in monte ex rerum penuria trahi. Praecipitem: subitam. Mactauit equos: illi & inopia pabuli adducti & ut essent expediti oves omnia sarcinaria iumenta interfici iubent. Damnare fugam: monere. Casurus: moriturus quia ruebat sine respectu salutis. Decurre: e castris incampus currere. Tendere: dirigere se. Tene: noli iacere. Subtrahe: noli opponere in eos qui irruunt. Constet non ullo sanguine: uincamus sanguine tantam hostium quam meorum. Vincit haud gratis. Qui cum moriendi proposito ruit non uincit omnino inultus: laedit enim & ipse. Haud gratis: sed cum damno uincit. Sibi uelis: seipsam spernens. habet enim odio uitam & desperauit. Damno: militum amissione. Nec sentiet ictus: non erit ei molestum uulnerari atque occidi. Sanguine: suo. Feruor: cupido moriendi. Mentis: hostium. Cadat: impetus refrigescat desperatio. Perdant uelle mori: excidat eis ex animo desiderium mortis. Deflagrare: irasci & indignari. In cassum: quia nihil nocebant & nihil proficiebant substituit mersum dum nox sua lumina phoebo: quod stellas post solis occasum apparuerunt. Copia miscendi martis: facultas pugnandi. Tepescunt: frigiditatem enim mori non cupiebant. Saucia maiores: hostes caesaris uulnerato alicui comparat qui post uulnus acceptum dum calet est audaciae maxima: sed si uictor pugnare abstineat. impetus ille sanguine effuso reprimatur & corpus friget paulatimque moritur. Pectora saucia: homines uulnerati. Animos: audacia.

COMNIBO. Ut lethi uidere: sed ubi petreius & afranius cum militibus suis uidere se pati famem ut sibi in illis collibus moriendum esset: tunc ex metu in iram conuersi sunt. Lethi: mortis propter famem. Miles: non primo quidem mactauere iumenta & equos ut eorum carnibus uescerent. Non utile auxilium: id est quibus uti non poterant: nam in obsidione equi augent inopiam & nullum sui uisum praebent. Clausis. obsessis. Damnare fugam: id est poenituit fugam: quam antea intenderat ad illud quia uidelicet uidit hac ratione non posse se ab hostibus liberare ergo quod fugiendo obtinere nequiuerat: id nunc audendo facere tentauit. Spe posita. id est salutis comparandae in fuga: Casurus in hostes: desperatione quadam moriturus fertur in hostes. Ut effuso: at uero caesari belli peritissimus ut uidit illos ipsa desperatione fortiores factos esse: iussit militibus suis ut interea arma continerent: donec frigus ille torpesceret nec. n. uidebat cum hostibus posse committere pugnam sine maximo militum suorum damno. Unde Virg. Vna salus uictis nullam sperare salutem. Decurre. descendere e collibus. Effuso passu: inordinate quemadmodum desperati. Deuotos: morti destinatos. Tene tela. id est contine ne cum furcatis hoste pugnaueris: nam magno tibi uictoria constabit. Subtrahe. id est ab hoste currenti remoue ferrum. Non ulla: nolo sanguine militum effundere: sed incruentam ex his uictoriam parare uincit haud gratis. id est is qui eo animo laessit hostem ad pugnam: ut mori uelit non sine magno damno uincit. Iugulo. id est morte ipsa: quia paratus est iugulari & mori. Haud gratis. id est sine magna iactura & damno. En sibi uilis adest: haec dicens caesari ostendit militibus suis furor hostium: nunquid uidetis quomodo ipsi mortem suam contempserunt: quis sperare posset uictoriam: sine magno sanguine. En sibi uilis: quia se hostis contempsit desperatione quadam. Inuisa luce quia uitam quoque oderunt hac obsidione coacti. Non sentiet ictus: adeo obstinata est. Incumbet gladiis. id est nostris quia miles moriturus fertur in hostem. Deserat hic feruor: antequam manum cum hoste commiseratis: finite interea ut deseruescat ira: furor. insania: quia mori cupiunt: uiuere. n. cum desiderant: tunc manum conferere poteritis. Perdant uelle mori id est postponant cupiditatem mortis. Sic deflagrare: sicut instituerat caesari. ita etiam fecit: nam abstinuit a pugnando

Ut lethi uidere uiam conuersus in iram
Praecipitem timor est. miles non utile clausis
Auxilium mactauit equos tandemque coactus
Spe posita damnare fugam. casurus in hostem
Fertur. ut effuso caesar decurre passu
Uidit. & ad certam deuotos tendere mortem
Tela tene iam miles ait. ferrumque ruenti
Subtrahe non ullo costet mihi sanguine bellum
Vincit haud gratis iuguloque puocat hostem
En sibi uilis adest inuisa luce iuuentus
Iam damno peritura meo nec sentiet ictus
Incumbet gladius gaudebit sanguine fuso
Deserat hic feruor mentes. cadat impetus omnis
Perdant uelle mori. sic deflagrare minaces
In cassum. & uetito passus languescere bello
Sustinuit mersum dum nox sua lumina phoebo
Inde ubi nulla data est miscendi copia martis
Paulatim cadit ira ferox. mentesque tepescunt
Saucia maiores animos ut pectora gestant
Dum dolore ictusque recens. & mobile neruis

gna milites suos per totum diem. Deslagare: id est deseruere & tepere. In cassum: quia non est data facultas pugnandi. Inde ubi: sicuti animo conceperat Cæsar: ita & uenit: nam sublata pugnandi copia sensim calor ille & ira feruens extincta est. Saucia ma. per similitudinem ostendit quomodo sensim ira defecit in hostibus: quemadmodum inquit aliquis saucius fuerit: dum adhuc calor inest ipso uulnere fortior est: & dolore uehementior. sed si uictor qui eum uulnerauit telum abstineret: donec sanguis deficiat: tunc ille sine ullo labore uincitur. Maiores: quia dolor ipse facit eos maiores & fortiores. Dolor est: quia cum saucius est aliquis in principio uulneris dolor incitat illum. Mobile neruis: quia dum membra calida sunt: facile moueri possunt & quo uelint facile gladium & tela uibrare.

Conamē calidus p̄bet cruor: ossaq; nō dū
 Adduxere cutem: si conscius ensis adacti
 Stat uictor: tenuitq; man⁹: tū frigid⁹ art⁹
 Alligat atq; aīum subducto roboꝝ torpor
 Postq̄ sicca rigēs astrinxit uulnera sanguis
 Iamq; inopes undæ primū tellure refossa
 Occultos latīces abstrusaq; flumina q̄runt
 Nec solū rastris durisq; ligonibus arua
 Sed gladiis foderē suis: puteusq; cauati
 Montis ad irriguū p̄mit fastigia cāpi.
 Nō se tam penitus tam longe luce relicta
 Merferit assyriū scrutator pallidus aurī.
 Nō tñ aut tectis sonuerūt cursib⁹ ānes
 Aut micuere noui p̄cussio pumice fontes.
 Antra neq; exiguo stillant sudantia rore
 Aut impulsā leui turbaꝝ glarea uena
 Sic exhausta sup multo sudorū iuuentus
 Extrahit duris silicū lassata metallis
 Quoq; min⁹ siccos possēt tolerā uapores
 Quasitæ fecistis aquæ: nec languida fessi

CSVLPI. Conamen: uires non p̄ficientes. Cruor: sanguis ipse. Adduxere cutē: tūc ossa cutē adducunt hoc ē attrahūt quū cruor effundit quæ añ q̄ id fiat plæna est sanguine. Consci⁹: q̄ sit ipsum moriturū Ensis adacti: mortiferi uulneris qd̄ ense intulit. Stat: non pugnat. Torpor: mortis pigrities. Alligat: stringit & debilitat. Subducto roboꝝ: eneruatis uirib⁹ & subtractis Rigens: cōgelascens & idurās. Sicca: exhausta sanguine. Inopes undæ: aquarum indigi. Latīces: aquas latēt enī in uenis terræ. Latex ēt uinum dī quia latet in uite Abstrusa: occulta remota. Rastris: rusticis instrumentis dictis a radendo. Ligonib⁹: quæ a legendo dicunt. Præmit: effodit. Ad fastigia: ad p̄fundam altitudinē. Vir. & quæ sint scrobib⁹ fastigia queris. Irrigui: q̄ irrigant quandoq; irriguis: qui irrigat dicit. Vir. in. iiii. georg. Irriguūq; bibunt uiolaria fontem. Scrutatur pallidus: quesitor pallens siue ex terræ exalatione siue ex odore sulphureo. uel pallidus auarus. Tam penitus tam intima: & sub terram. Assyrii: quod fodit in assyria Plinius aurum inueniri pluribus modis docet: in fluiuium ramētis ut in tago pado habro. pactalo Gage. & in india qd̄ a formicis & gryphibus ut ēt in scythia eruit alio modo puteorum scrobibus effodit ut in ruina montiū. Non sonuerunt: non inueniunt flumina. Punice: topho aut cemento pumex p̄prie lapis nō durus & decoctus & asper quem etna mons euomit. Antra sudantia: diuersas fontium origines acute describit aut enī nascunt ex p̄uicib⁹ aut ex antris stilatib⁹ aut ex creta sabulone & terra dura & saxis scaturiūt: de aquæ at

inventionibus. Vitruuius libro octauo mirifice scribit. Stillant. stilas effundūt. Glarea: sicca & sterilis terra & dura Virg. nā ieiuna qd̄ cliuosi glarea ruris. Tibullus. Nāq; opibus cōgesta tuis hic glarea dura. Leui uena: paruo aquæ riulo. Vitruuius inqt Glarea uero mediocres & non incertæ uenæ reperiunt hæ quoq; egregia suauitate sunt. Exhausta: debilitata & deficcata. Super sudore: in labore id quod sequit̄ pro eo quod p̄cedit. Extrahitur lassata: educitur e puteis defatigata. Duris metallis silicū: duris uenis lapidū: Metella enī dicimus quarūcūq; rerum quarum una inuenta uena nō p̄prie inuenitur alia unde ut in. xxxiii. plinius inquit metella græci uidentur dixisse. ἀετῶν enim scrutor & inquirō significat. Quoq; minus: in auras educti calore uexati plus sitiebant. Vapores. aeris æstus. Fecistis: ex labore enim magis sitiebant: & e subterraneis locis egressi minus æstus poterant tollerare. Nec languida fessi nō cōdebant ne magis sitierēt.

COMNIBO. Conamē: quia quocūq; conati fuerint uibrare tela: facile cedunt membra. Stat uictor: interea dū ille nimio dolore parcitus pugnaturus ē: & uictor se ab eo cōtinuerit: facile superabit. Consci⁹ ensis adacti: id est scit trāfixisse pectus illi: & nō diutius duraturū esse. Tenuitq; manus: scilicet a pugna. Frigid⁹ artus: quia paulatim sanguinis egreditur & frigus succedit: quo membra omnia uno tpe frigesunt. Rigēs: frigesens. Astrinxit uulnera: quia uulnera clauduntur cū inde sanguis exierit. Iamq; inopes: dicit milites cū deposita ira in castris rediissent: cōpisse nō solū rastris & ligonib⁹: sed gladiis suis terrā effodere: ut quoquo modo possent: uenā aquarū inuenirent: sed cū usq; ad p̄fundū montis descēdissent: nec minima pars aquæ inuenta esset cogebant glebas cōprimere manibus: ut uel gutta aquæ in os caderet: rorē ēt colligebant ex frondibus: & sicubi forte aqua putrefacta esset eo decurrebant oēs tanquā suauē potū hauriri. Abstrusa: id est occulta. Rastris: nā huiusmodi instrumenta ēt milites portabāt cū foueā facere uellent: semp. n. fossa & uallo castra cingebant. rastra a radenda terra dicta sunt. Puteusq; caua: dicit fecisse foueā quandā: q̄ usq; ad p̄funditatē colliū puenerat & in planū & uallē descēdebat: tñ nihil aquæ apparuerit. Præmit: fodit. Fastigia. i. p̄funditatē: fastigiū significationē habet cōtrariā: nā significat culmina ut: Vir. & sūma fastigia tecti: significat etiam p̄funditatem. ut idem in Geor. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. Non se penitus: maiori quidem diligentia & labore rimati sunt uiscera terræ: ut aquam inuenirent q̄ si aurū & argentū quæsiissent. Penitus: interius: id est in ipsius terræ uiscera. Relicta luce: id est relicto coelo & die. Assyrii:

scrutator pallidus: quia in uisceribus terræ cum diu multumq; uersatur pallorem quendam contrahit. Assyrii: quia in oriente frequētius uenæ oriuntur auri. Nam garrei ex auro & argento: multa habent uasa: ut refert Strabo: lectos tripodas: crateras cū operculis. domosq; sumptuosas: nā & portæ & parietes & tecta ex ebor: auro: argento: lapidibusq; incrustatis sunt distincta. Sunt & ppe hos alii apud quos aurū effodit: magnitudine numia sania: mediana: mespili: maxima nucis: has auri glebulas pforantes cū lapillis pellucidis alternis positis armillas faciunt inserto filo & collo menibusq; circūponuntur: uēdunt id aurum uicinis uili præcio: æris triplo: argenti duplo: tum ppter operandi iustitiā: tum ppter inopiam eorum: quæ contra accipiunt: quorum usus magis est ad uitam Assyria regio in oriente ubi regnauit minus quā esse auri fertilissimā legimus. Non tamen: quāuis in profunditate terræ rimati fuerint: tamē: nunquā apparuit unda. Percusso: idest aperto. Pumex: lapis est cauernosus. Antra nec exiguo: sed nec paruam quidem: aut illā inde stillam emiserunt. Stillant: idest minuatim guttas emittunt. Impulsa: scilicet scaturiente aqua. Tunc exhausta: & cū diu in uisceribus terræ scrutari essent undas nec ullo modo inuenire possent. tādē extracti sunt ad auras quasi ex ipsis inferis emerferint. Exhausta: effœta & multo labore defatigata. Super: idest supra terram. Metallis: idest inquisitionibus a græco μεταλλω: scrutator: & in qnto: nam metallū est quicquid inquiri: nō enim quæsiuerant metalla: sed aquas. Sudore: idest labore a præcedēti id quod sequit. Extrahitur: supra auras deducitur. Quoq; minus: non modo non profuit quærere aquam: quia nihil inuenerunt: sed etiā nocuit: quia dum fatigantur: aucta est sitis.

⊕ SVLPI. Perosi mēsas: hñtes odio cibum. Auxilium: esurie enim ipsa minus sitire uidebant. Molli⁹ aruum: terra humida. Prodidit: indicauit ut pdere uoce sua quēquā: Pigues: humidus. Colluuius: sordes putridus humor lotiū. Limo: cæno. Immota. Nā ut Ouidi⁹ ait & capiant uitiū ni moueant aquæ. Cadit in haust⁹ obscenos inclinat se in potum turpem. Certatim: contentiose inter se. Noriensq;: cum se morti uicinū uideret id bibebat quod p sua uita repudiasset. Siccāt fuggebant: enī lac pecorū. Distētas: lacte plenas. Vir. Sic cythiso pastæ distēdāt ubera uocæ. Sordid⁹: sanio sus. Sorbet: attrahit ab uberibus uacuis. Terunt: contundunt ut succum exprimāt enim romas cōtusos medulasq; arborū. O fortunati: felices eos appellat poeta qui ex uenenatis fontibus aliquando piere quantū durus est perit liquoris penuria. Itaq; si: Cæsar fontes ueneno infecisset miles sciens libere nō recusassent. Barbarus hostis: mythrydates pōti res aquas ueneno infecit ut hostes psequentes necaret. iugurta quoq; fontes & pabulum corruptit in aphyrica & iuba rex. itē & Aquilius romanus in alia cui magno crimini est ascriptum quod impuris medicaminibus in id tps sacrosancta romana arma uiolauerit. Appianus Salustius frontinus & florinus auctores sunt. Strauit: interemit. Saniem tabemq; ferarum: idest uirus & marcidum serpētium buforumq; sanguinem. Dictæis: cretensibus. Aconita

herbas quæ natæ ferunt ex spumis cerberi tracti ad superos nascunt in saxis & corib⁹ nudis quas græci aconas uocat. ut plinius libro. xxii. scribit esseq; oium uenenorum pessimum tradit. Solinus ait ab Acone portu in ponto aconita herbas noxias nominata. Non decepta: sed prudens & scia. Flamma: calori naturali.

⊕ OMNIBO. Corpora sustentant: abstinebant etiā se a cibo: quia fames uidebat quasi leuamen sitis: cib⁹ enim inducit sitim. Si mollius arua: quærebant si alicubi esset mollior terra: & glebā auulsam manibus cōprimebant: si qua gutta exprimi posset. Pingues: humidus. Nigro si. t. sicubi forte piscina putrida eongelata esset omnes eo se cōferebant: ut aquā etiam putridam & grauitè olentem haurirent. Nigro. li. idest feculentū. Colluuius: idest permixtio aquæ cū terra imota: stabilis. ideo & putrida. Moriensq;: recepit: & moriendo haurit aquas quas si conditio uitæ fieret nō hauriret: ut si diceret aliquis. Tu uiuere potes: si hanc aquā bibis: ille recusasset: nunc certus mortis eam bibebat. Nollet: scilicet accipere. Rituque ferarum: pecudes erant in exercitu. Has ore lactebant: usq; a deo etiam ut cum lac deficeret sanguinem exprimerent & haurirent. Distētas: plenas. Tunc herbas: omnia inquirebant unde humorem aliquē haurire possent: nā herbas & frondes terebant: ut inde succum aliquem ebiberent: aut etiam matutinū rorem de frondibus colligebant. Distingunt: frangunt: & decutiunt. Palmite: qui nondum in duritiem ligni conuersus sit. Crudo: uiridi. O fortunati fugiens: nūc per comparisonem dicit fortunatos fuisse illos: quibus potestas data est bibendi uenenatos fontes. Mythrydates dum psequentem pompeium fugeret: quacumq; iret fontes ueneno infeciebat. ideo fortunatos illos uocat quibus data est potestas hauriendi aquas: quāuis ueneno infectas: cōparatione istorum qui sic mori cogebantur. Hos licet in. f. o. Cæ. inquit: ut scias quantum isti mortem nō ti-

Corpora sustentant epulis. mensasq; perosi
Auxilium facere famem. si mollius aruum
Prodidit hūorē. pigues man⁹ utraq; glebas
Exprimit ora sup. nigro si turbida limo
Colluuius immota iacet. cadit oīs i haustus
Certati obscenos miles. moriensq; recepit
Quas nollet uicturus aquas. rituq; ferarū
Distētas siccant pecudes. & lacte negato
Sordid⁹ exhausto sorbet ab ubere sanguis
Tūc herbas frōdesq; terūt. & rore madētes
Distingūt rāos. ac si quos palmite crudo
Arboris aut tenera succos pssere medulla
O fortunati fugiens quos barbarus hostis
Fontibus in mitto strauit p rura ueneno
Hos licet in fluuios saniem tabēq; ferarū.
Pallida dictæis cæsar nascentia saxis
Infundas aconita palā. romana iuuentus
Nō decepta bibet. torrent uiscera flamma

ment: si bibentibus ipsis aquas ueneno infeceris illis quauis sciant se ueneno morituros: tamen bibere non dubitabunt. Non despecta: quia uidentibus ipsis hoc feceris. Flu. s. sicorim & cingā. Tabē corpora putrida ferarū. Aconitū: herba est uenenata: quae poetae fingunt ex spuma cerberi nata esse: cum illū ab inferis traxit. Hercules quae quae in cauitibus nascitur dicitur ατρον ήσ ακο υηδ idest a caute. Plinius quauis ab acone portu ab aliis deducatur. Dicta is cretensibus species pro genere. Torrenē: nec mirum quia diuturna siti ardebant.

Oraque sicca riget squamosis aspera linguis:
Iam marcent uenae: nulloque humore rigatus
Aeris alternos angustat pulmo meatus.
Rescisoque nocent suspiria longa palato.
Pandunt ora siti nocturnumque aera captant.
Expectant imbres: quorum modo cuncta natabant
Impulsi: & siccis uultus in nubibus haerent.
Quoque magis miseros undae ieiunia soluant
Non superarent meroe cancrique sub axem
Qua nudi garamantes arant sed inter
Stagnante sicorim & rapidum dephesus iberum
Spectat uicinos sitiens exercitus amnes
Iam domiti cessere duces: pacisque petenda
Auctor damnatis supplex afranius armis
Semianimesque trahens in castra hostilia turmas
Victoris stetit ante pedes. suata precanti
Maestas. non fracta malis interque priorem
Fortunam casusque nouos. gerit omnia uicti
Sed ducis. & ueniam securo pectoris poscit.

CSVLPI. Rigent: aspera sunt. Squamosis: asperis: ut accidit etiam fabricatibus. Venae: in quibus est plus sanguinis quamquam uideatur pro arteriis in quibus est spiritus ponitur ut infra. Aera non passus uacuis discurren uenis. Pulmo qui spongiosus ac fistulis inanibus caueo attrahit redditque animam. Rigat: irrorat. Nullo humore: quem attrahit ex aere & concipit ex potu. Angustat meatus alternos: stringit spirationes & respirationes. Suspiria: halitus emissiones anhelatae: unde suspiriosi dicti qui difficulter respirant. Resciso: ulcerato. Captant: attrahunt & hauriunt. Nocturnum: qui frigidus est. Haerent: innubibus: spectant nubes: pluuia non emittentes. Quoque magis: ut magis sitis irritaretur erant inter duo eis conspicua flu. Oui. Non facile esueries posita retinere mensa fortis equo uisae semper ad innite quae. Sup: ultra. Meroen: metropolim & insulam nili in aegypto cuius longitudo stadia tria milia latitudo mille: a matre cabyrae conditoris sic appellata. Arent: aestu ipso: & libyam uersus plurimis arenae cumulis & uersus arabiam precipitibus motibus cingit. Sub axem cancri: sub regione cancro subiacenti. Garamantes populi sunt in libya psyllis cotermini sed in austri plagam magis conuersi: a garamante Appollinis filio denominati. Nudi: pro aestu. Deprusus: obscessus. Stagnante latu & effusum more stagni. Iam domiti: omnium regnum indigni duces cum colloquium in loco a militibus semoto petissent negassetque Caesar & concessisset ut palam loquerentur accepissetque obsidem afranii filium. Vetus est in locum a Caesare delectum & utroque exercitu audiente

locutus est afranius. Domiti: coacti necessitate & uicti. Cessere: destitit aduersari fortunae. Damatis: armis abiectis, & improbatis. Afranius: petreius enim minus audebat quia pacem superiorem deturbauerat. Semianimes: semimortuos siti. Hostilia: caesariana. Seruata precanti maestas quamque supplex esset seruabat tamen maiestatem auctoritatemque suam dum precaretur: & ducis personam sustinebat. Non fracta: non deiecta aduersitate. Priore: pro spera. Nouos: aduersos. Sed ducis: ducem enim sui officii non oblitus agebat.

COMNIBO. Squamosis aspera linguis: quia arida lingua erat in squamarum modum. Iam marcent uenae: euacuatae sanguine. Nulloque humore: pulmo est qui reciprocum spiritum trahit: dicit ergo deficiente humore pulmo non strinxisse meatus: ut iam necarent non nulli: & nimia siti semianimes redderent. Meatus alternos. i. reciprocos: quia accipit spiritum & redit pulmo: nihil aliud uita hominis est nisi reciprocus spiritus aeris. Longa ab imo usque pectoris anhelum trahebant. Resciso: percisso. Pandunt ora siti ut uel aere lenirent caloris & odoris uim Nocturnum aera: quia humidus est. Virgilius: noctis lentus non deficit humor. Cuncta natabant: paulo ante omnia erant multitudine imbrium plena aquis: nunc autem arida terra facta erat: & imbres quos antea iuissos habuerat nunc expectant. Quoque magis miseros: aliud addit quam plurimum ualebat ad augendam sitis grauitatem: quia uidelicet non in regione positi erant: quae naturaliter arida esset: sed in medio fluuiorum positi siti ardebant: nam si regio penuria aquae laborasset: tollerabilius uideri potuisset: nunc cum undique aquae fluerent: in mediis undis sitiebant. Ieiunia unum. penuria aquae. Soluant. i. crucient illos. Meroen: insulam. merore insula est quam nilus in medio sui facit & calidas emittit aquas. Influit. n. ut refert Strabo: duo flumina e lacubus quibusdam ab oriente delata & merorem ingentem insulam complectuntur: quorum alterum dicitur a staboras ab orientale latius fluit alterum a stapus quod nonnulli astosaba uocant: supra astaboram & nili concursum: urbem esse eodem nomine quo insulam. Sub axem. i. sub oriente & regione perusta Nudi garamantes. quia nimio calore solis populi libyci nudi arare coguntur: garamantum regio ultra gætuliam est: & pariter cum illa progreditur: unum carchedonii lapilli afferunt. Inter stagnante sicorim: inundante eam regionem. Rapidum iberum: uelocem fluuium: unum iberia dicta est hispania: nam iberi amnis toti hispaniae nomen dedit: ut ait Solinus. Spectat uicinos: quia augebat dolorem aquam proximam uideret: & eam hauriri non posse. Iam domiti: cum diu omnia temptasset si quo modo possent e manibus Caesaris euadere: postquam omnia frustra fuerunt: tandem in Caesaris deditio nem uenerunt. Pacisque: postquam uidit nulla ratione nullisque uiribus euadere posse. Afranius auctor fuit deditio

nis cū primū cōsiliū cū omni exercitu cōmunicasset: deinde ipse quasi publicus legatus toti exercitui ad Caesarem perfectam orationem habuit. Cessere. s. necessitati. Domiti. i. subacti fame. Pacisq; petendae: quia petrei cōcitate uerat milites: iam de pace foedera agētes. Damnati s. i. abiectis. quibus se defendere nō poterat. Semianimes tur. quia pene siti cōsumpti erāt milites. Seruata: ne c. tñ quāuis supplex ad pedes accessisset maiestatem imperatoriam deposuit. Stetit nō fracta: quia dignitatem imperatoriam praese ferebat. Priorē fortunā: iter fortunā imperatoris. Nouos casus: quia nunc uictus erat. & in partem uenerat Caesaris. Victi ducis: nō ignaui militis sed qualia uictū ducē decebāt. Securo: quasi sine cura salutis quia licet peteret ueniam & si nō concessisset Caesar: tñ nō manifestabat. Si me degeneri: cōstitutio: cōiecturalis est: cū quārit de facto & disputat. ut o Petrei & Afranii: sumpsisti arma cōtra me: questio est: imo nō sumpsisti: & probat per locos ipsius constitutionis Primo captat beniuolentiam a persona sui: cū ostendit se forte esse qui mori honeste potuerit: si opus fuerit: a persona auditoris cū ostendit quae de iudice spes semp fuerit: & cū res eorum sapiēter fortiter mansuete factus ostendemus: & ita hoc loco a Caesare beniuolentiam captat: quae forte mansuetū ostendit: ideo dignus est a quo uenia petatur.

¶ SVLPI. Si me oratio est suauis ab utili & honesto Captas. n. Afranius a persona sua auditorisq; beniuolentiam aperit cur cōfidat uitam a Caesare imperatore. Ideo cōsultat quae obicium possent cōiectura eorum quae ante acta sunt & a iure quia oportuit fecit & sic uti statu cōiecturali & absoluta iudiciali. Inde decens exercitū cū rei amplificatione petit a militia cessationem tū quia uictū quia ife- lices sint: Degeneri: uili: & a Caesare quae nobile intelligit beniuolentiam captat. Fortis dextera: a persona sua cōciliatio quae maluisset fortiter mori quae indigno & turpi faceret de ditionem. Rapiendo: subito inferendo. Salutis: uitae: Dignū donanda: quae credam te dignū a quo tñ accipiam beneficiū. Nō partis: cōsultatio est poepeanas inq; factiones nō se- ctamur nec ea mente ut tecum dimicarem? perfecti exerci- tui sumus: sed cū duces essemus motus est bellū ciuile. Cau- sae prioris: legationi nostrae & in poepeum officio quae debeba- mus. Dū potuit: quoad licuit & oportuit. Nihil fata moramur cedimus diis & necessitati nec impedimus succes-

sus tuos. Gētes hesperias: exercitū & hispanias. Aperimus: quia hac uictoria patebit tibi iter in orientem. Patimur te securi orbis relictis: sinimus te nihil uereri de occidente orbis occidentis. Nō cruor: hoc in nos esse debes cle- mētor quae est tibi sine labore & sanguine parua uictoria. Peregit: profecit. Lasse manus debilitate & sese cedendo. ¶ OMNIBO. Si me degen. ecce quō ostendit se forte qui mori potuerit honeste nō turpiter uiuere si opus fuerit. Degeneri: id est uili quae indignus esset ut ab eo ueniam peterem. Dextera fortis id est uirtus qua oppeterem poti. At nūc a persona auditoris beniuolentiam captat: sed quia credimus o Caesar te esse dignū quae uitam dones (id. n. ante facere cōsueuisti) idō supplices ad te uenimus. Nō partis studiis: nunc descendit ad cōstitutionem hoc modo sum- psisti arma cōtra me o Afrani: quō uis ergo ignosci tibi: imo nō sumpsisti questio est: probat uñ pderit plurimū cōsiderare quae facta sunt ante rem: & post rem. Ante rem: ubi fuerit ante quae bellū gereret: in hispania cū impe- rio: quae puincia Senat? populisq; romanis ei tradidit ante quae bellū ciuile cōflaret: nā si post quae bellū cōflaret ar- ma sumpsisset: tunc culpā esset. Cōsiliis inimica: quia nō est demādata nobis puincia cōtra te: quia nos deniq; inuenit bellū ciuile: nā ante quae bellū ciuile moueret: puincia nobis cū imperio demādata est. Causae prioris: id est populo romano a quo huic puinciae perfecti eram. Nil fata moramur in re: uidelicet cū uolumus probare per constitutionem cōiecturalē aliquid factū: & ante quae factū fuit aliquid ostendimus factū quod nō oportuit aut nō factū quae oportuit: probata cōiecturali: hoc modo in puincia tenenda fecisti aliquid quae nō oportuit: dici potest nō fecimus: quia si puincia tenuissemus ultra quae necesse fuerit. dicere posses fuisse aliquid factū quae nō oportuit. sed illā terminus quoad facta concessere: ergo nō fecimus quod non oportuit. Nil fata moramur: fecimus quod oportuit: imo nō fecimus quod nō oportuit: nō oportuit tenere nos puincia post quae oia experti simus quae humana necessitas tolerare posset: sed post quae dii nobis contrarii fuerunt uoluimus contra deorum uoluntatem puincia tenere. Tradimus hesperias: descendit a cōstitutioe cōiecturali ad deliberationem nā ois petitio habet deliberationem: uidelicet eius a quo petimus cū enim petimus aliquid: is a quo petimus deliberat dare uelit an nō ideo opus est suasioe. suasio ois est in deliberatione: deliberatio habet finem honesti & utilis: quae admodum petitio cū petimus aliquid debemus suadere a partibus honesti: cū deliberamus aliquid ab hisdem partibus suadere debemus: deliberatio habet finem utilitatis: utile est ut in ditionem accipias nos o Caesar: quonia ex hac ditione magnam utilitatem consequeris. Tradimus hesperias gētes: o Caesar ueniam ptes: in tuam enim potestatem tradimus hispaniam & orientalem plagam aperimus. Aperimus eas: id est orientales: nā donec hispania occidentalis regio cōtra te esset: non securus inuaderes orientem ubi pompeius erat. Securum: quia securum damus: ut nihil a tergo hostile reliquamus. Post terga: scilicet occidentis. Nec cruor suadeat a facili quia hanc uictoriam ca. incruentam cōsecutus es. Lasse. s. pugnando. Hoc hostibus unum

Si me degeneri strauissent fata sub hoste
Non deerat fortis rapiendo dextera letho
At nunc cā mihi est orandae magna salutis
Dignum donanda caesar te credere uita.
Nō partis studiis agitur: nec sumpsisti arma
Cōsiliis inimica tuis: nos deniq; bellum
Inuenit ciuile duces: causaeq; prioris
Dū potuit suata fides: nil fata moramur
Tradimus hesperias gentes apimus eas:
Securūq; orbis patimur post terga relictis
Nō cruor effusus capis tibi bella pegit:
Nec ferrū lasse manus: hoc hostibus unū

hoc solum ignosce q̄ incruentam uictoriã accipias: & ne tibi uiliores uideremur.

Q̄ d̄ uicas ignosce tuis: nec magna petũt
 Ocia des fessis: uita patiaris inermes
 Ducere q̄ tribuis: cãpis p̄strata iacer
 Agmina n̄ra putes. nec enĩ fœlicib⁹ armis
 Misceri damnata decet: p̄tẽq; triumphĩ
 Captos ferre tuĩ. turba hæc sua fata pegit
 Hoc petimus uictos ne tecũ uincer cogas
 Dixerat. at cæsar facilis uultuq; serenus
 Flectit. atq; usum belli pœnamq; remittit
 Vt primũ iustæ placuerunt fœdera pacis
 Incustoditos decurrit miles ad amnes
 Incumbit ripis p̄missaq; flumina turbat.
 Cõtinuus multis subitarũ tractus aquarũ
 Aera non passus uacuis discurreĩ uenis
 Arctauit clausitq; animã. nec feruida pestis
 cedit adhuc sed morb⁹ egẽsiã gurgite plẽis
 Uiscerib⁹ sibi poscit aq̄s mox robora neruis
 Et uires rediere uiris. o p̄diga rex
 Luxuries. nunquam paruo cõteta paratu.
 Et quãsitõrũ terra pelagoq; ciborũ
 Ambitiosa fames. & lautæ glia mensæ
 Discite quam paruo liceat p̄duceĩ uita
 Et quantum natura petat: non erigit agros

finis gula. Quãsitõrũ in agris siluis & aq̄s. Et lautæ gloria mēsa delicati & sũptuosi q̄ gloriã in dapũ splẽ
 dore locatis. Discite: ab hoc exẽplo. Paruo: parua re. Producere uita. uiuere. Quantũ natura: paucis enim
 minimisq; rebus natura contenta est. Erigit: attollit sanat.

COMNIBO. Nec magna petunt: a possibili nã cũ petim⁹ aliquid ostendere debem⁹ id q̄ petim⁹ p̄stari
 posse ab eo quẽ rogam⁹: q̄ tu facere potes o cæsar: uidelicet ut dimittas nos ab armis hac cõditione: ut post
 hac nõ liceat nobis nec p̄ te: nec cõtra te arma sumere & tanq̄ emeritis militib⁹ futuri t̄pis stipendia nobis
 dabis. Petunt: a te quæ præstare potes. Ocia des. i. nos ab armis dimittis. Inermẽ. i. depositis armis & relicta
 militia. Prostrata iacere: & putes aĩo nos ad internectionẽ usq; occisos eẽ. Nec. n. fœlicib⁹ armis: arguit a p̄ti
 b⁹ iustitiã: uidelicet a gratia: gratia est ut bñ merentib⁹ præmiũ det: & male merentib⁹ pœna: q̄ infelices
 sum⁹ sp̄mia nos habere nõ debem⁹. nec igĩt debes nos exercitui tuo felici cõiungere. Felicib⁹: q̄ cũ nos infe
 lices sum⁹ participes uictoriæ tuæ nos esse nõ decet. Turba hæc: quantũ p̄tinet ad exercitũ nostrũ nostræ
 fortunæ satisfecim⁹: iõ nihil nobis relictũ est q̄ bellũ ciuile sequi uelim⁹. Fata peregit: q̄n semel uicta est.

Vincere cogas: idest postquã semel uicti sumus nolumus amplius uincere. Facilis: scilicet ad ignoscẽdũ
 Vultuq; serenus: idest benign⁹ quia qualitas uultu significat animi intentionẽ. Pœnamq; re. ut sint tan
 quam emeriti & uacationẽ habeãt. Vt primũ iustæ postquã Cæsar faciliter cõsensit petitioni petrei & asra
 niĩ. Statim milites ubi facultas data est ad aquarum flumina omnes sine ordine discurrunt. Iustæ pacis: quia
 iustæ pax erat: quæ inter ciues componebatur. Incustoditos: sicut ut antea seruabantur ab hoste. Incum
 bit: idest instat nimia siti laborans. Flumina turbat: quia multitudine militum perturbabatur unda. Conti
 nuus multis: dicit q̄ milites postquã semel facta est bibendi facultas tã auide aquas hauserunt: ut seipos suf
 focarent. nã multi ex ipsis p̄tæmia auiditate bibendi suffocati sunt. Continuus tractus: idest haustus aquarũ
 rum sine intermissione: quia auide nimis trahebant. Arctauit: angustauit. Animas: idest uita & spiritũ. Fer
 uida pestis. i. aqua auide hausta. Cedit quanuis aquæ superent & abundarent: tamẽ satiari non poterant.
 Morbus egens. i. uitiũ sitis ex inopia aquæ cõtractũ. Robora neruis: postquã tandẽ sitim expleuerũt uires i
 corpora rediere. O prodigia rerũ luxuries: capta occasione poeta inuehitur in eos qui curiosi sunt ciborũ &
 qui terra mariq; quærunt. unde delicatũ aliquid habere possint: quod nõ necessitati suæ conueniat: sed uo
 luptati satisfaciãt. O uos: inquit qui adeo solliciti estis in inquirendis uariis ciborum generibus aduertite &

CSVLPI. Ignosce: noli imputare q̄ uicti sumus.

Ocia: quietẽ & cessationẽ ab armis. Inermes: exaucto
 ratos & dimissos a militia. Campis p̄ cõmiserationẽ cũ
 dissuasionẽ ut nõ seruet ipsos in usum suũ. Prostrata:
 mortua. Damnata: Infelicia & uicta. Partẽq; triumphĩ
 nec decet nos captiuos tecũ triumphã. Fata sua suum
 officii fatalẽq; militiae cursum. Victos nos. Vincer mi
 litaĩ cũ tuis. At cæsar. his auditis cæsar cũ respõdisset
 has partes miserationes nulli hominũ min⁹ cõuenisse
 iprobassetq; ducũ crudelitã & totã cãm. Constituit
 ut si de puinciis excederent exercitusq; dimitterent se
 nemini nociturũ: hancq; esse extremã pacis conditio
 nem dũq; res huc deducit: ut hi qui habeant domiciliũ
 ac possessiones in hispaniã statim: reliqui ad uarũ flum̄
 dimittant ne cui d̄ his noceãt. poeta paucis uerbis hæc
 obruens militũ decursum ad flumina dũ luxuriæ ipro
 batione exequit & uarios petreianorũ affect⁹ explicat
 Facilis: exorabilis. Seren⁹: læt⁹. Flectit: mouet & exo
 rat. Remittit usũ belli pœnãq; cessit cessatõnẽ a mili
 tia & impunitã. Iustæ: benignæ. Incustodito: a cæsa
 rianis. Incumbit: inclinãt se ut bibat. Turbat: turbida
 reddit. Permissa. Contin⁹: multi ex continuo potu q̄
 sunt suffocati. & tñ adhuc sitiebant. Tract⁹: haust⁹ po
 t⁹. Aera nõ passus: q̄ nõ sint spirare & respirare. Venis
 arteriis & fistulis spirit⁹. Arctauit: strinxit collisit. Ani
 mã: spiritũ. Multis: militib⁹. Pestis feruida: uehemens
 sitis. Cedit: cessat. Morbus egens sitis indiga & insatia
 bilis. Nã quo plus sunt potæ plus sitiunt aquæ robora
 & uires: robustæ uires & neruosis uiris endiadis est uel
 separa. O prodigia: in luxuriosos inuehit i quos & pli
 ni⁹ præsertim lib. nono & decio: & Iuuenalis & Hora
 ti⁹ & Persius. Luxuries: immodestia. Prodiga: quæ effun
 dit & pdit res. Paratu: apparatus. Fames ambitiosa: de

considerate quā paucis reb⁹ humana uita possit esse contenta Hi. n. recuperare uires suas aqua & pane contenti. Luxuries: supflua rerū abundantia. Prodiga. i. quæ reb⁹ abuteris. Prodig⁹ dicitur a prodigere. i. consumere & dicitur qui sua bona nequicquā consumit. Nunq̄ cōtenta. i. quæ semp magno sumptu cibos & epulas parare soles. Ambiciosa. i. cupida: ambit⁹ pprie dicitur cupiditas honoris: sed p̄ omni cupiditate aliqñ ponit Paruo paratu: quæ nunq̄ faciari possis. Discite: nūc exēplo horū militū q̄ satis habuerūt aquā haurir & panē comedere. Paruo. i. aquā exiguo sustentari possit humana hominis natura. Aegros. ægrotantes. ē argumētū: si ægrotantibus aquā facile p̄ponētib⁹ medicis satis erit ad recuperādā ualitudinē pristinā quāto magis sufficiet corporibus ualidis.

¶ SVLPI. Nobilis bacch⁹. Vinū cui⁹ patriā titulū q̄ senat⁹ deleuit: ut iuuenalis ait. Ignoto consule: signabant. n. in doliis & testis a cōsulib⁹ tempora. Diffusus: expræssus; & cōdit⁹. Auro: uasis aureis. Myrrha. poculis myrrhinis. Myrrha humor est qui sub terra in oriente densat calore. uarietate colorū grata & nitida poti⁹ q̄ splendida ut Plini⁹ lib. xxxvii. ait Puro gur. sim. aq̄. Satis ē flu. q̄ certusq̄: sufficit & pa. Ho. inquit le. raro sto. uulgaria tēnit. idē. Cū sale panis latrātē stomachū bene leniet. Cicero in tusculanis lib. y. ait. Dari⁹ i fuga cū aquā turbidā & cadauerib⁹ inquinatā bibisset negauit unquā se bibisse iucundi⁹ Ptolomeo peragrātī ægyptū comitibus nō cōsecut⁹ cū cibari⁹ in cā panis datus esset nihil uisum illo iucundi⁹. Heu miseri: parcemia ē. Victori: cæsari: Tut⁹: illa sus cæsaris iussu. Innocuus: nō nocens uel cui nō nocēt: Curarū: bellicarū. Vrbes: patrias O quantū: afranianos inquit militiae & laboris penituit & q̄ nō pri⁹ se dedissent seq̄ felices uacatione existimabant: cū uiderent tm̄ laboris superesse uictorib⁹ Vibrasse: imissa. Frustra: q̄ nō exauditi sunt Vsis mar te fo: cæsarianis. Dubiæ: incertæ an sint superandæ.

Vt nunquā: quāuis fortuna incerta nunquā fauere desistat. Labet successibus: cadat a p̄speritate. Terras: in macedonia ægypto aphrica & hispaniæ. Fata euentus. Felix: in solatiū petreianorū & cæsarianorū inuidiā poeta foelicē censet qui in tanta ruina scit ubi scit moriturus. Nutante: inclinante se.

¶ OMNIBO. Nobilis bacch⁹. i. uinū preciosum q̄ magno precio cōparat & aduectitū ē. Diffusus ignoto consule. i. uetustū uinū nā quāto uetustius est tanto ualidi⁹: iō dicit ignoto cōsule pp̄ antiquitatē q̄a ro. tē rhaq̄. i. non aureis poculis & myrrhinis bibebant. Myrrhina mittunt ab oriente: ut refert plinius inueniunt lore densari amplitudine nunquā paruos excedunt abacos: crassitudine rata uasipotio: splendoris sine uirib⁹: nitorq̄: ueri⁹ q̄ splendor: sed in pretio uarietas colorū: subinde circunagentib⁹ se maculis i purpurā cā dorēq̄ & tertiū ex utroq̄: ignoscente ueluti p̄ transitū coloris purpura rubescēte: aut lecte candescēte. sūt qui maxie in hiis laudent extremitates: & quosdā colorū repercussus: quales in cælesti arcu spectant his marulæ pingues placent: translucere quicquā aut pallere uitiū est. Flu. i. aqua p̄ parte sui ponit: ut restringere fontib⁹ ignes. Ceres: deā p̄ fruge posuit. Heu miseri: nunc in eos inuehiē q̄ cupiditate bella gerunt: quos di cit miseros esse seu uincant: seu uincant: si uicti fuerint: necesse est ut seruiant: si uicerint nunquā a bellis demis in extrema miseria cōstituti cœperunt esse multo feliciores uictorib⁹ suis. Tūc: probat q̄ securi sint de fitis armis milites cū antea armati in extrema miseria cōstituti essent & tuti esse nō poterant: nunc uero in ermes securi sunt: quod e contrario uidetur. Victori: cæsari. Tutus: qui neminem temebat Innocuus. cui nemo noceret. Liber curarū: qui ante magnis curis & sollicitudinibus agitabat: cū mortis periculum ante oculos haberet. Spargit diuidit. In oras suas: idest in patriam suā: qui a in suā quisq̄ patriā redibat. O quantū donata postquā depositis armis semel liberi fuerunt pœnitentiā agebant seipsos incusantes: quod sitim & aliarū rerū inopiā: tā diu perpessi fuissent. O quantū: cū admiratione quadā legendū. Pace potitos: potētes factos pacis quā cōsecuti erant: potiē aliquis cuiuspiā rei: qui potens factus est rei qua cupiebat ut. Virgilius. Optata troes potiunt arena. Tollerasse sitim stultos se quodāmodo fuisse intelligebant: & stultitiā suā damnabant: quod depositis armis potuissent omnia abunde consequi. Rogasse bella deos: cōstructio latina: idest p̄cibus petiisse a diis. Frustra: quia obtinere nequierunt. Nempe uis: rationem affert: quam obrem pœnituerit eos tanta cupiditate uictoriam a diis exoptasse: quia intelligebant se nunc feliciores esse uictoribus & quodam diis optabant ipsis damno: potiusquam utilitati futurū: hoc comparatione sui & ostium intelligebant. Videbant enim multa bella restare Cæsari & militibus suis: ut unius belli finis: princi-

Nobilis ignoto diffusus cōsule bacchus
Mō auro mirrha q̄ bibūt sed gurgite puro
Vita redit: satis ē populis fluuiusq̄ ceresq̄
Heu miseri q̄ bella gerūt tūc arma reliquēs
Victori miles spoliato pectore tutus
Innocuusq̄ suas curarum liber in urbes
Spargit. o quantū donata pace potitos
Excussis unquam ferq̄ uibrasse lacertis
Pœnituit tolerasse sitim: frustra q̄ rogasse
Prospa bella deos: nēpe uis mar te secundo
Tot dubiæ restant acies: tot i orbe labores
Vt nūquā fortuna labet successib⁹ anceps
Vincendū totiens. terras fundēdus in oēs
Est cruor: & cæsar p̄ tot sua fata sequendus
Felix qui potuit mundi nutante ruina

piū alteri⁹ esset: quāuis ēt oīa Cæsari prospere cederent: tñ op⁹ esse longiore tpe anteq̄ uictoriā plene cōse-
 quere. Dubiæ acies. i. incertæ pugnae. Totj in or. la. quia opus erat ut pompeii terra mariq; psequerent: q
 magnis exercitib⁹ terrestrib⁹ atq; maritimis abundabat. Vt nunq̄ for. & suppositio nō concessio tñ: q̄ nunq̄
 fortuna sic Cæsari aduersa: tñ sæpe numero gerenda sunt bella ut magno labore uictoria cōstet. ordo ē: uin-
 cendū est totiens: cruor est fundend⁹ in oēs terras: & cæsar est sequend⁹ p tot sua fata. Vt quāuis. Fortuna an-
 ceps. i. quæ semp dubia & incerta esse solet euentib⁹. Vincendū totiens: quāuis oīa ex uoto cæsari succedēt
 In oēs terras: in oēs ptes terrarū: in oriente: in occidente: in meridie: ubi pōpei⁹ exercit⁹ suos habebat. Cæs-
 sar sequendus: necesse est ut cæsaris milites ipsum sequantur. Per fata: per fortunas: qui ubicunq; in pericu-
 lo est & uincat ne an uincat. Felix qui po. cōparatione Cæsaris atq; suorū felix est qui sit iā ubi habitat⁹ sit
 qui sequunt cæsare incerti sunt quas collonias habitaturi sint p præmio uictoriæ milites. n. uictores incolo-
 nias mittebant more maiorū. dicit igiū uictos illos habituros patriā ubi geniti & educati sunt: at uero ui-
 ctiores milites cæsaris adhuc nesciuerē q̄ pte habitaturi sint. Nutate ruina. i. cū mūd⁹ oīb⁹ ruinā mineēt nā cū
 esset imperium romanum longe latae q̄ porrectū & ferme omnem terrarū orbem compræhenderet: mortis
 romanis mouebatur uniuersus orbis.

Quo iaceat iā scire loco. nō prælia fessos
 Vlla uocant. certos nō rūpūt classica sonos
 Iam coniunx natiq; rudes. & sordida tecta
 Et non deductos recipit sua terra colonos
 Hoc quoq; securis oneris fortuna remisit
 Sollicitus menti qd̄ abest fauor. ille salutis
 Est auctor. dux ille fuit. sic prælia soli
 Fœlices nullo spectant ciuilia uoto.
 Non eadem belli totum fortuna p orbem
 Constitit. in ptes aliqd̄ sed cæsaris ausa est
 Qua maris adriaci lōgas ferit unda salōas
 Et tepidū i molles zephyros excurrit iader
 Illic bellaci confixus gente curetum
 Quos alit adriaco tellus circumflua pōto
 Claudit extrema residens antonius ora.

eo obsessus est antoni⁹ a pōpeianis. Ferit: peuitit alluit. Salonas: urbē & ēporiū in dalmatico littorē ut tradit
 Strabo: Longas: exporrectas. Iader: dalmatia in adriacum mare excurrē opidū: q̄ iadera appellat. Tepi-
 dū: nō frigidū. Moles: mittes. Illic Antoni⁹: legat⁹ cæsaris. Bellici: pugnaci. Curetū brūdusinorū. i. fo dixit
 Vrbs est dictæis olim possessa colonis. Curetes ut Strabo lib. x. docet gētes fuerē i creta dictæ a cura. i. a tō
 sura quasi detonsi uel a curo monte: uel quia sicuti coræ. i. puellæ muliebres longas stolas induit. Tell⁹ cor-
 cyra: isula ut indicat florus. Circūflua: quæ circundat mari. Claudit: obsidet. Extrema: ultia q̄ cæsar tenebat.
COMNIBO. Quo iaceat: in quo loco moriturus sit: & uicturus reliquū uitæ suæ tps. Nō prælia fessos:
 nā hi milites iā sunt securi bellorū: & cū cōiugibus ac liberis suis acturi sunt uitā: & in suis tectis habitaturi:
 ubi geniti & educati fuerūt. Vocant fess. s. dimissis armis & relicta militia. Sonos cer. quia nō sunt solliciti de
 bello iminenti. Nati: recipiunt eos q̄ in patriā redire ad suos. Rudes na. infantes q̄ adhuc in cunabulis nu-
 triunt. Sordida te. uilia & ideo pacifica: quia raro discordia in humili tecto: sed in magnis principū ædibus
 discordia regnat. Sua ter. in qua nati sunt & educati. Deductos. s. i alienos colonias: iter municipiū & colo-
 nias hoc interest: municipiū d̄r oppidū illud cui⁹ ciues donati sūt digniori ciuitate e diuerso appellat colo-
 nia: cū a digniori ciuitate mittunt ad inferiorē. rectæ ergo dicit hos milites felices: hoc ēt felicitatē suā auget
 q̄ uidelicet nō cogentē relicta p̄ria ubi nati sunt i alienas colonias deduci. Hoc quo. se hoc quoq; accessit
 ad felicitatē eorū q̄ secuti sunt & nullū onus metuebāt nullūq; laborē militiæ. Menti. i. a mente eorū: q̄ nil
 metuant. utercūq; uincat: haud i magno discrimine ponunt. Fortuna re. fortuna hoc adidit. ēt ad felicitatē
 eorū: ut sine pauore sint uter cæsaris & pōpei uincat. Oneris: nā magnū on⁹ ē pauor. Sollicitus: ab effectu qa
 reddit hoies sollicitos. Salutis au. qa cæsar: cū pauloante uenissent i ptātem suā ipsis salutē donauit. Ille. pō-
 peius. Nullo uo. quia nō optant ut cæsar magis q̄ pōpeius: aut e diuerso uincat. Nō e. b. sicuti antea res oēs
 fortuna cæ. feliciter ex uoto cedebat: at nunc omnia in inuidia mutata sunt: nā fortuna tametsi cæ. fauebat:
 tñ aduersus eum nō nihil sinistri ausa est. Non e. non fuit similis huic fortunæ quā in hispania habuerat. In
 par. ce. quia nō nihil cæ. partibus aduersata est. In contra. Ferit sa: in illyrico littore & dalmatico ausa ē cæsa-
 ri aduersari. Salonæ arū. ciuitas est dalmatiæ q̄ pollio expugnauit & de ea speciosissimū triūphū egit: unde
 filiū suū de noie captæ urbis Salonii appellari uoluit. Salonæ imperium dalmatarū fuit hæc gens ut: refert

CSVLPI. Fessos petraneos. Certos: n̄ interruptos: &
 suo arbitrio initos. Sordida nigra fumosa. Sua terra pa-
 tria ppria natale solū. Colonos nō deductos: habitato-
 res n̄ alio trāsmisso ut accidet ueteranis cæsaris q̄ ino-
 uas colōias dducenē. Remisit hoc oneris: iminuit hæc
 pœnā. Quod abest pauor: q̄ nec pōpeiū nec cæsare:
 timēt legiē & fauor hoc est studiū uel i pōpeiū uel i cæ-
 sare. Ille: cæsar. Ille: pōpei⁹. Nullo uoto: nō. n. plus ui-
 ctoriā pōpeio q̄ cæsari p̄cabant. Nō eadē: flor⁹ poetæ
 fere uerbis hoc idē explicat inquiens Aliquid tñ aduer-
 sus absentē ducē ausa fortuna est circa illyricū & aphri-
 cā quasi de idustria p̄spera ei⁹ aduersis radiarent. ḡppe
 cū fauces adriatici maris iussi occupar Dolobella & an-
 toni⁹ ille illyrico hic corcyrico littorē castra posuissent
 iā maria late tenēte pōpeio legat⁹ ei⁹ Octau⁹ libo igēti
 b⁹ copiis classicarū circūuenit. Vtrāq; dditionē fames
 extorsit Antonio missæ quoq; a Basilo i auxiliū ei⁹ ra-
 tes quales inopia nauū fecerat noua pōpeianorū arte
 cyclicū actis sub mare sumib⁹ captæ q̄ p indaginē duas
 tñ æst⁹ explicuit. Vna quæ opiterginos ferebant i ua-
 dis hesit. Nō cō. ea. nō p̄stitit simil & p̄spera: sed aduer-
 sa. In partes: contra classes & exercit⁹: in mari enī adria-

Strabo. annos cōpluris aduersus ro. bella gessit: castella ad. L. habuit dignitate pstantia. Lōgas: respexit ad fitū urbis ita albā lōgā dicim⁹. Tepidū iader. nō q̄ iader sit generis neutri: sed retulit ad flumē repidū: iader aut flu. est in adriacū mare fluens: uñ oppidū est haud pcul ab eo iadra appellatū. Tepidū: quia in occidēte est. & zephirus semp est tepidus. Illic bellaci: narrare incipit nūc quō nō nihil aduersi i illyrico passus fuerit caesar. Historia ita se habet: cū fauces maris adriatici. C. Antoni⁹ & Dolobella caesaris legati ipsi⁹ iussi occu passent ide i illyrico littore ali⁹: alter in Dalmatico castra posuissent. Pōpeio oia iā maritia loca tenēte Octa uius Libro cylix repēte cū omni exercitu classicoꝝ utrūq; circūuēit & famē qdē Antoniū deditiōē abstor sit: q̄ ēt rates quā in auxiliū ei⁹ uenerāt cū Basilo nouo pōpeiorū marte fūib⁹ occultis i medio mari extēsis cylicia arte captā sūt: duas tm̄ explicuit: una q̄ serebat opitergiōs iuasit hesit facinusq; mēorabil⁹ posteris edi dit q̄ppe uix mille iuuenū man⁹ circūfusi undiq; exercit⁹ p totū diē tela sustinuit & cū exercitū uirt⁹ n̄ habe ret: tm̄ ne i deditiōē uēirēt: hortāte tribūo uulteo mutuis iētib⁹ i se cōcurrat: & ad unū oēs occisi sunt. hoc est q̄ fortuna operata ē cōtra caesare. Curetū. i. cretēsiū qa cretēsis milites auxiliātes secū habebat. Curetes ut oñdit strabo: qdā ad Acarnāes: qdā ad Etolos assiscūt: & nōnulli a creta aliq; ex cuboēa gen⁹ duxisse asse uerant. Quos alit: describit insulā curetū. Pōto: i medio. n. mari adriatico posita ē creta: i illyrico littorē ubi castra posuerat. C. Antoni⁹: nā Dolobella i dalmatico posuerat.

CSVLPI. Cautus ab incursu: qa i loco munito forti manu stipatus contra uim erat. Recedat: absit ea. n. op primebat. Expugnat tuta: uinci mūtissima. Submitit subministrat. Ceres: triticū satū. Flaua epithetō. Protu lit: emisit legiē & pferit. i. eferit. Segetē: herbā. frumē ti quā uix exorta attondebat: potes & per hyppallagē legere. Miles: Antonius, q̄ herbis uescebat. Miseris: mi serabilib⁹. Attonso aruo: depastis herbis uiridib⁹ siccas glebarū aggeris asumpserat. Vt primū: poeta aliter q̄ fior⁹ hanc narrat historiā ait his. n. quod Antoni⁹ ob sessus q̄ primū uidit basilū ducē & socios auxiliares sta tim fabricatis nauibus conatus est euadere. Sed cū ei⁹ duae triremes prāterissent: ratis tertia cathenis pōpeia norū inhāsit quā qdē memorabile posteris dedit exē plū. Quippe uix mille iuuenū man⁹ circūfusi undiq; exercitus p diē totū tela sustinuit: & cū exitū uirt⁹ non ha beret: tm̄ ne i deditiōē ueniret hortāte tribūo uulteo mutuis iētib⁹ in se cōcurrat. Socios: caesarianos. Basilū prāfectū classis. Terrā aduersā: illyricā ubi Dolobel la erat. Exquisita: excogitata. Furta fugā: appar⁹ occul ti discessus. Extēdūt: ordinant. Leuant: erigunt struūt.

Sed firma florus non ait antonianos edificasse: sed a basilo missas aut onio rates quales inopia nauim fuerat. Contextunt robora: cōponunt rates hoc est trabes sibi cōnexas. Ductu: structura & ordine. Molib⁹: ponde rib⁹ magnis. Nāq; ratē: ratis: hoc pacto est structa posita sunt in geminū ordinē sexaginta scaphae quas tra bib⁹ deuinxerūt & cratib⁹ cōtexerunt: tm̄ intra ipsum ordinem nō extra ordinatis & collocatis. Cuppe: cup pe pprie sunt uasa magna in poculorum aut parapsidū formā: ut est trapetū concau⁹ loc⁹ Vtiē eo uerbo Ca to in primo de re rustica & Varro dixit cuppas uinarias & cuppas aceti. Cathenis: trabib⁹ cōnexis & iplici tis quā cuppas ligabant. Excipit recipit & sustinet. Alnos: trabes ex alno.

COMNIBO. Caut⁹ ab incursu belli: puiderat inquit neq; parte hostes inuaderēt: sed non prouiderat cō meatib⁹. Si sola recedat: nō puiderat cōmea tib⁹: sed hec pars magna illi & necessaria deerat uñ exercit⁹ fa me obsidebatur. Tuta. scilicet loca etiā si in tutissimo constiteris: & nō suppeditentur alimenta necesse est ut sponte in hostiū potestātē uenias. Nō pa. describit quanta inopia Antoni⁹ & milites sui laborarent: iam enim herbas cū radicib⁹ euulserāt. Pascētib⁹ equis: multo min⁹ nutriendis hominibus. Proserit: producit eo quod prācedit id quod prosequitur: nā primo seritur seges: deinde oritur. Segetē frugē: uel potest esse hyppallage: & segetē pro terra posuit Virg. Quid faciat latus segetes. Spoliabat gra. cam. mil. deficientibus aliis rebus terrā quoq; in usum suū milites colligebāt. Attonso aruo: more iumentorū: nā inquit cōsumptis herbis ad radices usq; tendebant. Castrorū siccas: quia aggere castra circūdederūt & ex aggeribus herbā dentibus carpeferant. Vt primū: nunc describit quō res gesta fuerit nā antonius ad hanc inopiam redactus ubi basilū uidit ratis auxiliariis uenisse: parauit se ad fugā: si quomodo posset surtim emanib⁹ labi: quō autē fecerit poeta describit. Basilum cum auxiliariis uenerat nauibus. Fugā: ad fugam. Neq; enim: decla rat quia sibi rates non secundum ritum fecerant. Extendunt: producant: non de more naues aedificant lō gas: quas uulgo galleas uocant. Puppes leuant. id est leuiore puppes faciunt. More. scilicet antiquo. Leuāt attollunt gerendis molibus. Rates: uulgo dicitur cum multa ligna inuicem cōnexa officiū & usum nauis p bent. Firma robora: ualida ligno. s. gerendis molibus. i. ad sustentādas moles grauiore. Insolito ductu: id est tractu nō solito: nūquā antea tale aliqd factū erat. Nāq; ra. declarat quod dixit robora firma cuppaē qa

Cautus ab incursu belli. si sola recedat
Expugnat quā tuta fames: n̄ pabula tellus
Pascēdis submitit equis nō pferit ulla
Flaua ceres segetē: spoliabat gramie capū
Miles: & attonso miseris iā dentibus aruo
Castrorū siccas de cespite uulserat herbas.
Vt primum aduersā socios in littore terrā
Et basilū uidere ducē: noua furta p̄ aequor
Exquisita fugā: neq; enim de mor carinas
Extēdūt: puppesq; leuāt: sed firma gerēdis
Molibus insolito contextunt robora ductus
Namq; ratē uacuaē sustentāt undiq; cuppa.
Quarū porrectis series cōstricta cathenis
Ordinibus gēinis obliquas excipit alnos:

naues quas hic cuppas huius pōti uocāt. scutellæ dicunt alio loco. i. ad similitudinē scutellæ uel cappas has undiq; struxerant longo ordine cathenatas: quæ hâc ratē sustinuer̄ uerbi cā hic ratis erat utrinq; erāt scutel-
læ siue cuppæ: quæ sustinebāt hâc ratē: & a fronte & a tergo nauigātes latebāt sub hac rate: & i ipsi cuppis
trib⁹ ordinib⁹ nauigabāt: mouebāt ratis: illi admirabant̄ quare moueret̄ cū nullū uideret̄ remū sed hoc erat
ga iteri⁹ nauigabāt. Vacuæ: quia nihil i his p̄ter remiges uehebant̄. Cathēis: quib⁹ cōiūctæ tenebant̄. Obliq; s
alnos: trāstuer̄ los remos: materiam pro materia posuit. Geminis or. quia sicut ordines duos habebant a ter-
go: ita interius ne uideri possint.

Nec gerit expositum telis in fronte patenti
Remigiū. sed q; trabib⁹ circū dedit æquor
Hoc ferit & taciti præbet: miracula cursu
Q̄d nec uela ferat nec aptas uerberat ūdas
Tūc freta suant̄ dum se decliuib⁹ undis
Aestus agat refluxoq; mari nudent̄ arenæ
Iamq; relabenti crescebant littora ponto
Missa ratis p̄no deferit̄ lapsa p̄fundo
Et geminæ cōites. cūctas sup̄ ardua tūris.
Eminet. & tremulis tabulata minantia pinnis
Noluit illiryæ custos octauius undæ
Confestim tentat̄ ratem. celeresq; carinas
Continuit. cursu crescat dū præda secūdo
Et tremēt̄ ingressos p̄petēdū iuitat̄ ad æquor
Pace maris. sic dū pauidos formidie ceruos
Claudat odoratæ metuēs aera p̄næ
Aut dum dispositis attolat retia uarris
Venator. leuis ora tenet clamosa molossi.

nerent. Temere: incaute. Inuitat: nō inuadendo. Ad repetendū æquor: ad nauigandū cū reliq; nauib⁹ quas
plures putabat. Sic dū. Octauius uenatori naues ceruis cathenæ retibus sagittis & canibus cōparant̄. Clau-
dat: includat. Atra: odorem aereum. Est enim odor corpus aereum. P̄næ odoratæ: synecdoche sagittæ ue-
nenatæ: quæ a ueneno odorem accepit. uel per pennas intelligimus quas in retiū funibus ad terrore ferrarū
uenatores. apponūt pro quibus rubri panni frustulis utunt̄. Attollat: erigat. Varris: perticis furcis quæ retia
sustinent. Varris quoq; Nonio auctore dicuntur qui plantas obtortas expensasq; habent. Clamosa: latrantia
Molossi. canis epyrotici. Epyrus enim molossia dicitur.

COMNIBO. Nec gerit expositū. a fronte uidebant̄ cuppæ: sed nō hic erāt remiges q̄ uideri possent sed
a tergo: Telis. s. hostiū: quia potuissent ab hoste uulnerari: si in fronte fuissent. Remigiū. i. remiges expositos
Circūdedit: ipsi remiges trabibus æquor circūdiderant. Taciti miracula cursus: quia mouebatur ratis: nec
unde moueret̄ quisquam p̄cipere poterat. Nec uela: nō sustinebat uela: quibus uento ipulsis nauis ferat̄: Ap-
tas: patentis undas: quia interi⁹ remi ipellebāt æquor: & ita ratē mouebāt. Tunc seruant̄: & cū ita parata esse
expectabāt donec mare faceret refluxū (quæ quotidie mare fluit & refluit & undā haberent quæ ratē sustinēt
posset. Seruant̄: obseruant̄. Decliuibus un. quæ declinarint. Iamq; relabenti: postq̄ mare refluxisset: & unda
sufficiens erat: ut ratē sustinēt̄ posset: illā maiore cursu cōmouerūt. Relabenti: quæ fluētē obseruarent undā ma-
ris. Geminæ: co. s. naues: quia ea ratis longas secū duas naues habent. Pinnis. s. cū. Cū minantia ta. i. eminetia.
Tremulis pin. quia sicut mouebant̄ naues ita & tremēt̄ uidebant̄ p̄pugnacula. Noluit illiryæ: nūc dicit quō
se egerit Octauio libo cylis peritissim⁹: tamet̄ inquit facile posset eā nauē obruere tñ nihil ondit̄ in suis se
castris facer̄: ut sp̄e augeret hostib⁹: & reliquas naues et̄ in pontū deducerent: ut maiore p̄dā caper̄ posset.
Præda. i. naues p̄dandæ deducant̄ in mar̄. Inuitat̄ ingressos. s. hostes ut itez̄ aliæ naues deducant̄ in mar̄:
Pace maris. s. reliqua: quia nihil ipse infestabat hostē. Sic dū pauidos: p̄ similitudinē ostendit quomodo Octa-
uius libo cylis peritissimus non prius fraudes suas aperit̄ uoluit: quā spem omnibus daret posse eos liberius
fugere: ut omnes e castris & e loco tutiore deductos una omnes comprehēderet: nā ita eos illexit: sicut uena-
tor facit: cum iubet omnes canes qui latrare consueuerunt remoueri: & eos tantum mittit i saltus: qui p̄dam
inuestigare didicerunt: postea cū præda patuerit: tunc oēs in eos canes emittit ita & iste pyrata fecit: cū om-
nes relictis castris mediū mare tenerent quosdā emisit qui latentibus cathenis naues illaquearet. Cōparat au-
tē octauio libonē uenatori. rōanas uero naues Antonii & Vulteii p̄parat ceruis. Metuēt̄es aera p̄næ: dicūt
enim rubras p̄nas uehemēter formidare ceruos. Venatores igit̄ cū ad locū puenerint: ubi cerui frequētāt

CSVLPI. Nec gerit remigiū: nec habet remorū or-
dinē cui noceri possit. In frōte. i. facie lateris. Ferit hoc
æquor remigat intra illud mare quod est itra scaphas.
Miracula: mira spectacula. Taciti: secreti. Nec uerbe-
ret undas aptas: nec remis agi uideat̄. Tūc freta. stru-
cta rate mar̄ obseruauerūt ut cū undarū reflexu eā ddu-
ceret. Aest⁹: fluct⁹. Decliuib⁹: refluxis. Nudent̄ arenæ: i
refluxu undarū littoris arena detegit̄. Iaq;: expolitio &
refluente mari: litt⁹ fit lati⁹. Missa: imissa. Lapsa: labens
t̄ps p̄ t̄pe. Profundo prono p̄ mare refluxum. Geminæ:
comites. Duæ triremes quas habuerat. Antonius iuue-
tutis gratia exercendæ. Turris ardua ratis turrita & ta-
bulatis munita reliquas superabat. Pinnis: merulis &
apicibus. Noluit: tota hæc historia uaria ē: quippe poeta
an̄ cæsaris ex hispania reditū hoc p̄lū gestū fuisse scri-
bit. Cæsar uero postq̄ brundisiū rediit & inde i epyrū
nauigauit Livi⁹ i epithome Antonii captū scribit Flo-
ro cū poeta conuenit: qui ait libonē octauium cū quin-
quaginta nauibus brundisium uenisse isulā occupasse
Antonii obsedisse: inde abscessisse. Custos octauius.
Pompei præfectus qui Salonas peruenit. & concitatis
dalmatis a Cæsare ipos auertit Salonasq; oppugnauit
Illyricæ. maris q; illyrios alluit. Cōfesti tentare: subito
oppugnate & capere. Celer es: expeditas. Crescat: dū
p̄da: dū reliquæ egrediant̄ ne captis primis stationē te-

faltum omnem circundat funibus: & de funibus pennas rubras suspēdūt: ut Virg. Rubrae pavidos formidant
ne pennae: qui cū de saltu effugere uelint ad funem saepe ueniūt: de quo pennae rubrae depēdēt: qui cū timēt
nunc huc nunc illuc redeūt: has adeo dicunt pennas ceruos formidare ut anteq̄ illas uideant earū odorē sen-
tiant. Odoratae pēnae. i. cuius odorē sentiūt a uētis deportatū. Dispositis uariis. i. perticis Varrus p̄ gerinū
r̄ significat p̄ticiā: qua retia circundant. Molosi: molossia eadē est quae & epyrus p̄rio molossia: inde chaonia
appellata est a molosse & chaōe: ut Virg. Chaoniāq; omnē troiā a chaōe dixit: iō molossi dixit p̄ excellētā
ga ibi cāes uelocissimi nascūt. Leuis. i. agil' & uelocis.
SVLPI. Sparthanos: lacedemonios canes. Credit̄
cōmittit̄ uagari ue sinit̄. Colligit uestigia: obseruat si-
gna pedū. Presso rostro n̄ emissa uoce e rictu. Cubilia:
locū ubi fera cubat. Loro tremulo: cauda trementi trās
latio est. Cōplent̄ moles: implent̄ militib⁹ rates. Insu-
la: corcyra in q̄ erat Antoni⁹. Quo tpe. sub solis occas-
sum: & in crepusculo quū nox adhuc a solis q̄ occidit
splendore impediēt. Cylix: Cylices q̄ erāt ī classe Octa-
uii. Antiqua: q̄ iam olim in pyratia exercuerant. Va-
care. uacuā esse sup̄ficiē maris ut cathenae non appare-
rent. Vincula: cathenas & funes hamatos. Medio pon-
to: sub aqua maris. Laxas: lentas. Fluitare: fluxe moue-
ri cum aqua. Scopulis diuersis scilicet ut ab uno in aliū
extenderentur. Quae sequitur: idest secūda. Tardata:
retenta. Sed tertia. i. rates ex cuppis in qua erant opi-
tergini rapta est ad praeuptam quandam & concuā
rupem quam poeta describit. Adducto: tracto. Impen-
dent: iminent. Moles ruitura: rupes exporrecta: quae iā
iam causura uidetur: Stat: nō cadit. Mirū: praefacio est
interposita. Syluis quae sunt supra rupē. Pontus: fluct⁹
Cœcis: obscuris & ignotis. Tectum latens. Restituit
rapt⁹: emittit q̄ rapuit. Cauernae: antra. Euouere fretū
emissere aquam q̄ attraxere. Contorti uorticis uridae:
undae uorticosae & uehementes superāt charybdim q̄
attrahit & uomit aquas. Tauro mainitanā: Taurominiu
mons asperimus in sicilia super quo & oppidum tauro-
minium est non procula massana quod Zanclei condi-
derūt Hic. iuxta hanc rupem. Colonis: ciuibus opiter-
ginis: opitergium oppidum est in uenecia.

OMNIBO. Sparthanos nam in lacedemonia & ī
Creta isula optimi canes nutriunt̄. Horati⁹. Aut fulu⁹
lacon. Credit̄ cōmittitur. Ligat: sic reprimit canes uenator: sicut classē suam retraxit Octauius. Nisi q̄ p̄sso
uestigia rostro: nisi tacitis canibus qui nihil aliud agunt: nisi odore narium huc & illuc cursantes inuestigēt
ferā. Rostrū: appellauit nares canis: nā olfaticis canis nares acutae sunt in rostri similitudinē. Vestigia: nam
uestigare pprie est canū qui per uestigia sequuntur ferarū odorē. Nescit la. nā canes olfatici sunt docti: cum
feras uiderint latratū tenent. Cōtentus tremulo: huiusmodi canes cū ad cubile uenerint leporis uel alterius
ferae cōcutit lorū: q̄a ligatus a uenatore teneēt. tunc intelligit uenator inuentā esse ferā: ecce nō discedit simi-
litudine. nā ille peritissimus pyrata miserat qui funē sub mari latentē ducerent quo fune illaquearent naues
hostiū. Nec mora: antonii igit̄ milites, & opitergini: ubi uiderūt neminē moueri ex hostib⁹ crediderunt me-
tu desistere: ergo una oēs relictis castris in mare naues deducunt. Moles: naues magna. Cōplent̄: implent̄.
Virg. Complent̄ uallesq; cauae. Auidaeq;: solent poetae quod obscurae dicunt p̄ ephexegesim exponere. In-
sula: ubi castra antonius posuerat. Ratib⁹ pe. i. cū rates milites cōscendissent. Quo tempore. describit tps
crepusculi noctis: crepusculum tempus illud dicitur incertum: cum nec plenus est dies: nec plena nox: nam
κρηπερος dicitur latinā dubius: Lux ex. i. occidens sol. At pompeianus: sicut uenatores retia tendūt: & fu-
ne saltum circundant: ita hic pyrata funes medio mari extendit ut illaquearet fugientiū naues. Pompeianus
quia cylices fuerunt. pyratae cōtra quos magnus Pompeius missus duorū mensiū spacio mare uniuersum in-
festissimū pyratibus liberū reddidit. deinde pyratas ut uires eorum dissiparet in diuersas colonias misit: &
cum ante mare habitarent: incontinenti terra sub specie beneficii habitare fecit: ideo amabant eum quasi be-
neficio eius astricti. & partes ipsius sequebatur. Antiqua arte. idest cuius erat peritissimus & assuefactus.

Summa fre. idest superficiem. Vacare. idest uacuam esse: quia in superficie maris nihil doli esse uideba-
tur: sed sub mari miserat qui funes & cathenas ex transuerso ducerent: quibus hostium naues caperentur.

Suspendit: quia uincula non tetendit: sed laxauit: ut naues quae captae essent non sentirent. Religatq; ca-
the. religat eas: ut cum postea nauis senserit captā: tunc copia fiat circumueniendae nauis. Illyricae ru. i. litto

Sparthanos chretasq; ligat: nec credit̄ ulli
Sylua cani: nisi qui p̄sso uestigia rostro
Colligit: & praeda nescit latrare reptā:
Cōtentus tremulo: mōstrasse cubilia loro
Nec mora cōplent̄ moles: auidaeq; petitis
Insula deserit̄ ratibus. quo tpe primas
Impedit ad noctē iā lux extrema tenebras
At pompeianus fraudes innecter̄ ponto
Antiqua parat arte cylix: passusq; uacare
Summa freti. medio suspendit uincula ponto
Et laxas fluitare sinit: religatq; cathenas
Rupis ab illyricae scopul: nec priā nec illa
Quae seq̄ tardata ratis. sed tertia molles
Haesit: & ad cautes adducto fune secuta est
Impēdēt caua saxa mari: ruituraq; semp
Sat mirū moles & syluis æquor inumbrat
Huc fractas aqlōe rates: submersaq; pōt⁹
Corpora saepe tulit. cœcisq; abscondit̄ i atris
Restituit raptus tectū mare: cūq; cauernae
Euouere fretū: contorti uorticis undae
Taurominitanā uincunt feruore caribdim
Hic opiterginis moles onerata colonis

ris illyrici. Nec p. noluit primā nec secundā nauem capi ut reliquæ spē conciperēt fugæ. Nec illa quæ sequitur idest secundā nauis. Sed tertia moles: idest tertia nauis: quia plus hominū uehebat. Adducto fu. quia fune adduxerunt: & sic ad littora impulsa nauis cōstitit. Impendent: describit locū quo ratis capta adducta est quæ onerata erat militibus: crepido hinc porrecta est in mare: quia fluctus cū littora sæpe pulsaret cōcauitatē fecerant ut rupes crepidinis pendere uiderent: & sub hāc crepidinē deducta est nauis. Caua: scilicet fluctuū inundatione. Moles: rupis illius & crepidinis. Mirū interpositio est. Ruitura: quia si quis suppositus fuerit crepidini: timent semp ruinam rupis quāuis non cadat. Aequor inumbrat. quia rupes porrecta est in mare: & in rupe natae sunt arbores ideo dicit inumbrari aequor. Fractas: dicit fluctus sub hanc crepidinē naufraga corpora: sæpe inuoluisse: deinde quia natura maris est ut nihil sordidi contineat: ex eodē loco euomere consueuerat quæ antea absorpserat. Submersaq;: quæ naufragio perierāt. Abscōdit: illa corpora & naues fractas.

Restituit: reuomuit rapinas. Cūq; cauerne: dicit quod tam feruens mare ibi est: ut cū inuoluūtur uortices imitetur siculā charybdis. Taurominitanā: nam ut traiectu charybdis ostenditur profundū quidē immēsum: quo inundationes freti mirū imodum nauigia detrahunt: magnas p. circūditiones & uortices præcipitata: quibus absorptis ac dissolutis & naufragiorū fragmenta ad taurominitanū littus attrahuntur: taurominiū cōdiderunt zanclei ut refert strabo. & urbs est nō procula Messana. Euomuere: eruētare fretū. Vortex: a uertendo dī. Feruore: quia maior est feruor huius maris quā siculæ charybdis. Hic opiterginis: redit ad id quod omiserat: & ostendit rōnem cū descriperit: dicit enim in hunc locū raptā nauē & cathenis illaqueatā fuisse: qua opitergini uehebantur. Hi opitergini transpadani Cæsaris auxiliares fuerunt qui teste Liuius in eodē codice: ubi summam rerū gestarum capita referunt: rate sua ab hostilibus nauibus clausa: potius. quam in potestatem hostium uenirent: inter se concurrentes: occubuerunt. Moles. ratis.

Cōstitit: hāc omni puppes statione solutæ
 Circuneunt: alii rupes ac littora complent.
 Vultei⁹ tacitas sensit sub gurgite fraudes
 Duxerat ille ratis: frustra qui uincula ferro
 Rumpere conatus: poscit spe prælia nulla
 Incertus quæ terga daret: qua pectora bello:
 Hoc tñ in casu quantū de p̄nsa ualebat
 Effecit uirtus: inter tot milia captæ
 Circūfusa rati: & plenā uix inde cohortem
 Pugna fuit nō lōga q̄dem nā cōdidit ūbra
 Nox lucē dubiā. pacēq; habuere tenebræ.
 Tūc sic attonitā. uenturaq; fata pauentem
 Rexit magnanima uultei⁹ uoce cohortē.
 Libera nō ultra parua quā nocte iuuentus

SVLPI. Omni statione: omni loco & custodia in qua stabāt. Circuneunt: circū iuadūt. Puppes octauii. Tacitas fraudes: nauim insidiosè captā. Vincula: cathenas & uncos. Ferro: securib⁹. Poscit prælia: accingit se ad pugnā. Nulla spe: quia si uinceret soluer nauē nō poterat. Ignorabatq; quo se uerteret: & nō uidebat in quos eēt pugnatur⁹ quia erat iā nox. Hoc tñ in casu: in hac aduersitate inquit fortitudo oppressa quātum potuit se defendit. Tot milia hostiū. Inde: ex nauis uultei. Vix plenā cohortē: mille ut diximus erant: sed rem poete imminuit quāquā prima legionis cohors ē militaria: hētq; pedites mille centū & quinque equites centū .xxii. reliquæ uero nā in singulis legionib⁹ decē erant: minores dimidio constituebant. Nam condidit: nam prælium nox diremit. Dubiā lucē: crepusculum: Pacēq;: cessationem ab armis. Rexit: moderauit & cōfirmavit p̄territos. Sic: huiusmodi rōne. Libera: concia suasoria ut p̄ libertate & fide in Cæsarem mori honeste malint quā in parata fuitute turpiter uiuere. Estq; honestior sua fio quā illa hegesia: philosophi cirenai ei qui de humanæ uitæ miseria differens multos ad mortē uoluntariā in

ducebat: Ideoq; a Ptolomeo de ea re concionari phibitus est.

OMNIBO. Constitit: retenta est sub hac cauerna. Hanc omni: nunc uero emittunt molossi: quia omnes undiq; classes circūderunt hanc nauē. Vultei⁹: dux quidē sensit se captū esse: sed sero: tunc cū p̄uide re nō posset. Incertus: dubius an fugeret an pugnaret. Conatus: postquā diu tentauit ferro an rumpere posset cathenas. Ferro ense: quia credebat uincula esse stupeia. sed ferrea erant. Spe: nulla: quāuis nō sparet posse uincere: tñ prælia postulat: ut uel gloriose moriā. Incertus: cogebat appetere præliū: quia nesciebat quo fugeret utpote irretitus. Bello: se fortiter pugnando defenderet. Hoc tñ: quanuis ne fugiendi ne pugnandi potestas erat tamen plus effecerunt quā uires eorū ualebāt nā cū omnis undiq; classis hostium intenta esset uni rati: tñ tantum uirtus eualuit ut usq; ad noctē pugnando pugnā sustinerent. nā mille ferre iuuenes hac rate uehebant. Effecit: quantum potuit efficere inter tot milia. Cohors: est quingentorū & quinquaginta quinq; militū: numerus: sed tamen fere mille iuuenes fuisse legitur. Cohortē: scilicet opiterginorū. Pacēq; habuere tenebræ: iteriecta nocte pax fata est: hoc est a pugna destiterūt oēs. Tum sic attonitam: nunc. Vultei⁹: se ipsum & socios adhortat: ut liberi potitis moriant: quam in seruitute uiuant est igitur hæc oratio in deliberatiuo genere habet enim consultationē cum duæ res plures ue in quæstionē positæ sunt & utrū potius faciendum sit quæritur. consulaē enim utrum liberi moriant: an serui uiuant: & quia nō est dubiū liberam mortē anteponi uite seruili: statim ad probandū uenit. Sed quia spacium breue consulendi datur occurrebat. Si uelimus non possumus deliberare mortem. Refellit hoc Vltius a repugnātibus hoc modo. Mors deliberata. mors improuisa. deinde longa uita: breuis uita: ea quæ repugnantia sunt se e diuerso respiciunt. cōtraria autem ex opposito ponuntur: ut deliberata longa contraria est. improuisa breuis contraria est: ideo dixit quod contraria opponunt: ut deliberata mors: & breuis uita opposita sunt improuisa mors longa uita repugnāt itaq; arguit si de morte deliberate possumus satis uitæ nobis supest: at quæ de morte deliberare possum⁹: igit

fatis spacii dat. Libera: hic ponit questio: non utitur proemio: nam ubi auditorum animi non sunt ad attentionem excitandi. non opus est proemio: nec beniuolentia necessaria est: nec et dubitat de quo locutus est hæc proprietates sunt proemii ut beniuolentiam captemus. Libera non ultra ostendit illos in seruitute esse: & si delegerint uiuere ipsis paratem esse seruitutem: Parua nocte: idest paruo noctis spacio: quia simulatq; illuxerit necesse est ut in seruitutem hostium ueniat.

CSVLPI. Cōsulite: synthesis est. Angusto: breui. Vita breuis: nullus parū uiuit q; spacium se occidēdi hēt & occurritq; his q; uitæ cupiditate ducunt: cū uideant mortē sibi ab hoste istā. Quæreda: i ferēde sibi. Nec gloria lethi inferior. nec ē min⁹ gloriosū i morte. Ad moto occurret fato ire cōtra uicinā mortē quæ incerta est omnibus. Tempore incerto: quū fit tps incertum. Par animi laus: aqua magnanimitatis glia. Annos quos speraueris. uitā incertā ut egit Cato Calāus & idoz philosophi. Mmometū: breue spatiū: Accersas dū fata dū mō tibi mortē disciscas. Cogi: supple a me. Velle mori: uolūtas enī unicuiq; libera ē. Fuga nulla patet. argumētū a necessitate certe inqt fuger n̄ possumus: & istat hostis uitæ n̄re. igit si genus mortis delegerimus erimus absq; metu nō enī nisi mortē timemus. Ciues romani. Iugulis. uitæ. Lethū. genus mortis an ueltra an hostili manu p̄ire malitis. Et abest met⁹: & metuer desinimus. Cupias quodcūq; necesse ē. nū resistam⁹ qd necessitas exigit. Sequiturq; præclarā illam sniam omne qd est necesse seruit sapienti: quia quicquid est necesse sapiens uult. Non tñ cœca. Cōsolationis locus a lau

de præsentī & certa. quia conspicui & insignes nō in confusa strage pereunt. Cadenda in cœca. nubæ: moriendum in latebris & ignorantia præliorum in quibus nō liquido apparet qui fortiter agunt. Inuoluunt confundunt. Permistis tenebris. confusione & ignorantia. Conferta. confusa & imista ita ut neq; ipsa discernantur neq; auctores cedjs ipsorum nati sint. In mediū: in cōmune cōmuniter enim occidi extimant.

Obruta: uirtus fortitudo confusa. Perit: non cognoscitur non apparet.

COMNIBO. Extremis rebus: ut mori potius in libertate uelitis: q; in seruitute uiuei. Vita breuis: occurbat illud nō possumus deliberare mortē præ angustia tps. rñdet si tm spacii nobis est: quantū satis est ad deliberandā mortē. nō potestis dicere nobis parū uitæ superesse. Quærenda: i. deliberanda: mortis. Nec gloria læti: refelit quod obiici poterat si morimur nihil gloriosū erit ideo n̄ spōte nostra nos moriemur sed coacti: uñ pbat hoc mera quadā ratione: locū aut sumit ab adiunctis negocio: in quo desperatū & cōtrariū fm rhetoricos continet uidelicet maius. minus atq; magnū. forma. species: siue genus: ab his argumenta sumuntur: arguit hoc loco ab oppositis sui contrarij. Inferior: occurrebat illud quæ nam nobis gloria erit morientibus: cū coacti esse uideamur: illi enim gloriose moriunt q; sponte moriunt: at nos coacti nobis mortē intulisse uidebimur: primū argumentū est a pari. hoc modo in æqua laude ponendū est & cōtemnere quod speres: & desperare quod cōtemnis: nā utrūq; incertū est quod desperamus & speramus: ergo nō minus laudandū est mori: instate morte quā mori in spe lōgæ uitæ: nā illi qui moriunt instate morte: desperant de uita: & alii interrumpunt uitā lōgam sperates: sed isti qui desperant imminente morte possunt tñ uidere si dii uoluerint: sicut qui longā uitā sperant uiuere. Fato admoto: idest uicinæ morti: dūmodo pueniamus eam quā uis instet. Inferior: nō minor est gloria quā si uita remota uideret. Omnibus incerto uen. ratio cū tps futuræ uitæ breue sit tā sperantibus quā desperatibus eā: nam & qui desperant possent longā uitā habere: & qui sperant breuē cōsequi: sequit ergo ut in æqua laude ponendi sunt p cōparationem. Speraueris annos: quanuis speres longos annos: pontes tñ breues habere. Accersas: idest puoces. Fata manu: idest spōte moriaris: dū uiuere possis. Non cogit ullus: ratio cur per laus: & est argumentū ut supra dictū a cōtrariis scilicet uelle & nolle. Velle mori. ergo si mori uoluerimus sponte moriamur: libertatis amore quā turpiter uiuamus. Fuga nulla patet: postquā refellit quæ obiici possent: nūc arguit a necessitate: uellimus nolimus nos necessitas urget: uel ut fortiter moriamur: uel turpiter uiuamus. si uero posses necessitatis seruitutē fuger: uel libertatē seruare hoc esset anteponendū: sed alterū horū eligamus necessitas urget. Stant undiq; nris: quia uidem⁹ nos undiq; circūuentos ab hostibus: ut multitudine circumstantiū fugere nō possum⁹. Abest: pro absit. Cupias quodcūq; necesse est: idest de necessitate feceris uoluntatē uera est illa snia: omne quod est necesse seruit sapienti: quicquid necesse est sapiens uult: & quicquid uoluerit cedit sapienti: & ex necessitate fit uoluntarium. Cupias: iam nō erit necesse si cupias. Non tñ in cœca: hic a laudabili sumit argumentū. nā in suasionē consideratur nō modo utile & honestum: sed etiam laudabile: quanquā ex recto & laudabile sequatur tamē post laudabile seorsum tractari ab honesto: quia honestum non solum laudis causa fit: sed etiam si nulla laus sequeretur: sed si laus sequitur duplicatur recti appetendi uoluntas: ut hoc loco: & est pars una laudabilis q; gloria dicitur. Est autem gloria frequens de aliquo fama cum laude & hanc gloriā illos cōsecuturos ostēdit. Viteius: hæc autem sumunt ab auctoritate & opinione hominū: nā cum homines opinant uulgo aliquid

Cōsulite extremis angusto in tpe rebus
Vita breuis nulli superest. qui tps in illa
Quæreda sibi mortis hēt. nec glia lethi
Interior iuuenes ad moto occurrei fato.
Omnibus incerto uenturæ tpe uitæ:
Par animi laus ē & quos spaueris annos
Perde. & extremæ momētū abrūper lucis
Accersas dum fata manu. non cogit ullus
Velle mori. fuga nulla patet stāt ūdiq; nris
Intenti ciues iugulis. decernite lethum
Et met⁹ ois abest. cupias quodcūq; necesse ē
Nō tñ in cœca belloꝝ nube cadendū est
Ut quū pmistis acies sua tela tenebris.
Inuoluunt. cōserta iacēt quū corpora cāpo
In mediū mors ois abit. perit obruta uirtus

esse magnificū: id nō potest nō laudabile esse & gloriosū: sed nos inqt in conspectu tā hostiū: q̄ ē n̄orū po-
siti: mortē nobis fortiter inferemus: & in magna tā hostiū q̄ n̄orū opinion moriemur: & id nobis honorifi-
cū atq; glorificū est. Nō tñ in cæca quāuis simus ab hoste circumuenti nō tñ moriemur ignaua morte: immo
in conspectu tā hostiū q̄ n̄orū fortiter cademus. Cæca nocte: idest occultis tenebris bellorū: ut discerni nō
possit uirtus n̄ra. Permixtis tenebris: idest permixta turba quæ occultat. Conserta corpora: idest permixta
cū ignauis fortes & inertes confusi sunt. ut alii ab aliis discerni nō possint: sed n̄ra melior ē cōditio: q̄ uirtus
n̄ra & fortitudo in conspectu oīum erit. Mors. illorū. In cōmune: in turbā ignobilē. Perit: euanescit: q̄a non
cognoscit. Obruta uirtus: quia licet fortes fuerint tñ non dignoseunt ab ignauis.

Nos in conspicua lociis hostiq; carina
Constituē dei: præbebūt æquora testes:
Præbebūt terræ: sumis dabit insula faxis.
Spectabūt geminæ diuerso e littorē ptes.
Nescio q; n̄ris magnū & mēorabile fatis
Exemplū fortuna paras. quæcūq; p̄ æuū
Exhibuit monumēta fides: f̄uataq; ferro
Militiæ pietas: transibit n̄ra iuuentus.
Namq; suis p̄ te gladiis incūbere cæsar
Esse parū scimus: sed nō maiora sup̄ sunt
Obsessis: tātī quæ pignora demus amoris.
Abscindit n̄ra multū fors inuida laudis.
Q̄ d nō cū senibus capti natisq; tenemur
Indomitos sciat esse uiros: timeatq; furētes
Et mortī faciles animos: & gaudeat hostis
Nō plures hæsisse rates: tentare parabunt
Fœderibus turpiq; uolent corrūperē uita.
Outinā quo plus habeat mors unica famæ
Promittant ueniam: iubeāt spare salutem
Ne nos quū calido fodiemus uiscera ferro
Desperasse putēt: magna uirtute merēdū ē
Cæsar ut amissis inter tot milia paucis

strenuæ mortis nostræ testes erunt. Testes: scilicet classem hostilē. Præbebūt terræ: scilicet exercitū nostrū
& hostiū qui littora occuparunt. Insula: idest qui insula constiterant. Diuerso littore: illyrico & dalmatico.

Nescio quod nostris: persistit in hoc ut p̄bet mortē suā gloriosam forte. & p̄petuā laudē p̄secuturū. Exem-
plū: uidelicet ut exemplorū nostris: uelint pro fide & pietate erga imperatorē suū seruanda & ar-
dua quæq; subire: & mortē ipsam si opus fuerit. Transibit nostra iuuentus. fortiter moriendo superabit finē
militiæ. Exhibuit. s. imperatoribus suis. Transibit mo. idest uincet historias omnes. Pietas: erga imperato-
res suos. Ferro ser. nā nōnulli ante milites fuerūt qui pro fide erga imperatorē seruāda id fecerunt quod nos
facturi sumus: si me audire uolueritis. Nāq; suis pro te: nulla unquā fides & pietas erga imperatorem suū mi-
litū maior fuit: imo nostra superabit: quia nō considerabit quod fecimus sed quod facturi fuisset modo
facultas fuisset: nā multū laudis nostræ: fortuna nobis auferet quod nō fuerint parētes liberi cōiuges quoq;
nostræ. nam pro te o cæsar pro pietate & fide tibi seruanda: sicut nos interimus: ita & parentibus liberis cō-
iugisq; nostris mortem illaturi sumus si facultas fuerit. Suis: idest p̄priis gladiis. Sed nō maiora supersunt
sed nō maius aliqd̄ facere possumus pro te: quod si maiora facere possumus id libenter & cupide facerimus.

Abscindi: idest diminuit nostræ laudi. Indomitos sciat: moratur in eo argumento laudabili: dicit enim
non solum cæteris laudandi sed etiam admirandi uidemur: quin etiam ipsis hostibus iam nimis fortiter op-
petere uidebimur: & incipit fortunam laudare: quod non plures fuerint cathenis inuoluti nam si pauci ad-
modum iam fortiter & obstinate pugnauerint ut uix eos uincere potuerint: quid plures facturi erant ma-
gnam igitur gloriam ostendit honorificamq; mortem. Sciat: scilicet hostis. Viros milites Cæsar.

Timeatq; furentes: posthac quia ipsa desperatione fortes sunt. Hæsisse: scilicet cathenis eorum. Ten-
tare: etiam hostes tentabunt animos nostros nunquid in deditionem pacto salutis uenire uelimus. Turpi
uita: turpis uita est eorum qui in seruitutem ueniunt. Unica mors: singularis & præcipua. Famæ gloriæ.

¶ SVLPI. Nos in conspicua: deorū beneficio nos
sumus assecuti testes uirtutis nostræ. Conspicua: quæ
cōspiciunt. Equora: in quibus sunt hostes. Terræ. diuer-
sæ littora in quibus sunt socii & hostes. Insula: corcy-
ra ex qua discessimus. Geminæ ptes: cæsar's & pōpei.
Diuerso littore dalmatico & illyrico. Nescio quod:
gratulať fortuna locus a laude consequenti, pollicetur
enim hoc exemplū sup̄atū esse oēs ueterū hystorias.
Fatis: mori. Transibit monumenta: sup̄abit exempla.
Exhibuit p̄ æuū: dedit præterito tpe. Fides & pietas:
ut erga imperatorē: aut rem. Seruato ferro: uulnerib;
& mortibus acceptis aut illatis. Nāq; suis: apostrophe
ad cæsarē incūberē iuuetutē n̄ram. Suis, p̄priis. Sed nō
maiore: sed nos obsessi maius testimoniū præstare nō
possumus. Pignora: testimonia. Tanti: quātū in te ge-
rimus. Abscit n̄ra conuariē quod totus simul popu-
lus mori saguntiorū exemplo nō possit. Abscidit: di-
minuit sciat hostis. In domitos: in sup̄abiles ei. Furien-
tes: iratos: Nō plures: quia eos superassemus. Tentate
fœderib; pacisci. Turpi uita. turpe enī esset & uictos
esse & in seruitute uiuere. Unica: singularis & egregia
Habeat: assequat. Promittant uel salutē & ignoscatur.
Calido: calefcit. enim itū & sanguine. Desperasse: om-
nem salutis & uitæ sp̄c amississe. Virtute merendū: for-
titudinis exēplo acquirere debemus ut cæsar mortem
n̄ram indoleat: & stragem appellet.

¶ OMNIBO. Nos in conspicua: sed nos tā in con-
spectu fortū hostiū quā n̄orum dii posuerūt: ut mor-
tem n̄ram laudabilem oēs spectare possint. Conspi-
cua: quæ in oculis sociorū est atq; hostiū. Præbebunt
æquora testes cœlū: terra: hoīes: ipsa quoq; saxa muta

Salutem sperare: ut mors nostra gloriosior sit. Ne nos: utinā pmittant nobis salutē: ppter ea ut cū nō uidebunt manibus nostris oppetere: intelligāt nō coactos sed uolūtarios interiisse. Desperasse salutē. i. coactos mori. Magna uirtute merēdū est: artificiose argumentū qd ualidius erat in fine posuit: id uidelicet ad laudē suā uel in primis spectare: ut magnā de se opinionē cæ. relinquunt: nā ab optimo laudari: ea demū uera laus est. sensus autē est: nō est inquit mediocri uirtute opus: ut id agamus qd cæ. existimet morte nostra magnam cladem accepisse: cū tales uiros strenuos & fortes occidisse audierit intelligat se plurimū dāni ihabuisse cæ. ut amissis etiā si pauci sumus tñ nō mediocrē cladem accepisse existimabit cæ. nō multitudine: sed uirtute.

¶ SVLPI. Dent fata recessū: quīs icolumis possem euadere nolim tñ ulterius uiuere. Recessum liberum discessum. Emittere: liberet. Instantia: mortē instantem. Proieci aiām: spreui uiuere posthac. Stimulis: ardore. Furor est: diuinus impulsus & concitatio: unde & uaticinantes furere dicunt. Vir. lib. viii. hos moriendi stmulos appellat ardore dei dii ne hunc ardorem mentibus addunt curiale an sua cuiq; deus fit dira cupido.

Quos iā tangat uicinia lethi: qui sunt uiciniū mortis. Victurosq; dei. dii uolunt ut uictori intelligant mortis felicitatē quo magis in uita permaneant. Durent: perferant. Felix esse mori: siquidē ut cice. in tusc. ait uel dii ipsi uel cū diis futuri sumus. est enim magnū bonū mors & erunnarū requies quæ cuncta mortaliū mala dissoluit. Eā aliquando dii immortales pro præmio dedere hominib; ut cleobi & bitoni. triphonio & agamedii qui ex edificato delphis templo apollini: petita ab eo mercede quæ esset homini optima: & ille daturū se ostendisset triduo post reperti sunt mortui. Sustulit erexit. Cū sidera cœli: cū omnes lucē futurā metuerēt antequā eos uultei oratione confirmasset: Flexo temone ursæ: apparente aurora quo tempore ursæ maioris plaustrū in orientē conuertit supra dixit. perrhasis obliquos elyce cū uerteret axes. Cū pcepta subissent: cū persuasi essent uultei sententiis. Nec segnis: & tūc

inquit nox erat breuis & nocturna sidera statim occidebant erat. n. sol in geminorū: & nox incipiebat ab ortu sagittarii. Lædea signa: geminos quos suere conuersi castor & pollux ledæ filii fabulā apud higinū & quātū factorū ouidii lege. Lux ē altissima cancro uicino. Quū sol ex geminis cancerum est ingressurus qui est signorum altissimus: dies sunt maximī. Nox: nox inquit impellebat sagittariū i quē chyron centatur? achyllis magister conuersus est qui est arcitenens dicit. Urgebat: in occidentē ita ut apparent sole sagittarius occidisset & sub primā noctē oriret. nox autē quæ est umbra terræ semp eam circuit fugiendo a contraria parte in qua sol est: estq; descriptio occasus cronici respectu oppositionis. Detegit castros: ostendit hostes opterginorū. Istri populi ultra uenetiā dicti a fluuio istro qui danubius est. Rupes: supra dixit alii rupes ac litora cōplent. Lyburnos: lyburnia regio cuius finis & initiū dalmatia. Graia cum classe: corcira: nā ut strabo docet herficrates archie qui syracusas condidit socius ad deducendos corcyram accolos & heraclidarū genere procreatus expulsis lyburnis insulā habitatorū frequentia referit:

¶ OMNIBO. Dent fata recessum ostēdit se adeo esse cupidū huius laudis ut optimā de se opinionē cæ. relinquat: qd si det illi euadere malit tñ fortiter oppetere. Viuere: si mihi libera fieret optio utrū uelī: an elabere manibus hostiū: an fortiter mori: ego illi optioni anteponerē mortē. Instantia. i. fata iminentia. Proieci contempsi. Felix generis neutri & substantiuū. i. esse quādā foelicitatē hoc ē illi soli cognoscūt foelicitatem eē mori. Felix si oēs homines inquit cognoscerēt instar foelicitatis esse: mori nemo uiuere uolet. ideo occultant hāc cæreris foelicitatē dii: ut in uita pmaneat: his aut tñ indicāt qui morti uicini sunt: sicut nos. Vicinia mortis. i. qui ppinqui sunt morti sicut nos. Cælāt: occultāt cæteris hominibus foelicitatē mortis. Duret. i. patiant uincer. Si cūctas sustulit: nūc dicit quē effectū uultei habuerit oratio: nā qui antea mortem metuebant: & ideo nox breuis eis eē uidebat qd existimarēt spaciū uitæ suæ futurū qd nos lōga fuisset audita oratione uultei mutata snia noctē lōgā nimis esse existimarūt: quæ mortē impediret. Ardor: cupiditas moriendi

Sustulit: id est erexit pene demissos atq; iacētes. Oculis hu. i. lachrymātibus: præ timore iminentis. Ante ducis uo. ante orationē uultei. Flexo temone ursæ. i. iā media noctē pterita: quū temo atticī plaustrī iā incipit flecti: ita ut uideat uelle occidē. Flexo. s. ad occasum iā aduertante aurora. Optauere diē ut sub oculis animū occuberent. Præcepta. s. uultei de morte honesta. Nec segnis urgere noctē longiorē esse putabāt quā uis breuis esse: erat autē nox æstiuā. Nec segnis po. i. nō erat tarda nos sed cito occidebat quia breuis. Nam sol lædea tenebat. i. sol erat i geminis. Nā quita decima die mēsis lunii sol egredit geminos: & tūc lōgiores sunt dies & noctes breuiores: qd at est qd dicit nox ad sagittas peruenerat. i. sagittariū. si sol ingressus erat geminos quomodo nos parua ad sagittariū peruenerat: sed ro. hoc facit hemisperii quia zodiacus: in quo sunt duodecim signa dimidia parte est supra terram & dimidius infra terram quo fit ut semper sex signa zodiaci

Hoc dānū cladēq; uocet. det fata recessum
Emittantq; licet uitare instantia nolim.

Proieci uitā comites. totusq; futuræ
Mortis agor stūlis. furor ē. agnosce solis
Permissū est quos iā tangit uicinia mortis.

Victurosq; dei cælant ut uiuere durent.

Felix esse mori. sic cunctas sustulit ardor

Nobiliū mentes iuuenū. cū sydera cæli

Ante ducis uoces oculis hūentibus oēs

Aspicerent flexoq; ursæ temone pauerēt

Iidē cū fortes animos præcepta subissent

Optauere diem nec segnis uerge ponto

Tunc erat alstra polus. nā sol lædea tenebat

Sydera. uicino cū lux altissima cancro est.

Nos cū thessalicas urgebat parua sagittas.

Detegit orta dies stantes in rupibus istros

Pugnacesq; mari graia cū classe lyburnos

fed
ter
rent
sibi
res.
sum
lites
stibu
sus a
gulu
ti uu
inter
q; ian
iugul
apert
reddi
inter
hæc l
laudat

sint supra terram: & totidē infra: dicit ergo q̄ geminos ingressus erat sol: quo tempore hæres gesta est: finge circulū: & gemini signū quod ingressus erat sol: computando sic Cancer: Leo: uirgo. Libra: Scorpio: Sagittarius: cū igitur ingrederet sol geminos occidebat sagittarius: & cōsequenter nō illa erat sagittarii. Sydera ledæa: idest geminos: nā gemini. idest castor & polux qui lædæ & iouis filii fuerunt post mortē insignia cælestia translati sunt qui gemini appellant: q̄ eodē partu nati sunt. Altissimo cancro: gemini iam oriebant: & cancer ascendebat. Thessalicas sagittas: idest sagittariū: nā chiron centaurus qui præceptor fuit Achillis in Thessalia medicinæ præcepta docuit: quē antiqui finxerunt eē sagittariū signū in zodiaco. Detegit or. di. nunc dicit orta luce quid fecerint hostes & quid uultei consuluerit. Istros: qui partes pom. sequebant: nā illyrico res gesta est in illyrica autem sunt istri atq; liburni populi. Vir. illyricos penetrare sinus atq; incipere ma tutus Regna liburnorū & fonte superari timauit. Strabo libro septimo dicit primos illyrici littoris istros esse in ipso italiae ambitu. Solinus liburnos gentem esse Asiaticā affirmat in italico excursu qui procedit in dalmatia pedem Dalmatia in limitē illyricū. Appianus dicit illyricorū gentem liburnos esse qui quia finitiua quæq; citis nauibus inuaderent ob. id a celeritate nōnullas romāi naues liburnicas dixerunt Graia classe naues longæ ex diuersis locis acitæ legionibus pluribus stipatæ usq; ad sexceterorū numerū Pompeiū sequebantur: teste Appiano ex his centum Romanis refertæ: quæ cæteras anteirent.

Tentauere prius suspenso uincere bello
 Fœderibus: fieret captis si dulciior ipsa
 Mortis uita mora: stabat deuota iuuentus
 Damnata iam luce ferox: securaq; pugnae
 Promisso sibi fine manu: nulliq; tumultus
 Excussere uiris mentes ad summa paratas
 Innumerasq; simul pauci terraq; mariq;
 Sustinuerunt manus: tanta ē fiducia mortis
 Utq; satis bello uisum est fluxisse cruoris
 Versus: ab hoste furor: prius dux ipse cariae
 Uultei iugulo poscens: iam fata relecto.
 Enq; ait iuuenū est: cuius sit dextra cruor
 Digna meo: certa q; fide p uulnera nra
 Testat se uelle mori: nec plura locuto
 Viscera nō unus iam dudum transigit ensis
 Collaudat cūctos: sed eū cui uulnera pria
 Debebat. grato moriens interficit ictu
 Concurrunt alii: totumq; in ptibus unis
 Belloq; fecerit nefas. sic semine cadmi

¶ SVLPI. Suspenso uincere bello induitiis & pactio nibus ut facerent deditioem. Mora mortis: tarditate inferendi sibi mortem dicitque hoc ex sua coniectura poeta: Si fieret dulciior: quia inuisa eis erat. Deuota: deputata & addita. Luce damnata. cum moriendi proposito & uita: iensa. Promisso sibi fine manu: cum semet constituisset occidere. Tumultus: metus præliorum. Excussere mentes paratas ad summa: remouere proposito p̄mpta ad mortem. Manus: hostium coetus. Terra. multi enim e scopulis & e rupe ipsos oppugnabant. Fiducia mortis: quam mors dabat. Utq; satis: post certamen hostile in se ipsos tela uerterunt: Bello: prælio. Furor: ira & impetus pugnandi. Fata: mortem. Retelecto aperto: nam armis antea tegebatur. Cuius sit dextra: qui occideat audeat. Certa fide: nam si me percussit dabit argumentum se quoq; mori uelle. Nō unus: sed multi. Iam dudum: tunc tunc. Viscera: corpus Grato: quia reddit pietatis officium. Debebat: quia ab eo ictus: ex fide erat repercussurus. Concurrunt contra se ruunt. Totum nefas: omne scelus: quia cognatos fr̄es & filios & penes cedebat. Vnis ptibus i militibus Cæsariis q̄ erant eiusdē ptis. Sic semine. n̄ aliter iqt mutuis se uulneribus occiderunt q̄ nati sunt ex draconis dentibus: quos seuit Cadm⁹ ad thebas ut i tertio meth: scribit Ouidi⁹ Nec alter: terrigenæ ex orti ex dentibus p̄ uigilis Draconis ab iasone satis auxiliante medea.

¶ OMNIBO. Tentare prius hostes: tentare uoluerunt: nunquid fœdere in deditioem uenire uellent:

sed nō cogit quod optabant. Suspenso bello. idest intermisso hoc est factis induciis. Fieret captis: quia si interponeretur spaciū interea inciperent uelle uiuere. Dulciior uita: cum ipsi sperarent uiuere posse: inciperent uelle uiuere: potius quā mori. Deuota. idest destinata mori. Damnata luce: contempta uita. Promisso sibi fine manu: idest promissa morte: quia omnes conspiciuerunt consciscere sibi mortem. Tumultus: terrores. Excussere mentes: quia circumuenti ab hostibus non mutarunt consiliū. Ad summa: idest ad ultima: summum & ultimum inuicem cedunt. Innumerasq; simul & aliquandiu tanta classe circumuenti uultei milites sua uirtute se sustinuerunt: adeo solet ipsa desperatione crescere uirtus mariq; quia littora plena erant hostibus & classis circumdederat eos. Fiducia mortis: idest in morte tantum confidunt & est aclamatio. Versus ab hoste furor: cum iam satis cædium pro facultate sua fecisse uideretur tunc uultei imitauit socios ut iugulum sibi aperirent: ut primus ipse adimpleret: q̄ superiore nocte cōstituerat: statim igit uno tempore multi uultei uulnus intulerunt. & qui primum lethale uulnus intulerat ut uicissim redderet q̄ acceperat ipsum interfecit: quo facto cæteri homines in mutuam cædem ruerunt. Fluxisse: pro emisisse cruoris uidelicet: q̄ iam multos ex hostibus occiderat. Furor: quo usi fuerant contra hostes in seipsos cōuerterunt. Uultei iugulo & uultei qui primus cæteros adhortatus fuerat: ipse etiam impellere uoluit q̄ aliis persuaserat: nā aperto iugulo quis erit inquit qui mihi iugulum aperiat: & statim cum lethale uulnus accepisset: talionem reddidit ei a quo primū uulneratus fuerat. Retelecto: nudato. Dextra digna cruore. i. q̄ se dignū facit: ut me interficiat. Testetur. i. testimonio significet se uelle mori eo ipso quod me interficiat. Nec plura locuto: uix hæc locutus fuerat cū iam multi pectus uultei gladiis & telis confoderant. Non unus: sed complures. Collaudat: quod recte fecissent. Sed enim cui: cū multi uulnus una uulteo intulissent ei primo a quo uulneratus

fuerat mortem intulit. Grato: quia gratitudinē seruauit ut redderet quod acceperat. Debat: debitor erat primi uulneris. Concurrunt: mortuo duce in mutuā mortē & cædem corruere omnes. Partibus unis: quia omnes erant concordēs. Sic semine cadmi: duas similitudines ponit: quomodo inter se occisi sunt. non aliter inquit quā terrigenæ qui nati sunt ex serpentinis dentibus satis a cadmo uel quā illi terrigenæ ex serpentinis dentibus nati: quos seminauit iason tūc cū aureū uellus cōparauit: medea cōsulente & auctore. Nota quidem est fabula cadmi: qui fatigatus ī sorore quærenda Europa: oraculū Apollinis cōsuluit. ubi nā urbem cōderet & auspicio bouis boetiā condidit: sed cōditurus urbē primū de morte uoluit sacrificare Ioui. misit igit quosdā ex sociis aquatū quia serpente morti sacro sunt interfecti: quē postea cadmus interfecit ex cuius dentibus satis nati sunt homines armati qui se mutuis uulneribus interfecere. Dyrcea: in agro thebano.

CSVLPI. Dyrcea cohors. acies terrigenarū thebanorū. Emicuit: apparuit exorta est. Semine: dentibus. Durū omē: malū auguriū theocli & polynici fratribus: qui ad illorū exemplū mutuis se ictibus cōfecerunt. Phasidos: fluuii hoc ē regionis ī scythica. Dēte infomni: exdentibus draconis peruigilis. Missa: immissa & concitata ueneficiis medeæ quæ in eos id furoris immisit: ne impetū in Iasonē facerent. Tantos sulcos: quos iason bob⁹ igniuomis fecerat: ut ī. vii. meth. scribit ouidius. Medea: cethæ hypsæq; filia. Inexpertis: de quibus ante nō fecerat periculū. Expauit: ne in iasonē irruerent. Iuuenes opitergini. Pacti fata mutua qui se uicissim occidere constituerant. Virtutis: fortitudinis quia semimortui alios occidebant. Pariter: uno eodemq; tempore. Nec quenquā: quisq; inquit quenquā saucius aliū interemit. Nec uulnus: nec expectabant ut ferirent sed sponte in gladios in ruebant. Adactis immisis intentis. Et iugulis præssere manus iam p ferrum euntes iugulo uulnerantis manum tangebant. Incurrunt: interrimunt incurendo. Haud trepidante: audacter feriebat ea sola pietate utentes ut uno duntaxat ictu charissimū quēq; prosternerent. Pondere: uirib⁹. Vna: sola & præcipua. Nō repetisse non iterasse ictus. Viscera laxa: intestina egressa. Foris: latis: p spaciōsa tabulata ratis. Lucē despectā: aurā uitalē q̄ spuerūt & oderūt. Victores: octauia nos quā q̄ nō armis uicerāt sed obsessis mortis cām pbuerāt. Iā strage: pacta cede. hostis rate poti⁹ cadauera cōburēda sepeliēdaq; tradidit. Cōspiciē ab hoste Ducib⁹ octauio & reliq;. Esse tāti: eē tātæ auctatis apud milites suos: adeoq; amorī ab eis ut p fide ei suanda se milites interimerent Maiore ore: maiori laudi est celebrata.

COMNIBO. Emicuit: scilicet de serpentinis dentibus. Omē dirum: quia omē fuit sceleris quod uenturū erat: ut theocles & polynices thebani fratres singulari certamine dimicantes mutuā sibi cædē inferrent

Phasidos: nota fabula: q̄ iason filius æsonis incitatus a patruo pelia colchon tetendit suscepturus uellus aureum quod seruabat ab infomni serpente: & opus erat ut occiso serpente illius dentes tauris ignem naribus afflantibus seminaret: & ex his nascerent terrigenæ: cū quibus singulari certamine dimicandū erat: sed Medea Regis filia amore iasonis capta puluerē & medicamina dedit quibus sopitus est serpens: nunc hoc dicit quemadmodū se terrigenæ occiderūt ita Vulteiū cū suis. Phasidos: idest colchi isulæ nā phasis flu. est colchorū. Infomni dente idest dente peruigilis serpentis. Cognato sanguine: quia fratres erant ex hisdē dentibus nati. Sulcos. idest planiciē & tantū æquor quātum capiebat ager in quo sati erant serpentini dentes. Expalluit ipsa medea quæ remedia iason dederat nō sine timore fuit. Inexpertis herbis quarū uim & pprietatem nondū antea experta fuerat. Nimumq; in morte: potest esse snia generalis huic loco cōmoda uide licet quia cū mors contemniē: nimium uiriū habet. Nec quenquā: nō errabant inferrēdo ictus. Moriente manu: quāuis lethali uulnere confosi essent: tñ: non errabat manus: quin alium occideret. Nec debetur gladiis uulnus. i. non præueniunt: sed præueniunt: quia gladii non prius uulnerabant: q̄ ipsi in gladios incurrerēt.

Et iugulis manus eius qui uulnera inferebat tanta cupiditate moriebatur: ut non cōtenti iugulum confosum esse: ita præmebant: ut usq; ad capulum præmerent. Parenti: in parentem. Haud trepidante: q̄ frēs in fratres: & filii in parētes occurrerēt: quia uidebat repugnare naturæ: mirū q̄ manus cum pcuteret pauore non cōtremisceret. Exegere. i. pectus usq; ad alteram ptem transfixere. Pietas ferient: una hæc sola pietas su

Emicuit dyrcea cohors. ceciditq; suorum
Vulneribus. dirū thebanis fribus omē.
Phasidos. & campis infomni dēte creati.
Terrigenæ missa magicis e cantib⁹ ira
Cognato tātos. iplerunt sanguine sulcos
Ipsaq; inexpertis qd primū fecerat herbis
Expauit medea uetas. sic mutua pacti
Fata cadūt iuuenes. nimiumq; ī morte uiroꝝ
Mors uirtutis hēt. piter sternūtq; cadūtq;
Vulneꝝ lethali. nec quenq; dextra fefellit
Cū feriat moriente māu. nec ulnus ad actis
Debet gladiis. pculsum est pector ferꝝ
Et iugulis præssere manū. cū forte cruenta
Fratribus incurrunt frēs. natusq; penti
Haud trepidate tñ toto cū ponderē dextra
Exegere enses. pietas ferientibus una
Non repetisse fuit. iam latis uiscera laxa
Semiāmes traxer foris multūq; cruoris
Infudere mari despectam cernere lucem
Victoresq; suos uultu spectare superbo
Et mortē sentire iuuat. iam strage cruenta
Cōspiciē cumulata ratis. bustisq; remittūt
Corpora uictores ducibus mirantibus ulli
Esse ducem tanti. nullam maiore locuta est
Ore ratem totum discurrens fama p orbem

it inter eos ut uno uulnere se interficerent: ne multis uulneribus frustrarent. Foris latis: id est spaciosis tabularis: nam fori. oru. dicunt tabulata nauium & pontes quibus naues utroque latere circumdatae sunt: a ferendo quia ferant nauas. Despecta luce: id est contempta uita. Victoresque suos morientes: gaudebant quod uulnera sua hostes intuerent. Vultu spectare superbo: quia superbe aspiciebant uictores suos: ut gauderent potius quam timerent. Et mortem sentire: id est uoluntatem capiebant ex sensu mortis. Bustis. i. rogis decorauerunt caesos. Mirantibus: quia mirabant Octavius Libro & caeteri pompeiani quod inuenire potuissent milites qui tanti facerent ducem suum Nullam maiorem: dicit nullam unquam fuisse nauem quae totum orbem terrarum fama impleuerit post hanc. Ore. id est sermone. Non tamen ignaue: hic latenter Lucanus inuehit in Populum Romanum qui turpiter crudelissimo Neroni seruebat exemplum opiterginorum habens qui mori tam fortiter uoluerunt potius quam seruire:

Non tamen ignaue. post haec exempla uiroꝝ
Percipient gentes quae sit non ardua uirtus
Seruitium fugisse manu: sed regna timent
Ob ferre & sauis libertas utitur armis.
Ignoratque datos ne quisquam fuit enses
Mors utinam pavidos uitae subducere nolles
Sed uirtus te sola daret. non segnior illo
Marte fuit qui tunc libycis exarsit in aruis
Nanque rates audax lilybaeo littoꝝ soluit

¶ SVLPI. Non tamen: non intelligent inquit hoc exemplo populi qui tyranno seruiunt: ut aut se ipsos aut tyrannum morituri conficiant. Totumque hoc dicitur ad concitandum iuuentutem in neronem uidetur. Ignauae: pusillanimes & imbelles. Virorum: magnanimorum opiterginorum. Non ardua: non difficillima. Seruitium: seruitutem. Manu morte manu facta Ragna. reges methonymia. Ob ferum: ob armatos & mortem quam ferro inferunt. Vritur: uexatur. Ignorat: nescit arma iuuenta fuisse ad arcendam seruitutem tuendamque libertatem. Mors utinam: utinam pusillanimes mori non possent: & senio consumerentur: sed sola uirtute & egregio facinore mortem consequeremur. Subducere uitae. subtrahere e uita. Te: emphasim habet uidelicet ex qua felicitatem consequimur. Non segnior

in aethiopia quoque aduersis fati pugnauere caesariani. Curio enim praemisso e sicilia Martio cum nauibus & cum exercitu cum secutus flumen bagradae puenit: ibique. C. ganius legatum cum legationibus reliquit: ipse cum equitatu processit ad castra exploranda Cornelianae. Cumque pugnaret contra Varrum qui aethiopicam senatus nomine obtinebat obrutus a iuba copiis est occisus. Non segnior: supple mars. Illo: quod gestum est in adriaco. Libycis aruis: in aethiopia. Lilybeo siculo: lilybeus promontorium in sicilia occidentem uersus a lilybaea urbe dictus.

¶ OMNIBO. Tamen quauis fortiter occiderint: tamen post hoc exemplum romani non intelligent: quae sit facile effugere seruitutem. quod dicitur. fatius est mori quam seruitutem crudelissimi tyranni sustinere. Perficient. i. ueniet tempus quod obliuiscunt gentes suae libertatis: cum hoc propositum sit exemplum gentibus ne uelint seruire. Seruitium suum. uel se ipsos uel tyrannum potius interficiendo. Regna timeat ob ferrum: quia custodibus armatis & satellitibus securi incedunt tyranni. Ignoratque datos: homines nesciunt quam ob causam enses sint dati hominibus nullam ob aliam causam in primis: quam ut se a seruitute liberent. Mors utinam pavidos: nunc imprecatur hoc illis pro poena contingat ut semper in timore mortis uiuant. Mors utinam: o utinam negares interficere eos qui nimium sunt cupidi uitae. Subducere. i. remouere a uita. Pavidos. s. mortis. Sed uirtus te sola: ut illis solum aliquem finem imponeres: qui caeteris uirtute praestant. nam mors est finis omnium malorum. Non segnior illo: transit ad aliam historiam ostendens quomodo curio pro partibus caesaris bellum gesserit aduersus Actium Varrum & iuba regem numidiae in aethiopia qui partibus pompeianis fauebant: dicitur. non inferius fuisse bellum hoc quam nunc mari gestum est per. Vltimum contra pompeianum. quod bellum quod gestum est in aethiopia pro Curionem aduersus iuba. Nam cum Actius Varrus in lybia pro pompeianis exercitum haberet: & iuba maurusiorum numidarum rex (ut inquit Appianus) Varro obsequerent. Curio a Caesare ex sicilia missis duabus cum legionibus in eos mouit: nauibus longis duodecim. one rariis uero plurimis stipatus: is cum Vticam applicuisset breui quadam equestri pugna: nonnullos ex numidis equites in fugam uertit & exercitu adhuc in armis consistente imperatorem tamen se nominari uoluit: est. non. haec appellatio praetoribus non mediocri apud milites auctoritatis: quasi ipsis testificantibus eundem imperatorio nomine haud indignum fore hunc quippe honorem praetores iam pridem in maximis belli operibus sibi uendicauerant. nunc autem sub quo decem milia in bello concidissent: hac appellatione dignus habetur: cum autem Caesare in iberia uictorem euasisse nuntiatum esset animo sublatus Curio: loco admodum angusto iuxta mare castra locat: pugna igitur acriter incepta: unicus ex Curionis militibus cecidisse dicitur: uarii ad sexcentos interiit: adueniente deinde iuba rumor falso sublatum est circa Bagradae flumen. iuba non longe distantem retroverti: finitimis eius regnum inuadentibus. Saburam praetorem regis cum parua manu ab eo in ripa fluminis destitutum esse quo rumore confusus curio aestatis calore cuncta perurente: circa tertia diei horam fortissimam exercitum sui partem in saburam mouit per iter arenosum & aquis sterile praecipit: latex quippe hybernus calore solis adustus in aruerat: squalebant omnia circum loca fluuius uero a sabura & rege assistente tenebatur: sublata itaque spe curio ad colles ab arbore retro cessit suffocatione confectus quem cum adeo affectum intuerent hostes flumen. statim transiit ad pugnam praeparati Curio uicissim est montibus descendit. imperite admodum ac insipienter acies in firmas agens demum Numidarum equitibus cum circumuenientibus paulatim retrocessit & intra breue spatium telluris copias redegit: repulsus denuo confugit ad montes. Asinius polio clade iam multorum imminente uticam cum paucis exercitum reducit: ne quia interim a uarro calamitas ob rumorem habitae cladis insurgeret. Curio periculum aggressus pugnantibus cum omnibus qui una aderant interfectus est. ita ut ad polionem nemo uticam tanta cladis nuntius redire posset hunc igitur finem: pugna apud bagradae fluuium gesta habuisse dicitur: Curio caput abscessit

sum ad iuba delatū est. Nec segnior: hic mars. Nāq; rates audax: nūc incipit narrare (ut superius dictū) Cæsar curā rei frumētariæ agēs curionē miserat in siciliā: nūc ergo dicit q̄ p̄fectus ex sicilia in aphricam Curio uenit ad eū locū: qui ut historici quidē referūt: aquilaria uocat: inde transportauit duas legiones. quas a Cæ sare acceperat & .cl. equites biduo & tribus noctibus nauigationē cōsumptis ad eū locum puenit: hic autē locus abest ab oppido culpea: quod siculi astruxerūt: & aspida primū noīauerūt: teste Solino passuū. xx. milia. ibi etiā est statio nauibus aptissima: nā duobus p̄montoriis utrinq; eminentibus cōtinet: ideo stationē hanc nō tam idest nobile poeta dixit hic apud flu. Bagradā castra posuit Curio: sed bagrada flu. aphricæ iuxta oppi dum Vticā labit: & huic fluuio bagradæ uicina etiā meatus est castra Atilius regulus: quo tpe magna clade militiū serpentē illū longitudine & magnitudine insignē in hoc ipso fluuio interemit pedū uidelicet eē tum & uiginti: ut refert Gelius. Audax: Lucanus & Virg. nūquā audacē appellāt quēquā cui deinde nō sit semp aduersa fortuna secuta ut Turnus audax: sic etiam supra: audax uenali cōitatus Curio lingua. Lilybæo. idest sicula tellure: nā Lilybæus mons est siciliæ quæ trinacria appellat idest trium p̄montorium insula. quæ sunt lilybæus Pachinus & Pelorus.

CSVLPI. Nec forti. lēi n̄ uehemēti. Inter seirutas locū in quo Curio puenit describit appellat autē aquilaria abestq; a Culpeis passuū. xxii. milia habet nō icō modā æstate stationē & duobus eminentibus p̄montoriis cōtinet. Culpeā: urbē littoralē in p̄montorio mercurii. Notæ. fama cognita. Cāo spūoso: p̄pter fluminis īgressum. Bagrada: fluuius nō lōge ab utica & castris corneliāis iuxta quē. M. Attilii: milites serpentem. C. & .xx. pedū lōgitudie occiderūt. Agit se: fluit ocio se. Inde ilinc in castra Corneliāna se cōtulit: Anthæi quæ: regna anthæi in mauritāia esse nō lōge ab hortis hesperidū Pli. scribit. sic & reliqui. Lucan⁹ n̄ idē sentiūt uidet. Tumulos: siue colles siue sepulchrū anthæi itel ligit in quo auctore Strabōe iuēta est a Sertorio tibi a sexaginta cubitis lōga. Exesas: præruptas & arrosas. Cupiētē: me siue aliquē. Causas nominis: cur appellētur regna anthæi. Incola rudis. rustic⁹ habitator. Cognita: ea quæ cognouit & audiuit a partibus auis & p̄ auis. Nondū effœta nōdū penitus uacuata partu. Cō cepit: ex seipsa. Partum: terribilem: scœtum tremēdum

Non tā iusta fuit: nō tā potuit gloriari terra typhone titio & bryareo q̄ anthæo quātū fortior fuit & maior. Iusta uera legit & uasta. Typhon: qui & typhæus d̄r titanis & terræ filius. arma cōtra superos tulit. Sed tādē fulminato trinacria sup̄ imposita est lege in quinto meth. Virg. tñ inquit inarime iouis imperiis imposita typhæo. Tytius: iouis & hellares filius quē iuppiter abdidit cū iram iunonis metueret: & hinc dictus est terræ omni parētis alūnus. is cū dianæ uim conaret sagittis appollinis cōfixus est. Tibullus porrectusq; nouē tytus p̄ iugera terræ. Assiduas atro sanguine pascit aues. Briareus titanis & terræ filius fuit & cētū gemin⁹. Pepercit cœlo: fuit causa seruādi cœli. Sustulit: produxit. Phlegæis thessalicis: ubi gigantes cōtra deos con gestis mōtibus: insurrexerūt. Phlegra macedoniæ oppidū in thermico sinu ut inquit Pli. est & in cāpania locus iuxta puteolos in quo gigantes alii fulminati sunt. Hoc quoq; terra: etiam hoc dono auxit uires filii.

COMNIBO. Aquilone recepto: quia biduo & tribus noctibus nauigatione cōsumptis ad eū locū peruenit qui aquilaria appellat: & ut ex cōmentariis Cæsaris fert: ex quattuor legionibus: q̄a copias Acti Vari despiciēbat qui puinciā illam a senatu Populoq; Romano tenebat aut pro Pompeio exercitum habebat: duas tantūmodo Curio asportauit. Semirutas chartaginis arcis: quia euersa fuit a Scipione aphricano inferiore. Notæ. idest nobilis quia habet hic locus stationē æstate accōmodatā: nā duobus p̄montoriis eminentibus clauditur. Cano æquore: spumoso mari. Lentus bagrada. idest tardus descensu. Sicca arena: quia libya quæ est pars aphricæ penuria aquæ laborat. Inde post: hæc secunda nocte posuit castra apud rupes ubi fama est anthæū habitasse cauernas. Anthæi regna: ut refert Solinus Colonia in eodem tractu Libyæ constituta est: ubi anthæi qui implicādis explicādisq; nexibus humi melius sciens uelut: genitus matre terra ibidem ab Hercule uictus est. Strabo libro ultimo dicit: gabiniū Romanorū scipionē litteris mādasse apud lingē anthæi sepulturā esse: & Tibiā cubitorū. lx. quā a Sertorio nudatā ait: ac rursus terræ demandatam. Rudis incola idest agrestis. Antiqui no. idest nobilis cur uocarent anthæi regna. Patres: quia p̄ successionē antiquarū fama p̄petuo manserat. nā apud ueteres historiæ hoc genus: ut maiores natu ante acta posteris in dicarent. Virg. atq; equidē memini fama est obscurior annis Auruncos ita ferre senes. Nondum post genitos: nūc ponit narrationem incolæ qui exponēbat Curioni quare ea loca anthæi regna appellata fuissent.

Tellus enim gigantes illos cum genuisset ut celum. Enceladum: qui ausi sunt rescindere cœlum & Briareū qui centi manus bellum suscipit aduersus eos: non effecta fuit quin alios generaret Gigantes. Effœta: idest exhausta: primo gigantes genuit. qui in Iouem gigantomachiam fecere. Terribilem: & hanc tantarum uirium genuit anthæum Tellus: ut si illum ante gigantes genuisset in maximo periculo fuerit regnum iouis: unde. pepercisse uidetur diis quod illum sero genuerit terra. Nec tam iusta fuit: quam typhon

Curio: nec forti uelis aquilone recepto
Inter semiruta magnæ carthaginis arces
Et lepeam tenuit. Stationis littora noctæ.
Priæq; castra locat cano p̄culæ quorū q̄ se.
Bagrada lentus agit sicca fulcator harenæ
Inde petit tumulos. exesasq; undiq; rupes
Anthæi quæ regna uocat nō uana uetustas
Nominis antiqui cupiētē noscerē causas
Cognita p̄ multos docuit rudis incola p̄res
Nōdū post genitos tellus effœta gigantes
Terribilē libycis partū concepit in antris.
Nō tam iusta fuit terræ glia typhon
Aut tytios briareusq; ferox. cœloq; pepercit.
Q̄ d nō phlegæis anthæū sustulit aruis.

magnæ gloriæ fuerit terræ pp talē partū: un⁹ ex gigantib⁹ q̄ arma cōtra iouē sumpserat. Typhonis: gigantib⁹ cubile positū accolæ credūt i antro illo ciliciæ famosissimo q̄ latis primū patet iaucib⁹: postmodū i p̄cessu p angustias obscurat auctore Solino. Tyti⁹: gigas q̄ ausus fuit latonā de stupro iterpellā: un⁹ Appollinis & dianæ sagittis occisus est tantæ magnitudinis fuit ut p terrā extensus nouē iugera terræ occuparet & de trusus est ad inferos hac p̄cna: ut corrosis a uulture uiscerib⁹ semp renascanē. Verū Tityus (ut refert Strabo) uir uiolēt⁹ ac flagitiosus tyrānus panopeæ interēpt⁹ est ab Apolline: cū delphos adiret p uia qua tunc atheniēsis popul⁹ pythaidē supplicatiōē: cū p̄p̄a p̄mittebat. Briareus: gigas cētiman⁹: q̄ ausus est p̄dere cœlū. Quod nō: ph. in hoc miserato cœlū terra q̄ nō hunc añ alios peperit. In aruis phlegræis. i. in gigāto machia quæ gesta est in ualle phlegræia. Auctore strabone. y. li. in phlegra agro Cāpaniæ uicino anteq̄ op pidū fieret rumor est in militia mundi dimicatū cū gigantib⁹ & p̄sequit Solin⁹ quāuis p̄bationib⁹ impia in dicia diuinæ expeditionis in hoc sæculo p̄seuerauerūt: illie si q̄n ut accidit nimbis torentes excitantur: & aucta aquarū pondera ruptis obicib⁹ ualentius se in cāpos ruunt eluione ossa refert detegi: quæ non sunt ex corporibus humanis: sed mō grandiori: quæ ob enormē exercitus monstrofi magnitudine iactitāt extitisse idq̄ adiuuat argumento saxorū immaniū: quibus oppugnatum cœlū credunt.

Hoc quoq; tā uastas cumulauit mūrē uires
Terra sui fœtus qd̄ quū tetigerē pentem
Iā defecta uigent renouato robore mēbra.
Hec illi spelunca domus latuisse sub alta
Rupe ferūt. epulas raptos habuisse leones
Ad somnos nō terga feræ præbere cubile
Assuerunt. nō silua torq; uiresq; resunit
In nuda tellure iacens. piere colouī
Aruorū libyes. p̄eūt quos appulit æquor.
Auxilioq; diu uirtus non usa cadendi
Terræ spernit opes. iuictus roboī cūctis
Quauis stare erat. tandē uulgata cruētī
Fama mali. terras mōstris æquorq; leuātē
Magnanimū alcidē libycas exciuit in oras
Ille cleonei piccit terga leonis
Anthæus libyci pfudit membra liquoī
Hospes olympiæ suato moī palestræ
Ille parū fidens pedibus contingerē m̄em
Auxiliū membrīs calidas infudit arenas:
Conserueī manus & multo brachia nexu.
Colla diu grauib⁹ frustra tentata lacertis

⁹ recentior ad pugnā fiebat. Cumulauit: amplificauit. Sui fœtus: anthæi. Vigent: recreantē reficiunt. Ferūt i. maiores nostri. Ad somnos: nec sibi cubile sternebat: sed in nuda tellure iacēs seipso fortior reddebat. Terga. p̄ tergora. i. pelles: q̄ nō utebat̄ stratis pellib⁹. Nō sylua totū: nō frōdib⁹ stratis iacebat. Periere colloni & dū. n. ueret terrestria & maritima uastabant uiolētia anthæi: Auxilioq; diu: & tāta uirtutis erat ut dū certamē ipsi fuit cū cæteris: nō opus fuit cadere ut uires a terra reassumeret: sed cū hercules uenisset. op⁹ fuit ut uires a terra acciperet. Tandē uulgata tandē puenit ad aures herculis mōstrū hoc anthæi: & sicut aliis malis terrā liberauerat: ita & hoc mōstro liberare uoluit. Terrā mōstris æquorq; leuātē nā occidit Caccū aprum. Nemæū Leonē. hydrā in lerna palude. Aequos. i. stymphalidas aues in æquore occidit q̄ ifestabāt nauigantes. Stymphalides aues dictæ sunt a stymphalide Arcadiæ palude quas ab hercule sagittis & tympāis fugatas poetæ finxerunt. Ille cleonæi: nunc dicit cum hercules uenisset quo pacto uterq; hinc anthæus hinc hercules p̄parauerunt ad singulare certamen: noluit hercules claua: nec ille gladio pugnare: sed rem lucta inter se agere placuit & tanquam luctatores inter se certarent. & probare uter utrum prosterneret. Cleonæi leonis: inter cleonas & phliuntem surgit sylua (ut refert Strabo) in qua argiui sacra celebrare consueuerunt. Nemæa: ibi quoq; quæ de Nemæo leone gesta: fabulis prodita sunt: distant Cleonæ ab argo stad. centū & uiginti a corintho uero stad. octoginta sunt autem Cleonæ mediocre oppidum in uia situm quæ ex argo corinthū ducit. Anthæus li. q̄ sicut hercules occiderat nemæa leonē ita anthæus libycū occidit & pellem deferebat. Hospes her. q̄ pegrinus erat. Liquoī. i. oleo. De more pa. ad similitudinem olympici certaminis

SVLPI. Munere: bñficio. Defacta: debilitata. Parentē. terrā. Vigēt: uires resumit tacta. n. terra fortior euadebat. Hæc: in qua natus est. Illi: anthæo. Epulas raptos: uixisse ex leonū carne quæ uires auget quaq; achilles nutritus est. Ad somnos: nō dormiebat supra pelles & coria ferarū nec supra frōdes & tabulas. Nuda: absq; strato & herbis. Periere: occidebat pastores agricolas hospites nautas. Virtus: fortitudo ipsius Auxilio cadē di: quo. n. frequētī? cadebat eo fortior resurgebat. Terræ opes: auxiliū terræ. Staret n̄ se p̄sterneret. Mali cruētī: monstri crudelis. Exciuit. ex græcia cōcitauit. Alci dē herculē sic dictū siue ab alceo auo q̄ ip̄probat Serui⁹ siue ab alcis q̄ est fortitudo Leuantē monstrib⁹ imanib⁹ libertatē noxiis animalibus. Ille: certamē describit hercul' & athæi. Projecit terga: exiit & abiicit pellē. Cleonei: archadici & nemeæi. Cleone archadia: oppidū est in Nemea regiuncula. Perfudit mēbra: hercules inquit more græco se oleo unxit. Stati⁹ Postq̄ oleo gauisa cutis petit æquor uterq; Pro cursu mediū: atq; hausta uesit arena. Tūc medios artus alterno puluere siccāt. Li quore: oleo. Palestræ olympiæ: lucte q̄ sit apud olympii tēplū iouis in æl. de Palestra dicta siue a paleo q̄ est luctor siue a pale dea Stati⁹ Ante alios placet uncta pales. ille: athæus. Matrē: terrā Cōserueī mau⁹: corripue re se. Nexu: i. plicatione. Colla diu. Tētarūt mutuo colla apprhēdere sed nō poterāt q̄a firmiter cōtrahebāt hinc Statius ait: Collaq; demersere humeris.

COMNIBO. Hoc tā uastas: ad cætera q̄ alii gigantes habueī hoc mun⁹ addidit terra anthæo q̄ quotiēs uiribus defatigatus esset cades a terra uires resumebat

q̄ primū ipsum hercules instituerat in honorē atauī materni pelopis: intermissum autē auctore Solino iphit⁹ fili⁹ ei⁹ instaurauit post excidiū Troiæ anno quadrigentesimo octauo. Ille parū. anthæus non ratis tut⁹ tan gere terrā pedib⁹: totū corpus insperfit harenis: ut uires a matre sumeret. Conseruere. pprie est luctatorū q̄ man⁹ manib⁹ cōserūt. Et brachia nexu. f. cōserue. Colladiu: q̄ ē lacertis capei colla tētabāt ut alter altere psterneret. Frustra: q̄ nihil efficere poterant. Caput imotū. f. tenebāt: sed fronte & pedibus certabant.

¶ SVLPI. Teneat: ab utroq̄. Mirat: uel ipsi inter se uel spectatores. Exhaustit: defatigauit athæum. Quod pdidit: quā rē manifestauit. Ceruix lassata quati: collū debilitatū agitabat. Vrgeri: urgebat q̄ se cōstringebāt. Manū obliqua: solent luctatores ita crurib⁹ manū inferere ut aduersariū loco moueant & astringāt. Labare: lababant. Victos: hercules. Alligat terga: cōplectit & astringit. Cōpræssis: suis. n. ilibus quæ sunt iuxta femur illius ilia cōprimebat: ut pect⁹ pectore. Distindit inguina: extendit femur aperiēdo coxas. Infertis: imif sis inter crura: Explicuit. dissoluit dilatauit in terram Arida: arenosa. Rapit. attrahit & inhæret ei. Sudorē anthæi. Cōplent: replent nouo sanguine nouisq̄ uiri b⁹. Tori: musculi & carnis tumores in crurib⁹ & brachiis in qb⁹ fortitudo inest: Intumueri: repleti sunt. Indurit: dur⁹ euasit. p. totos artus. Laxauit: lentauit dissoluit. Nodos: cōpræssum. Nouo corpore: nouis uiribus corporis. Constitit: firmus stetit. Nec sic inachiis: nec adeo timuit quū i hydrā serpentē quæ latinæ dī ex certa apud lernā argiuorū paludē certauit cui: cū amputaret unū caput duo ut diodorus scribit renascebant habebat. n. centū. Defectā: trōcū. Anguib⁹: capitib⁹. Rudis: nouus & inexpertus q̄ post angues in cunis elisos hydrā primū cōficere iussus est ab Euristeo iam adolefcens. Inachiis: argiuis ab inacho flauio & rege. Ille. anthæus. Ille: hercules. Nouerce. iunoni quæ mortem eius optabat. Exhaustos: uacuos & debilitatos. Ferret olympū: laturus esset cœlū. Nā cū atlas gigas defessus esset altero cœlū humero sustinere: mutareq̄ uellet aliterum: herculem oneri succedere interim iussit.

¶ OMNIBO. Immotū: neruis extensis. Fronte: q̄ frontē fronti opponebāt. Miraturq̄: habuisse parē: & Hercules mirabat sibi parē Anthæū esse: & anthæus herculē. Nec uiribus: nūc dicit qua arte hercules iactatus fuerit cū Anthæo. nā primo aliquādiu sustulit ut fatigaret eū: & lassum facilius uinceret. Nec uoluit certare: noluit hercules priō effundere totas uires sed sensim illū tenere sublimē: & illū ad lassitudinē deducere tentauit. Exhaustit: euacuauit uiribus ex eo cognouit hercules q̄ ille crebro anhelitu fatebat lassitudinē. Tūc ceruix: alia signa subiungit priō imotū caput dixit tenuisse nūc dicit magis magisq̄ quati ac nutare nūc destorsum nūc sinistrorsum. Quati. p. quatiebat. Pectore pect⁹: iam lacertis nō poterat a corpore suo reice. Anthæus herculē nā hercules cōpræhensum illū pectore suo astrinxit. Vrgeri p. urgebat. Labare. i. cadebant. Obliqua manu: nā habent luctatores artē quandā & manū & pedū: ut facile aduersariū puertere possint. Iam terga: iam ita inhærebat hercules Anthæo ut ipsum manib⁹ cōpræhensum cōstringeret. Mediū: q̄ qua ilia sunt mediū cōpræhensum erat. Pedib⁹ distēdit: cū pedes pedib⁹ inseruisse puertit illū & p̄cipitē dedit humi Per mēbra uirū: tā long⁹ latiq̄: erat q̄ mēbris occupauit terrā. Rapit arida telus: sed simulatq̄ tetigit terrā resectus est: & recēs ad pugnā rediit acrior. Venæ: anthæi. Intueri: resumptis a matre uirib⁹ inflati sunt. Toros: pulpas appellat. Induruit. i. durior fact⁹ ē. Nouo. i. corroborato. Constitit: admirat⁹ ē hercules: nā quē iam uicisse putabat nūc ita restitutū uideat q̄ nūc primū luctari inciperet. Nō sic: dicit magis timuisse i hoc certamie nūc herculē: q̄ in certamie hydræ & aliorū monstrorū: qb⁹ cū certaret cōstat i piculū atq̄ discrimē icurrisse. Rudis: q̄ primū adult⁹ eē cōpat hercules: nullū añ mōstrū uidit p̄ter angues: primū mōstrū fuit hydra lerneā: & quis nou⁹ eēt certator tñ n̄ tāto timorē p̄cussus est. Inachiis aruis. i. lerneā paludis ubi hydra habitabat. Lerna argiui & Mycenci agri pal⁹ ē: in q̄ (ut oñdit Srabo) hydrā cōstitisse scriptores tradūt. i. illa cū sint purgamina: puerbium quoddam uulgo manauit. Lerna malorū: & Lerna fluuius est eodem quo padus nomine p̄terfluit Temenium: in quo humatus est Temenus. Inachus flu. qui (ut ibidem docet Srabo) argiuam p̄currit terram. Cudis: nouus bellator. Anguib⁹: qui cæso uno capite tria subcresebant. Suis: naturalibus. Nunquam sperat: & iuno quæ illum p̄de uolebat nunq̄ sperauit posse herculē perire

Immotumq̄ caput fixa cum fronte tenet
Mirant⁹ q̄ habuisse parē. nec uiribus uti
Alcides primo uoluit certamine totis
Exhaustiq̄ uirū. quod creber anhelitus illi
Prodidit. & fesso gelid⁹ de corpore sudor
Tūc ceruix lassata quati. tūc pectorē pect⁹
Vrgeri. tunc obliqua p̄cussa labarē
Crura manu. iam terga uiri cedētia uictor
Alligat: & mediū compræssis ilibus arctat
Inguinaq̄ infertis pedibus distēdit & oēm
Explicuit p̄ membra uirū. rapit arida tellus
Sudorem. calido complent sanguine uenæ
Intumueri tori. totosq̄ induruit artus
Herculeosq̄ nouo laxauit corpore nodos
Constitit alcides stupefactus robore tanto
Nec sic inachiis quāuis rudis esset in undis
Defectam timuit reparatis anguib⁹ hydrā
Confluxere pares telluris uiribus ille
Ille suis. nunquam saua sperare noueræ
P̄ licuit: uidet exhaustos sudorib⁹ artus
Ceruicemq̄ uiri siccam q̄ ferret olympum

nisi hoc certamine Anthæi Olympus: cū ad atlātē uenisset Hercules Atlas autē stellas quas dā labētes. cū uideret orauit Hercule ut humeros suos tantisper subiiceret polo antarctico: dū ille labētes stellas firmaret q Hercules fecit. Atlas teste Solino mons ē Libyæ e media arenarū cōsurgēs uastitate. & eductus ī uicina lūaris circuli ultra nubila caput cōdit: lucet noctūnis ignib⁹ audiunt & cant⁹ tibiārū & tinnitus cymbalorū p orā maritimā. Apex Perseo & herculi peruius: inaccessus cæteris ita fidē ararū inscriptio palam fecit.

Vtq; iterum fessis iniecit brachia membris
 Non expectatis anthæus uiribus hostis
 Spōte cadit: maiorq; accepto roboꝝ surgit
 Quisquis inest terris i fessos spiritus artus
 Eggerit. tellusq; uiro luctante laborat
 Ut tādē auxiliū tactæ pdesse pentis
 Alcides sensit. standū est tibi dixit. & ultra
 Non credere solo. sterniq; uetabere terra:
 Hærebis præssis intra mea pectora mēbris
 Huc anthæe cades. sic fatus sustulit alte
 Nitentē in terras iuuenē morientis in art⁹
 Non potuit nati tellus submittere uires.
 Alcides mediū tenuit iam pectora pigro
 Stricta gelu. terrisq; diu nō credidit hostē
 Hinc æui ueteris custos famosa uetustas
 Miratrixq; sui signauit nomine terras.
 Sed maiora dedit cognomia collibus istis
 Pœnū qui latius reuocauit ab arcibus hostē
 Scipio: nam sedes libyca tellure potito
 Hæc fuit. en ueteris cernis uestigia ualli.
 Romana hos primū tenuit uictoria cāpos
 Curio lætatus tanquam fortuna locoꝝ
 Bella gerat. seruetq; ducū sibi fata prioz
 Felici non fausta loco tentoria ponens
 Indulsi castris. & collibus abstulit omen

SVLPI. Membris. anthæi. Sponte cadit: ut plus uiriū a terra accipiat. Maior: fortior. Quisq; inest: uiris oīs terrena mittit i fessum. Anthæū. Spūs: uis Eggerit: mittit. Laborat: ad suggerendas. Parentis: terræ. Standū est tibi: stes oportet. Nō credere solo: nō cōmiteris terræ nō cades ulterius. Hærebis: sustineberis supra pect⁹ meū. Huc supra pect⁹ moriere. Sustulit: subleuauit. Nitentē: in terras conantē cadeꝝ. Nati: anthæi Stricta: gelu: correpta frigore mortifero congelato iā sanguine. Hinc æui: hæc est iquit ratio qā hic appellat regio anthæi certamēq; cū hercule Famosa: custos plena fama & custodiens antiquas historias. Laudatrixq; rerū suarū famosus. n. & in bonā & in malā partē accipit. Sed maiora: quare hic idē locus castra corneliana appellet ratio reddi. Istis collibus: est. n. iugū directū emines in mare utraq; ex parte pruptū atq; asperū sed tñ paulo leniore fastigio ad eā partē quæ ad uticā uertit a qua abest directo itinere paulo āpli⁹ passus mille ut Cæsar ait. Maiora: est. n. celebrius hoc nomē. Qui reuocauit hostē pœnū: Cū annibal iam quattuordecim ānos intra italiā seuiret. Scipio African⁹ magnis cū copiis ad carthaginē oppugnādā se cōtulit: quia qdē re a suis annibal reuocat⁹ coactus est ex italia discedere Pœnū hostē annibalē africanū. Arcib⁹: urbib⁹. Potito: scipioni q iā tenebat libya. En: uerba sunt incolæ q fabulā docuit. Victoria romana: romani primū uictores fuere in his cāpis. Curio lætatus: auspicio felicitateq; loci Curio ductus illic castra cōstituit. Fortuna locorū: fors loci. Ducū: scipionū maioris & minoris Trāquillus: in Cæsare ait ad eludendas aut uaticinationes qb⁹ felix & inuictū in ea puincia fataliter scipionū nomē ferebat despectissimū quēdā ex Corneliorū generū cui ad opprobriū uitæ solutōni cognomē erat i castris secū habuit. Tentoria: linthea militū casas. Nō fausta: infelicia faustus. n. dī is cui fereꝝ. Felix: uero tā qui dat quā q accipit felicitatē. Statius li. iiii. Inachii ples ifau

sta lygurgi. Indulsi: opam dedit castrætat⁹ ē. Abstulit omē. felicitatis uictoriaq; dileuit aspiciū qā uict⁹ fuit.
 OMNIBO. Vtq; iterū: sed postquā Hercules iratus iterū lacertis mediū cōplectebat. Anthæus: uero expectauit quoad complexus esset: & sponte sua cecidit ut uires resumeret. Quisquis inest: & tellus cū uideret in magno discrimine positū esse filiū suū: ipsa quoq; filio omnes uires ministrabat. Spiritus: fortitudo. Laborat: scilicet tellus suggerendo filio uires. Ut tandē: postquā hoc intelligit Hercules: stabis inquit o anthæe: nō cades quia nō patiar ut iacēs reficiaris a terra hæc ubi dixit mediū cōplexus anthæū pectori suo astrinxit: & eo usq; tenuit: quo illū animā efflare coegit: & exanimatū cadere permisit. Credere: non cōmiteris terræ. Sensit cognouit crebro casu id quod erat. Pigro gelu: quod homines pigros facit: quia anima excedente corpus contrahitur & torpescit. Hinc æui ueteris: nunc suæ narrationis concludit effectum ut ex his quæ supra dicta sunt id inferat quod Curio audire cupiebat hæc de causa qā ibi anthæus habitabit: & ab Hercule tandem superatus est: hæc loca anthæi uocata sunt: sed nomē insignius hisdem locis Scipio africanus dedit: qui primus Populo Romano carthaginē tributariam fecit: qui Hannibalem tandē ex italia excedere coegit. Hinc: ab anthæo. Aæui ueteris custos famosa uetustas: nā uetera monumenta rerum gestarum custodiunt ea quæ ab initio facta fuerunt. Veteris nisi: enim fama esset: omnia antiqua iam pridē perissent Miratrixq; sui: quia cū uetera audimus: quæ per famā ad aures nostras peruenerunt: nō sine admiratione accepimus. Sed maiora: magnū quidē nomē est q anthæi regna uocitetur: sed multo maius fuit: hoc q Scipionis. Africanus Cornelia castra ad hanc usq; ætatem appellentur. Cognomina: scilicet Cornelia castra. Reuocauit: bene reuocauit nā sicut in istoria est hānibal p decēnium in italia mansit quā multis cladibus ac populationibus uastauit tādē Scipio african⁹: cū puinciā aphricā accepisset a senatu po. q ro. traiecit i eā

puinciā ipsam tandē urbē carthaginē inuasit & ad eā redēgit inopiā: ut necessario ī aphricā reuocat⁹ ex italia hānibal redierit. Reuocauit: hoc est eā fuit ut reuocaret nā carthaginēses illū cēsuerūt reuocādū qñ se aliter a scipiōe defendere nō possent. Sedes fuit. s. scipiōi: q postq̄ traiecit in aphricā: his primū locis castrametat⁹ est. En ueteres: nā adhuc fossæ erāt qb⁹ castra circūdata fuerāt. Rōana hos: hęc loca fuerūt: ubi primū ro. carthaginēses uicerūt. Curio lætatus: hęc ubi dixit incola gauisus est curio q̄ uictoriæ omē cōcepisset: q̄ in ipso loco castra poneret: ubi scipio carthaginēsiū uictor aliqñ castrætatus erat. Fortūa: oñdit stultitiā sui animi curio: q̄ felicitas locorū esset q̄ bello cōduceret: n̄ uirt⁹ militū. Ducū priorū: scipionis q̄ ibi uictor fuit. Felici nō fausta loco q̄uis loc⁹ ille felix fuisset scipioni: tñ ipse in felicitatē cōsecut⁹ ē. No fausta uno uerbo toti⁹ rei exitū declarauit. Indursit: castrætatus est ibi. Abstulit omē: nā ubi scipio uicerat: ipse uict⁹ est: ut refert suetonius ī uita cæ. felix ē iuictū ī aphrica fataliter scipionū nom̄ ferebat quo fuit ut cū cæ. sci. & iubā p̄ segrē d̄spectissimū quēdā ex corneliozē gñte secū ī castris habuerit ad eludēdas uaticiatōes Omē felicitatis

SVLPI. Non æqs: nā copias uari despiciēs Curio duas legiōes ex quattuor quas a cæsare acceperat & cētū quinquaginta equites trāsportauerat. Omnis rōanis quæ oīs ps aphricæ quæ uicta parebat ro. iperio. uari. Paciuuari qui olim illic prætor fuerat: sed auximo p̄ fugiēs aphricā sua spōte uacuā occupauerat duasq̄ legiones coegerat ut Cæsar in priō bellorū ciuiliū tradit Robore: militib⁹. Regis lybicæ gētis regis mauritaiæ Extrema: extremo occidēte meridieq̄ aduecta. Suū: q̄ ipsis præerat. Fusior: amplior. Atlas mōs a mauritania in ethiopiā usq̄ porrect⁹. Gadib⁹: insulæ in mari atlātico. Qua sunt longissima: qua extendunt in lōgū. Ab occiduo cardie & medio: a regiōe occidētis & meridie Hāmō tēplū iouis arenosi q̄ apud garamantes ī formā arietis colit: de aqua ei⁹ hęc inqt̄ ouidi⁹ Medio tua corniger hāmō Vnda die gelida ē ortuq̄ obituq̄ calescit. Cōfinis syrtib⁹ uicinis locis uadosis ī fine aphricæ ægiptū uersus. At qua: sed latitudo inqt̄ regni hic & illinc t̄agit oceanū Plaga feruida: regio calida. Regni: iubæ lacet lata: extendit in latitudine. Distinet: hinc & inde tenet & exporriē sub torri zona. Exusta loca ipsa iubæ

Salustius: deinde loca exusta solis ardorib⁹. Sufficiunt spatio: extendunt in spatiū & īplēt eā. Zōæ calentis: torridæ sub qua sunt iubæ regna. Tot castra: q. d. numerosa. Autololes: ppli ualidissimi tinganiæ puinciæ gēs getula p̄ q̄ iter ad mōtē atlātē ut pli. tradit. Numidæ: q̄ & nomad⁹ appellati a mutadis papiliōib⁹ ut pli. ait. Getulus: gēs æthiopiā uersus habet terras ab oriēte mōtosas ubi elephātes nascunt. Inculto: nō strato. OMNIBO. Nō æqs uirib⁹: qa inferior erat. Oīs ro. nunc dicit quō uirib⁹ inferior erat hoste curio: nā (ut ante dictū) Actius uarrus præerat aphricæ. nā puinciā illā senat⁹ po. q̄ ro. ei demāduerat q̄ cū iperio tenebāt: aut teste Appiano p̄ Pōpeio exercitū ducebat: nā ab initio copias actii uari despiciēs Curio ex q̄ tuor legiōib⁹ quas a Cæsare acceperat: duas tm̄ & .cl. eqtes biduo & trib⁹ noctib⁹ nauigatōe consumpto in aphricā asportauit. sed Actius uarrus: licet cū exercitu romano puinciā teneret: tñ iubā regē. Numidæ po. q̄ ro. sociū ad suū auxiliū cōtra Cæsare uocauit Aphrica signis ea ps aphricæ q̄ carthaginēses aliqñ cū imp̄rio tenuerāt: nā uictis carthaginēsi⁹ oīs aphrica q̄ sub imperio carthaginēsiū fuerat in po. ro. deditōne uenerat. Cæsarat. i. uicta erat ab ip̄eratorib⁹ ro. Libyæ gentis. i. iubæ regis libyæ & Numidæ. Nō fusior: usq̄ ad torridā zonā porrigebat regnū regis iubæ. terræ cuius longitudo erat Atlas. Iuba: Ptolomæi fili⁹ auctore Solino utriusq̄ Mauritaniæ regna potius est. Mediū terminat ammō latitudinē torrida zona: q̄ mare occidū ab aphrica se iungit. Cardine ab occiduo: qa longitudinē sui terminabat atlas usq̄ ad gades. Gadib⁹ a quib⁹ nō p̄cul metas in mari oceano Hercules posuerat. A medio cōfinis syrtib⁹ ammō: a meridiæ mediū regni sui terminabat ammō tēplū Iouis in libya arenosa ubi Iuppiter in forma arietis colit: qa baccho & populo suo sicienti: cū illac trāsiret in forma arietis arenam pede p̄cussit: & statī nat⁹ est fons hoc ergo tēplo c̄gebāt mediū regnum iubæ. Confinis syrtibus: qa ut refert Stra. circa paruæ syrtis initiū ē Thera urbs p̄p̄ quā est ammodis promontoriū. Soli. dicit maiorē syrti ostentare oppidū q̄ cyrenas uocat: inter hoc oppidū & tēplū Ammōis milia passuū trecēta esse. At qua: latitudo termiat a torrida zona. Feruida: quia nimio feruore habitari non potest. Detinet. i. disiungit Libyā: qui torrida zona inter Libyam & oceanum posita est. Exusta calentis: idest exhausta loca feruidæ. zonæ. Sufficiunt. i. finem imponunt spacio regni Autololes populi aphricæ qui meridiē uersus habitāt. Numididæ uagi: uagos dicit nā ut lib. ul. refert Strabo cū regionē fœcundā incolerent quanquā abundantē omissis & agricolendi studio licētius inter se conuersabatur: & regione feris dimissa: uagam & instabilem uitam agebant: nō secus: quā q̄ ob inopiam & locorum sterilitatē & aeris inclementiā eiusmodi uitæ genus eligunt. Nasamones: populi qui teste Strabone primi sterilem & aridam regionē obtinēt: postea psylli & getulorum pars a garamantes. Paratus getulus: incul-

Sollicitatq; feros nō æquis uiribus hostes.
 Omnis romāis quæ cesserat aphrica signis
 Tunc uarri sub rure fuit. qui roboꝝ quanq̄
 Confusus latio. regis tamen undiq; uires
 Exciuit libyæ gentis. extremaq; mundi
 Signa suum comitata iubā. nō fusior Iulli
 Terra fuit dño. qua sunt longissima regna
 Cardine ab occiduo uicinis gadib⁹ atlas
 Terminat a medio confinis syrtibus hāmō
 At qua lata iacet uasti plaga feruida regni
 Detinet oceanum. zonæq; exusta calentis
 Sufficiūt spacio populi tot castra sequunt⁹
 Autololes numidæq; uagi. sempq; parat⁹
 Inculto getulus equo. tunc concolor indo

to equo: unū sequit̄ ex reliquo: nā ga iculto utit̄ equo: iō semp parat̄ est: nā equū ascēdūt sine ephippio sine fr̄co. Getuli auctōr Stra. i p̄itior̄ r̄giōæ libyæ mōtana ad deserta tenēt q̄ quodāmo disp̄sa s̄t usq; ad syrtes.

Maur̄. iops nasāon: mīstī garamāte pusto
Marmaridæ uolucres. æqturufq; sagittas
Medor̄. tremulū quū torsit mīssile marax
Et gens quæ nudo residens massylia dorso
Ora leui flectit fremor̄ nescia uirga
Et solitus uacuis errat̄ mapalibus apher
Venator. ferriq; simul fiducia non est
Vestibus iratos laxis op̄ire leones
Nec solum studiis ciuilibus arma parabat
Priuatæ sed bella dabat iuba concitus iræ
Hūc quoq; quo supos hūanaq; polluit āno.
Lege tribunitia solio depellei auor̄
Curio tentarat. libyamq; auferri tyranno
Dū regnū te roma facit memor ille doloris
Hoc bellum sceptri fructū putat esse retēti
Hac igit̄ regis trepidat iam curio fama
Et quod cæsareis nunquā deuota iuuentus
Illa nouis castris: nec rheni miles in undis
Exploratus erat. corphini captus in arce.
Infidusq; nouis ducibus. dubiusq; priori
Fas utrunq; putat. sed postq̄ lāguida segni
Cernit cūcta metu. nocturnaq; munia ualli
Desolata fuga. trepida sic mente p̄fat̄.
Audēdo magnus tegit̄ tior arma capeſſā
Ipse prior. miles cāpū descendat in æquū
Dū meus est: uariā semp dant ocia mentē.

sit infid̄ & dubī lege historiā apud cæsare. Sed postq̄. curionis cōsiliū post fugā suorū narrat. Munia: custodias & officia methonymia. salusti: muniā ordinis extrema seq. Desolata: deserta nā cēturiones marū duo. ex castris curionis cū manipularib⁹ suis duob⁹ & .xx. ad aciū uarū pfugerāt. Profat̄: secū. Audendo: inuadēdo hostē & est sententia. Dū meus: priusquā medeserat. Variā dant ocia mentē quies, consilium mutat. Te rentius dum animus in dubio est paulo momento huc uel illuc impellitur.

COMNIBO. Maurus: occidentē uersus sunt mauri in æthiopia occidentalis: & refert Stra. uberē regiōnē in habitant: magna ex parte pastoraliter uiuunt: his comæ cincinis exornant̄: & barba & auro: & tersura dentiū & unguiū cultu raro uideas inter se contingere: dū ambulant: nec capillorū ornatus perturbet̄: pugnant frequentius ab equo hastati: equis nudis utentes & iunceis frenis. Cōcolor indo. nā sicut indi orientales nigri sunt: ita mauri occidentales nigri sunt dicti a *αυρον* nigrū. Inops. idest ariditate nimia sterilis.

Garamantes: ut docet Strabo ab æthiopibus ab sunt. ix. x. ue dierū itiner̄ hi matrimonioꝝ exortes passim cū foemina degunt. pli. Marmaridæ: marmaridæ ut idē inquit Strabo ad ammonē usq; pertendentes cyrene plurimum accedunt & a pharedoni regione: ad syrtem usq; maiorem porrecti. Pli. Perusto: ac solis calor̄ Aequaturufq; sagittas: & macas populus sagittarū peritus: ut ēt sagittando medos equiparare possit macas populus est libyæ post nasamonas. pli. Tremulum: uibratum. Et gens massylia: quæ equū regit non freno nō calcaribus sed uirga tantūmodo. Martialis. Et massyleū uirga gubernet equū. Massylia non galliæ: sed apheriæ secunda p̄ducta. Vir. massyliq; ruunt equites: nā massylia urbs galliæ secūdā corripit supra massylia delere uacat. Dorso. s. equi. apher uenator: qui consueuit mapalia habitare nā hi sunt maximi uenatores: & præcipue leones agitant: equos uenabilis p̄sequunt̄ & si uincere nequuerit laxis uestibus implicant eos tanquā retibus implicatibus capiūt: apheriæ principiū ē a finibus ægyptorū: & alexādriæ: ultimus aut̄ finis illius atlas insulæq; occidentales: quas fortunatas uocant: interna eius plurimæ q̄dē bestia: sed in primis leo

CSVLPI. Maur̄: mauri i occidentali apheriæ ad atlāticū oceanū sunt. Cōcolor: quæ niger. Nasamon: gēs in desertis libyæ iuxta anschiseos & littora syrtem de qb⁹ poeta li. nono ait Hoc tā segne solū raras tūm exerit herbas: Quas nasamō gens dura legit q̄ p̄xima ponto nudus rura tenet. Marmaridæ: ægypto cōtermini a pharedoni ferme regione ad syrtem usq; maiore porrecti sunt. Garamantes: garamas popul⁹ id desertis libyæ utriq; augilis & psylis uicin⁹. Medorū: q̄ in asia sunt cōterminiq; assyriæ Missile: iaculū. Michax: siue mazax siue maca post uasamonas est iaculandi perit⁹. Massylia mediterranea regio ē beonicis ciuitatis libyæ. Nudo dorso: æquis sine stratis. Ora leui: equos ifrenos baculo regit. Flectit. p̄cutiēdo. Et apher: & apheri illi extremi uenatores q̄ erāt mut̄atq; casas ut nomades. Errare mapalib⁹: uagari p̄ domos pastorū. Simul postq̄. Nō est fiducia: nō fidunt ferro posse cōficere. Operire: tegere iniiciendo. Laxis: apertis. Nec solū: iuba nō solū senatu & pōpeio fauere: sed ēt curioni obesse studebat: nā ut cæsar ait. huic & paternū hospitium cū pōpeio & similtas cū curione intercedebat q̄ tribun⁹ pleb. legē pmulga uerat q̄ lege regnū iuba publicauerat. Dabat bella iræ pugnat̄ ex ira priuata de cā suscepta. Hūc quoq; causam iræ exponit. Polluit maculauit: nā pietatis oblitus accepto scio cæsaris ptib⁹ sauit eūq; irritauit. Tribunitia q̄ ipse se tribun⁹ tulerat. Tyrāno: iuba. Dū facit te regnū: dū te cæsari subigit: a quo fuit ingenti largitōe corrupt⁹. Ille: iuba. Esse fructū: q̄tū in eo se cōstiterat: sperabatq; ulcisci. Sceptri: regni q̄ obtinebat. Hac fama: iræ & exercitū. Et q̄: timebat ēt quia milites infidos habebat & inexpertos tyrones de qb⁹ in fo dixit. Oppositus quondā polluto tiro miloni: hi. n. sub domitio fuerant & traditi a cæsare curioni: Deuota addita. Explorat⁹: expertus & pbat⁹ cice. in uerrē tu mihi reliqs exploratū atq; p̄uisum. In undis rheni: in gallico & germanico bello. Corphini: oppidi pelignorū. Ducibus: cæsari & curioni. Priori: pōpeio & domitio. Vtrūq; q̄

nes tenēt. q̄ ut Aristoteles phibet: soli ex eo genere: q̄ dētātū uocant: retinūs cū noscunt uident. Ferri: n̄ cō
fodiūt uocabulis nec sagittis: sed latis uestibus. Nec solū: dicit iubā regē motū fuisse ut bellū inferret Curioni
nō: solū q̄ in auxiliū a p̄fecto ro. uocabat: uerū ēt q̄ priuata sibi erāt cū Curioe inimicitia & simultates: nā
Curio in tribūatu suo intercesserat ad populū: ut bellū inferret iubā: q̄ piculosus ac formidolosus esset. puin
cia: rōanā. i. aphricā hui⁹ rogatōis cā hic magna cupiditate in auxiliū acti Varri cū uniuerso exercitu ad
uersus Curionē uenit. Cōcit⁹ irā. i. bella cōcitabat ira qua inflāmat⁹ erat aduersus Curionē: Anno: sui tribu
nat⁹. Superos hūana. i. diuina hūanaq; iura turbauit. h. d. & q̄a magis fauebat pōpeianis ptib⁹ lucan⁹. & q̄a
re ipsa fuit: nā cū senat⁹ cēseret referēte cōsule primo legatū mittēdū esse cāsari in galiā ipse uero cāsar tra
dito successori exercitu in italiā priuat⁹ rediret: huic senatuscōsulto q̄ in snīam fiebat cōsulū intercesserunt
tribūi plābis. M. Antoni⁹ & Curio cōtra leges iō dicit ipsum uiolatorē fuisse diuinarū hūanarūq; rerū hāc
āt rogationē fecit ad populū de bello inferēdo iubā Curio. Lege: q̄ tulerat ad populū. Tyrāno: iubā. Dū re
gnū: q̄ unī subigere tētāuit: q̄a uolebat ut cāsar cū ip̄erio italiā armis opprimeret. Memor. f. iuba doloris q̄
se nouerat e regno p̄pe depulsum a tribuno Curio ne existimabat se nūc ulcisci iniuriā q̄ a curione accepit.
Frustrū putat q̄. f. dii hoc dederint: ut hoc bello possit in stare cōtra eū q̄ se de regno expellere conat⁹ fuerat
Hac igit⁹ regis: curio post q̄ audiuit in auxiliū Vari uētūrū esse iubā: trepidare cōepit q̄ illius uires cognoue
rat: p̄trea ēt suorū ipse militū fieri nō ualde fidebat. ex his. n. erāt q̄ diuersis in locis a cāsare uicti de ptibus
pōpeianis ad cāsarē trāsierāt: ut p̄pea fidē illorū instabilē fore metueret. Fama: trepidare cōepit curio anteq̄
cū exercitu ueniret iuba. Atq; aliā rationē adiūgit cur ēt trepidat. Nouis castris: q̄a sub ipso nunq̄ antea mi
litauerat. Nec explorat⁹: sed tyro poti⁹. Corphini: erāt milites: q̄ maiori ex pte capti fuerāt: iō de fide eorū
curio nō mediocriter dubitat. Priori. f. pōpeio. Dubi⁹ inter priorē ducē pōpeiu & nouū. f. curionē. Fas utrū
q; an illā magis q̄ aliā ptē tenerēt ignari. Sed post q̄: at uero ut audit ēt milites dubitare & incertos esse quin
ēt metu p̄culos deseruisse excubias tpe noctis tū uero curio: iam secū cogitare cōepit: audatiā oñdēdā eē &
metū deponēdū: ut fiduciā uultu simularet. Nocturna munia. i. officia excubiarū nocturna. Desolata: desti
tuta. Fuga q̄a oēs in interiorē ptē ualli se receptāt. Prior. f. q̄ hostis: & q̄a prior descēdit in aciē uī suis uirib⁹
cōfiderē & sic audatiā oñdēs timorē tegit. Dū me⁹ ē. i. sub ip̄erio meo & anteq̄ trās fuga fiat. Variā mentē: q̄n
spaciū cogitādi datur semper in diuersa trahit animus.

¶ SVLPI. Eripe cōsiliū iterrumpe pugna ipsoꝝ de
fuga cōsultationē. Quū dira uoluntas quū pugnandi
furor quēpiā inuasit & galatus ensem strinxit: nō pu
det eū nec meminit debere infestā parti sed pugnat in
eā. Subit: in mentē uenit. Et galeæ texere pudorem: &
quū nō pudet quia nō uident nec agnoscunt. Pudere
enī poterat titones illos pugnarē eos trās fugas q̄ eadē
essent nisi fortuna: & eadē in obsidione p̄pelli. Cōfer
re: cōparare ambos & plaris facere alterū. Pendere: pō
derare iudicare quā iustior sit. Inde illis partib⁹ p̄ qb⁹
stat. Veluti: sit gladiatores in aduersariū pugnat nō ex
iniuria iraq; ueteri: sed q̄a cōtra stat & opposit⁹ ē. Mūe
rib⁹: laudis gladiatoris Arenā fatalis: mortiferi certa
minis q̄ fit in arena. Productos cōmissos ad pugnadū
Odere pares: habent odio aduersarios & oppositos.

Quē blāda: cui fortuna ipsum deceptura principio fauit. nā primū cū Numidis p̄speꝝ pugnauit impatorq;
est appellatus. inde Varū pepulit postea cū aduertisset aquas ueneno infectas nā bibētibus ueluti nebula ui
sus obtenebrabat cū uomitu & spasmo ut meminit appianis. Vticā obsedit. Blāda malis futuris: alliciēs i su
turā cedē. Recepit: excepit. Nudata: patiētia: nā quādo statur aduerso uultu latent. Terga militū uari. Ceci
dit: p̄cussit usq; in castra. Feda: turpe est. n. fugere.

¶ OMNIBO. Eripe cōsiliū. i. demas spaciū ne cogitent transfugere ad hostes. Cū dira uoluntas: q̄a simul
ac pugnare cōepit nō cogitabit utrū ex duob⁹ seq̄ malit. Præso. i. cōp̄rhenso manib⁹ ense. Texere pudorē:
q̄a nō uident cōtra quos pugnant neq; ipsi cognoscunt tecto ore galea: ut aliq; eis obiciat: q̄ paulo āte
cū pōpeio militaueras: nunc ptib⁹ cāsaris faues. Cōferre. i. cōparatōe alterū alteri p̄ponere. Pendere: cōp̄e
sare uter ducū meliorē cām habeat. Veluti: nūc p̄ similitudinē p̄bat hanc snīam Curio: quēadmodū gladia
tores post q̄ in cāpū p̄cesserint nulla simultate antiqua cōcitāt: sed ubi alter aduersariū sibi oppositū uideri.
ēt si nullā unq̄ inimicitia fuerint ira aduersus eū fert ac si esset capitalis hostis: ita facerent milites nr̄i. Are
nā: in qua gladiatores dimicare solent. Munerib⁹. i. spectaculis. Iuue. Munera nūc edūt. Fatalis i theatro. n.
sæpe cōfodiebant ad necē gladiatores & arenā p̄ teatro ponit quod arena inspergebat: sic Martialis: i ma
tutina nuper spectatus arena. Pares: pares dicuntur p̄prie quum armis inter se concurrunt. Quem blanda
su. & primo quidē cursu fortuna fauit Curioni: quia sic solet facere his quos maiore clade parat opprimere.

Blanda: quæ semp blanditur malis. Nam pepulit: quia primo concursu fusus est Varrus cum exercitu ro
mano. Castra cedit: Curio cum exercitu suo insequabatur cædens exercitum Varri: donec se in castra

recepit: & cum castra ingressus esset: uallo prohibiti sunt ne percuti possent.

Tristia sed postquam superati praelia uarri
Sunt audita iuba: latus quod gloria belli
Sic rebus fuata suis: rapit agmina furtim
Obscuratque suam per iussa silentia famam.
Hoc solum metuens incauto ab hoste timeri
Mittit exigua qui praelia prima laceffat
Eliciatque manu numidis a rege secundus
Ut sibi commissi simulator fabura belli.
Ipse caua regni uires ut ualle retentat
Aspidas ut pharias cauda solertior hostis
Ludit & iratas incerta puocat umbra
Obliquusque caput uanas serpentis in auras
Effusa tuto comprehendit guttura morfu
Lethiferam citra saniem: tunc irrita pestis
Exprimit faucesque fluunt peunte ueneno:
Fraudibus euentum dederat fortuna feroxque
Non exploratis occultis uiribus hostis
Curio: nocturnum castris erumperi cogit
Ignotisque equitem late discurren capis
Ipsa sub aurora primos excedit motus
Signa iubet castris multum frustra que rogat
Ut libycas metuat fraudes, infectaque semp

CSVLPL. Tristia fest postquam audita uari repulsa spe
ras iuba se curione superaturum futurum cum ingenti exercitu
uenit promisitque fabulam cum paucis copiis quas magna ex
parte pauci equites ex nostris noctu interfecerunt. Sequenti
uero die Curio cum omnibus copiis quarta uigilia egressus
cohortibus quinque relictis in castris rem gesta cognouit ad
hostem peruenit ignarus iuba cum magnis copiis elephantisque
quadraginta sex milia passuum distans: misissetque ad Saburam
hispanorum gallorumque equitum duo milia plura iniit. ista quoque
cedentibus cum exercitu ex sedeci milium itinere defesto circum
ueterum oppressusque est. Rebus: potentiae. Rapit agmina fur
tim: rapti & clanculum copias dicit. Iussa uetuerat. n. uul
gari aduentum suum. Timeri: ne timeretur. Ab hoste: a curio
ne improvido. Mittit: ordo est Sabura secundum numidum a
rege mittit qui laceffat & eliciat praelia plura exigua manu.
Ut simulator belli sibi commissi. Laceffat puocat Eliciat
educat. Commissi: mandati ut gereret ferebat. n. iuba fuo
catum esse bello finitimo & faburam rem commissam. Sed rex
sex milium passuum inter uallo & fabura aberat. Ipse: rex.
Retentat uires: retinet exercitum. Aspidas: sic iussus est iqt
Curio ut aspis ab ichneumone. Aspidemque curioni: fabu
ram caudae ichneumonis iubaque Capiti comparat. Aspis ut
ait plin. li. viii. habet inter necium bellum cum ichneumone no
tum aial hac gloria maxime in eadem natura aegypto: mergit se
limo saepius hincatque sole mox ubi pluribus eodem modo se co
riis loricauit in dimicatione pergit. in ea cauda se attollens ictum
irrito auerit excipit. donec obliquo capite speculari in
uadat in fauces. Meminit eiusdem strabo i. xvii. Aspidas
serpentes frigidus. Pharias: aegyptiacas. Hostis: ichneu
mon. Solertior: astutior. Umbra: caudae celeris. Obli
quusque caput: ichneumonem qui est obliquo capite. Tuto: ino
xio sibi: non. n. penetrat dentibus. Citra sanie lethiferam:

citra uirus mortiferum. Guttura serpentis effusae in auras: exiliens in umbram caudae. Tunc: ubi comprehendit.
Pestis irrita: uenenum non nocens. Exprimit: collidit & emittit. Fluunt: dissoluunt & pereunt. Pereunte: effluente.
Fraudibus: insidiis iuba occultis uiribus hostibus. Hostis: faburae post quem latebat iuba legit & occultis hostis
hoc est iuba. Erumpere: exire uaprim. Ignotis: in exploratis. Ipse. Curio auditis quae equites egissent: quarta
uigilia cum omnibus copiis exierat. Rogatus: a Gn. Domitio praefecto equitum. Infecta: mandata & milia.

OMNIBO. Tristia: sed reddit ad iuba quae ad auxiliium Varri uenit quam audisset quae Curio illum suaderat atque
sugauerat hac conditioe magnam laeticiam cepit iuba quae sibi facultatem nec denique dari uidebat ut sua iniuria ulciscere
ret continuo igitur exercitum suum ducem parat & nititur: non solum uiribus sed consilio curionem opprimeret. Tristia aduer
sa. Gloria belli: ipse uictor gloriam huius belli obtineat. Rapit. i. raptim ducit. Sua fama. i. sui aduentus fama. Ius
sa silentia: quia iussit ut omnes qui maxime possent perfectionem suam occultarent quae illum incautum opprimeret posse spe
rabat. Hoste: qui incautus erat donec timeret. Mittit exigua: simulauit se iuba non decessisse de regno suo: sed pro
misisset faburam quendam ductorem exercitus sui uel praetorem regis: teste appiano (ut diximus superius) & promissit
quidem illum: sed ipse iuba cum reliquis copiis subsecutus est faburam. Numidas: inter numidas primus erat iuba qui om
nibus imperaret: sed post regem hic habebat secundus. Simulator: ut simulet sibi bellum esse commissum a rege &
tamen ipse erat in ualle: ubi milites & exercitum omnem delitescere iusserat iuba. Aspidas ut pharias: ichneumon ut
ostendit Strabo crocodilis & aspidibus perniciem infert eas & eorum oua delet luto incrustat: inuoluit. n. in co
psta ad solem siccatus aspides per caput uel caudam capiens in flumen trahit atque occidit. quae autem sentiunt mustellam
interimere aspidem erant nam ut ait Solinus mustellae uincunt Basiliscum malum in terris singulare per similitudinem
ostendit igitur quomodo iudificauerit Curionem iuba: quemadmodum ichneumonem serpentem: haec. n. naturam habet ichneu
mon ut occidat aspidem dolo: nam cum diligenter obseruauerit ubi aspis in cauernis habitat: ichneumonem ad cauer
nula uenit: & caudam trahit supra os illius cauernae cum autem caudae umbram uiderit moueri irritat aspis: ichneumonem
fert huc & illuc deique excitus serpens erumpit: at uero ichneumonem agilitate corporis huc & illuc mouet & serpens
cum iam captum esse crediderit: obliquo capite in eam parte ubi est ichneumonem flectit: ille agilis saltu a tergo occupat eum:
& guttur aspidis dentibus agringit. hoc modo dicit fecisse iuba nam curio cum inter esset in eos quos promiserat a tergo
eum iuba iuasit & cum omni exercitu circumuenit ut delect occideret bellum ichneumonem & aspidem expoit Plin. i octauo
Hostis: ichneumonem. Aspidas pharias. i. serpentes aspidas quae abundat in aegypto. Solertior. s. aspidem: licet ueniosior
sit aspis tamen cautior est ichneumonem. puocat: ad iram. Incerta umbra. i. concussione extreme caudae Obliquum nam obliquo

capite speculatus inuadit in fauces. Effusae serpentis: quia effundit in auras: dum credit capere chinernone ipse ab illo capit. Guttura: idest sub capite ubi sanies est nam in dentibus serpentis sanies est. Citra sa. le. idest sub ueneno lethifero. Irrita pestis: nam cum elisum fuit guttur serpentis tota serpens extendit: quae cum uiuit in spiram circunvoluit. Exprimi: explicat. Fortuna: quia prima pugna hostes fuderat curio. Euentum: successione in fraudibus: nam quia uicerat idem audatior fastus erat. Ferox: ob uictoria. Non exploratoribus: de more nullis exploratoribus praemissis. Nocturnum: notat curionis imperitia: & temeritas: quod per ignotos campos equites miserit. Sub aurorae mo. idest simulatque illuxit sub ortu solis signa mouit: quae denique exercitus seque ret. Frustra rogat: a militibus suis ut cautus recederet. Lybicas fraudes: nam punici natura solent esse uersuti unde Liuius de hannibale. in humana crudelitas: perfida plusquam punica. Infecta. idest ualde facta hoc loco auget: sicut Vir. Turnus ut fractos aduerso: uel infecta .i. imixta.

CSVLPI. Lethi fortuna propinquas fors uicinae mortis iam fati curionem adduxerat. Trahebat: ducebat ad mortem. Auctorem suum: Curio. n. qui tutatus fuerat: uicinarat. Caesar: dederat causam belli civilis. Ardua saxa: montes. Cautes: saxa dura. Abrupto limite: praeterito termino & non seruata uia. Cessere: pedem retulerunt. Sabura. n. iuba iussu preceperat suis ut similitudine timoris paulatim cederet. Dum colle: quo ad ex locis superioribus copias in campum deducit. Patulis: in diuersum & late patentibus. Ille: Curio. Artis fraudis ut arte tractauit uix graece Techni dicitur. Victor: hactenus. n. uicerat: Deiecit: precipitauit. Dolis: insidiae hostiles. Fugaces: celeres. Agmen: curionis exercitum. Coplectis. occupatis: Quippe: idem neque fugere neque pugnare sunt ausi quia habebant equos ex itinere defatigatos. Sonipes: eques. Non motus: non excitatus. Quatit: repetat non & insequentibus. Non quatit saxa pulsu: non pulsus solus ictu pedum cupitque ire. Terens: atterens & mandens ut solet defessus equus. Vexantia: lege per hypallagē uexantes. Spargit: non excutit collum capu. quod erigit: & non conat ire ut solet reces & fortis equus quod a uito signo stare loco nescit. Iubas: crines. Subrigit: arripit. Incerto: in ordinato motu. Non stare: prosternere se. Iacet: languet. Arentia: sitiētia. Squalent: deformia sunt. Proiecta: emissa. Gemunt: sonitum reddunt. Urget: uexat. erant. n. suspitiosi. Pulsus grauis: spiratio & respiratio molesta quia alia pulsant cum retractione. Trahit: contrahit. Illa defecta ultima latera debilitata & attenuata.

COMNIBO. Lethi fortuna: sic facta uolebant. ut hic sponte in perniciem suam curio rueret: & qui belli civilis auctor esset ipse inter primos periret. Lethi: propinquae mortis. fata enim appropinquabant curioni. Auctorem: curionem qui ipsius belli civilis auctor extiterat: nam tribunus plebis intercesserat: quo minus senatusconsultum fieret in suam consulum qui censebant mittendum successorem caesari: & ne cum exercitu: sed prius in italiam rediret: idem partes caesaris defenderat in senatu: ut ille civilis belli auctor dici posset: auctorem belli civilis fuisse curionem memorat etiam plinius. nec fuit rex curio aut genitium imperator: non opibus insignis uti qui nihil habuerit in censu praeter discordiam principum. Super ardua ducit ille nulla motus asperitate deteritus super omnia abrupta ducit exercitum. Abrupto milite. idem non seruata uia. uel aspero: nam abrupta loca aspera dicimus. Cum procul: & ubi uiderunt temere exercitum a Curione duci hostes sublata fuga retulerunt pedem ut audatiam curionis auerent. Cum per ardua loca multo seruato limite ducebat exercitum curio: cum procul & specula montis ab hoste conspectus est: & illi non nihil retulere pedem. ut ille audatius procederet. Sua. idem. puincia. Dum donec. in planum duceret exercitum. Ille fugam: curio ubi uidit illos recedentes quantum uictor esset sine ullo ordine exercitum duxit in planum. Patuere do. uix in planum descenderet: cum undique ex insidiis exorti essent hostes: & non prius sensit illos quam se circumdaturum aspiceret. Numidaeque fugaces: qui fugam simulauerant. Agmen. scilicet. ro. & curionis. Proiecit: sine consideratione. Non timidi petiere nec licuit timidis fugere nec fortibus pugnare adeo erant undique circunuenti: ut nullis se uiribus tueri possent. Praelia: quia pugnare non poterant inclusi. Fugam nec fugere poterant. quia inclusi. Quippe: nam inter saxa & abrupta loca equites impellebant: quod si esset calcaribus urgerent equi cum per saxa moueri non possint: indignabundi frena mandebant. Spargitque iubas. nam equi cum in locis sint angustiis & moueri non possint quatunt colla. Fessa iacet ceruix. iam cum diuulsi etati fuerint. Artus: quia calefacti erant labore. Lingua proiecta: quod signum erat laboris. Pectora rauca gemunt. sic faciunt equi. cum nimio anhelitu spiritum trahunt. inde gemitum emittere uidentur. Urget: impellit. Illa pulsus signa. sunt equi in summa deffatione. Grauis. pro grauatus diurno labore. Longe per ualde

Punica bella dolis: lethi fortuna propinquas
Tradiderat fati iuuenem: bellumque traherebat
Auctorem civile suum: super ardua ducit
Saxa super cautes abrupto limite signa
Quum procul e summis conspecti collibus hostes
Fraude sua cessere parum: dum colle relicto
Effusum patulis aciem committeret aruis.
Ille fugam credens simulatae nescius artis
Ut uictor medios aciem deiecit in agros
Tunc primum patuere doli: numidaeque fugaces
Undique coplectis clauserunt motibus agmen
Obstupuit dux ipse simul perituraque turba
Non timidi petiere fugam: non praelia fortes
Quippe ubi non sonipes motus clamore tubarum
Saxa quatit pulsu: rigidos uexantia frenos
Ora terens spargitque iubas & subrigit aures.
Incertoque pedum pugnat non stare tumultu
Fessa iacet ceruix fumant sudoribus artus
Oraque proiecta squalent amentia lingua
Pectora rauca gemunt quod cerberus anhelitus urget
Et defecta grauis longe trahit illa pulsus

CSVLPI. Lupatis: frenis asperimus Lupata dicta a lupinis dentibus in quorū similitudinē sunt Virg. Duris parere lupatis. Neq; addunt gradū: nō gressum accelerāt & ocius eunt. Nisi conati, ppter stimulos ferreos qui calcaneis annectunt. Vulneribus: per uulnera. Cogunt: in hostē ire. Vlli: equiti. Rupisse moras:

Siccaq; sanguineis durefcit spuma lupatis
Iāq; gradū neq; uerberib; stimulisq; coacti
Nec quāuis crebris iussi calcarib; addunt
Vulneribus cogunt equi. nec pfuit ulli
Cornipedis rupisse moras. neq; ei ipet; illis
Incurfusq; fuit. tantum pferē ad hostes
Et spatium iaculis oblato uulnere donat.
At uag; apher equos ut pmū emisit i agmē
Tunc campi tremuere sono. terraq; soluta
Quātus bistonio torque; turbine puluis
Aera nube sua textit traxitq; tenebras.
Ut uero in pedites fatum miserabile belli
Incubuit: nullo dubiū discrimine martis
Ancipites steterūt casus. sed tpa pugnae
Mors tenuit. neq; enim licuit pcurrere cōtra
Et misce; manus. sic undiq; septa iuuentus
Cominus obliquis & rectis eminus hastis
Obruit. nō uulnerib; nec sanguine solum
Teloz nymbo pitura ac pondere ferri
Ergo acies tantā paruū spissant in orbem
At si quis metuēs mediū correpsit in agmē
Vix impune suos inter conuertit enses.
Defatq; globus. quantū pede prima relato
Constringit giros acies. nō arma mouendi
Iam locus est pssis. stipataq; mēbra terunt
Frangit; armatum colliso pectorē pectus.
Nō tā laeta tulit uictor spectacula maurus
Quā fortuna dabat. fluuios n̄ ille cruoris
Mēbrorūq; uidet lapsus ferientia terram
Corpora. cōpræssū turba stetit oē cadauer

conciatse. Neq; impetus. concitatio breuis: neq; cursus lōgior. Proferē: ppinquat hosti & exponit uicinioribus ictibus. Donat spaciū: diminuit distātia telis exponendo se ad uulnus excipiendū. At uagus. Sed nūmide celeres tāto equos impetu imisserunt ut terra tremet & puluis imensus fuerit excitatus. Soluta: dissoluta in puluere & est ablatius absolutus sequiturq; ordo tantus puluis textit aera nube sua & traxit tenebras quantus torque; turbine bistonio. Torque;: excita; & uoluit. Turbine bistonio: impetu aquilōis qui flat a thracia q̄ bistonio appella;. Nube i uolucro & desitate Traxitq; tenebras: induxit. Ut uero: postquā ad pedites interemptis equitibus uentum est nō fuit opus certare in uictoria certa: sed tantummodo in cedibus faciendis se exercere. Dubii martis: in certae uictoriae. Nullo dissoluat in non ullo & nō iungat uerbo. Tempora pugnae mors tenuit: tempus q; in pugnandū cōterendum fuisset in occidendo consumptum est. Procurrere: cum impetu ire. Misce; manus certare. Septa circumdata a numidis. Obliquis hastis: ictibus trasuerfis. Obruit: opprimē. Rectis: recto ictu & punctim. Nymbo: multitudine translatio. Ferri: telorum ferratorum. Ergo acies: circumuenti undiq; romani in rotunditatem se se collegerunt. sed adeo densierant ut se nequirent conuere; & paulatim magis ac magis cōstringēdo & collidēdo stantes moriebant. Correpit: immisit se quasi rependo. Globus: multitudo collecta. Defat: restringit quantum primi pra; metu pedē referebant. Giros: circulum orbis. Pra;ssis: compræssis & strictis. Pectore: armato. Nō tā laeta: nō eā uoluptate numidae acceperunt ex romanor; cede quā fortuna uidebat offerre: quia riuos sanguinis nō uidebat: nec trūca nec cadenda corpora. Spectacula: cedis aspectū Lapsus membrorum: membra cadentia & mutilata. Cōpræssum. turba stetit omne cadauer oīa mortuorū corpora multitudinis densitate cōpræssa tecta erāt.

COMNIBO. Sicca: scilicet pra; nimia siti. Lupatis sanguineis: idest cruētatis frenis. Lupatū genus: freno rū est ad similitudinē detiū lupoz Virg. Et duris parere lupatis. Iāq; gradū: & seu uirga: seu calcaribus urgent equi tñ non poterant augere gradū pra; nimia laboris lassitudine. Addunt: addere gradum est augere.

Rupisse moras cor. idest equū impulisse. Impetus: cursus bis idē dicit. Tantū psequit;: tm̄ inquit appropinquabat hostibus ut tella in eos torqueri possint. Oblato uulnere. idest oblato milite ad uulnera. At uagus apher: at uero equites hostiū postquā semel adepti sunt campum: tū uero toto cursu & impetu in hostē delati sunt: ut puluerem excuserint: quo tanquā nube cœlū tegi uidebat. In agmē. idest in impetū ut inuaderēt hostes. Virg. Illi agmine facto. Laocoonta petūt. Sono: scilicet cornipedū & tubæ. Terraq; soluta: diffinitio est pulueris. Torque;: excita;. Turbine bistonio. scilicet borrea flante p thraciam: nam bistonies populi sunt inter thraces Pli. Ut uero in pedites: primo equestre certamē fuit: cū ad pedites uenissent: tū uero apparuit: q̄ inferiores essent ro. uiribus nam cū eos hostes incurrerent: quos iam circūuenerant. quanto pprius tanto densione orbem in augustū coarctabant: adeo ut un̄ ferme telis aut gladiis occiderent sed corporum densatione ita urgerent: ut multi suffocarent. Incubuit: inuasit in pedites. Miserabile: quia quadā miseratiōe opprimebant: cum nulla pte se defenderēt. Nullo: pro nō. Discrimine: dubitatione. q̄ iam uictoria inclinauerat ad hostes: nec dubitare quisq; posset qn oppressi essent ro. Ancipites ca. quia nō dubius erat mars. apparebat. n. manifeste curione uictū esse cū suis. Sed tpa pugnae mors tenuit. i. i. prodatum fuit tēpus pra;lii nō ppter fortitudinem ro. sed quia nō breui spacio poterat tanta multitudo trucidari. Sit undiq; septa: adeo ab hostibus pra;mebant ut se in eos cōuertere nō possent. Obliquis hastis: quia: in gyro densis ro. nō poterāt ex directo: adeo ex obliquo necesse erat ferire. Eminus: quia q paulo longius erant rectis t ellis petebant